ISSN-0971-8346

ଯୋଜନା

ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୫ | ବିକାଶମୂଳକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା | ₹ ୧୦/-

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ

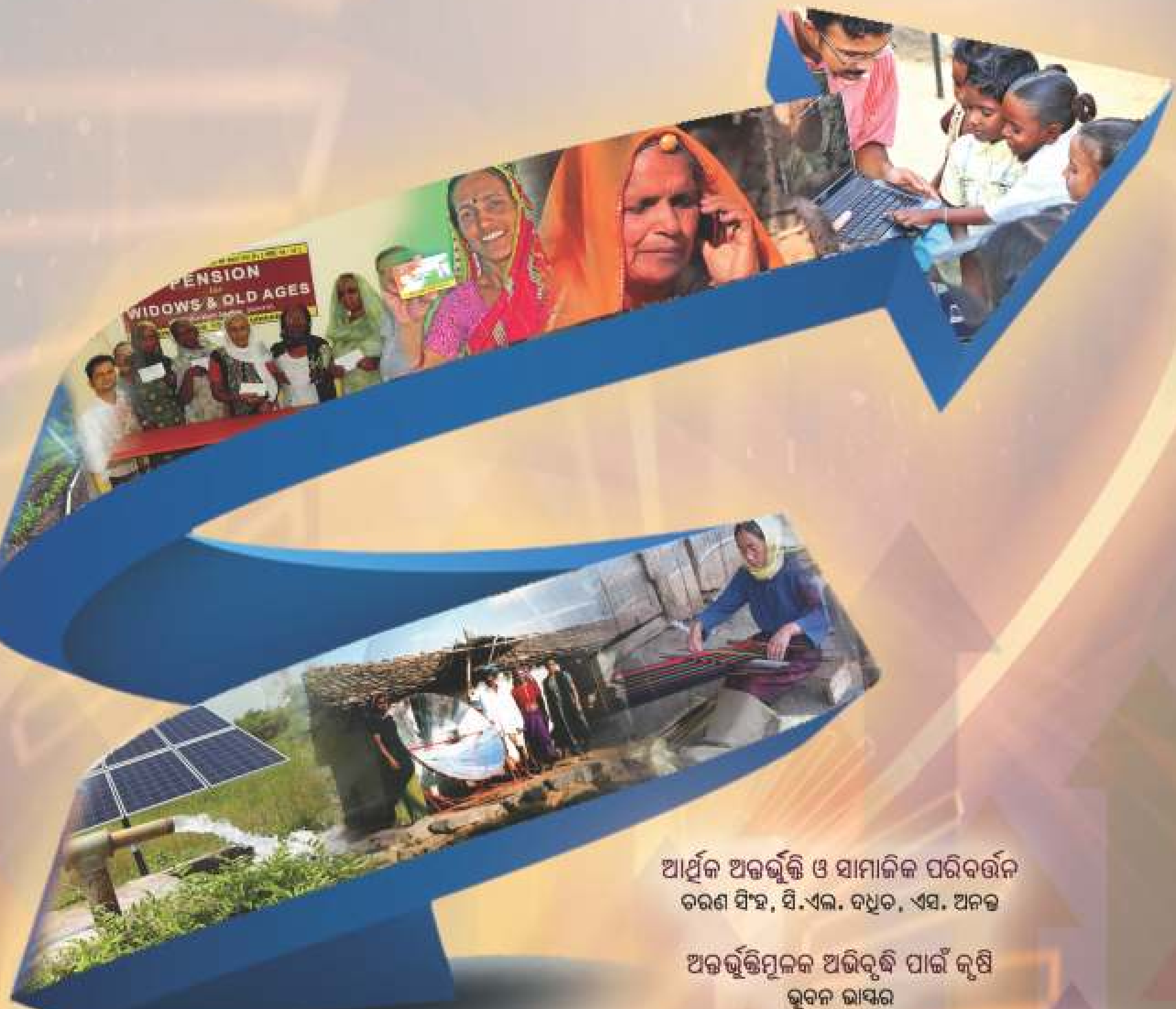

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଚରଣ ସିଂହ, ସି.ଏଲ. ଦାଧିଚ, ଏସ. ଅନନ୍ତ

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କୃଷି
ଭୁବନ ଭାସ୍କର

ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି
ସି.ଏସ୍.ସି. ଶେଖର

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ଏବଂ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା :
ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ
ଜିତେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ

CHECK LIST & IMPORTANT INSTRUCTIONS FOR SUBSCRIPTION OF JOURNAL(S)

1. Subscriber must ensure that DD/IPO/MOs are in favour of ADG (I/c), Publications Division, M/o I&B payable at New Delhi and of requisite amount. The annual subscription is following:

	Ajkal/Kurukshetra/Yojana	Bal Bharti
One Year	₹ 100/-	₹ 80/-
Two Year	₹ 180/-	₹ 150/-
Three Year	₹ 250/-	₹ 200/-
For SAARC countries (for one year only)	₹ 530/-	₹ 510/-
For other countries (For one year only)	₹ 730/-	₹ 710/-

2. Subscription for Ajkal Hindi/Urdu, Bal Bharti, Kurukshetra Hindi/English and Yojana Hindi/English/Urdu/Punjabi/Odia may sent to Business Manager, Publications Division, Min. of I & B, Soochna Bhawan, Room 48-53, CGO Complex, Lodi Road, New Delhi - 110003. The language of journal must be clearly indicated.

3. Subscriber must ensure that MOs (ordinary as well as e-MO) must contain name and language of journal required either in message box or at address column, otherwise it could not be accepted.

4. DD & IPO must be accompanied either with dully filled subscription coupon published in our Journals or in a plain paper containing name and address of subscriber alongwith name and language of Journal required.

5. In case of non receipt of magazine or any other problem please intimate to Business Manager (C&A) within a month period after which complaint will not be entertained.

6. Subscription for regional languages of Yojana shall be sent directly to Regional Centres on the following address:

S. No	Magazine	Language	Officer Concerned	Office Address	Email/phone
1	Ajkal	Hindi/Urdu	Business Manager	Publications Division, Min. of I & B, Soochna Bhawan, Room 48-53, CGO Complex, Lodi, New Delhi - 110003	pdjucir@gmail.com
2.	Bal Bharti	Hindi	-do-	-do-	-do-
3.	Kurukshetra	Hindi/ English	-do-	-do-	-do-
4.	Yojana	Hindi/ English/ Punjabi/ Urdu/ Odia	-do-	-do-	-do-
5.	Yojana	Assame	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, KKB Road, New Colony, House no. 7, Chenikuthi, Guwahati, Assam 781003	yojanaasomia@yahoo.co.in 0361-2665090
6	Yojana	Bengali	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, 8, Esplanade East, Kolkatta, West Bengal 700069	bengaliyojana@gmail.com 033-22488030
7.	Yojana	Gujrati	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, Ambica Complex, 1st Floor, Paldi, Ahmedabad, Gujrat 380007	yojanagujrati@gmail.com 079-26588669
8.	Yojana	Kannada	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, 1st Floor, 'F' Wing, Kendriya Sadan, Kormangala, Bangalore 560034	yojanakannada@yahoo.co.in 080-25537244
9	Yojana	Marathi	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, 701-C wing, 7th Floor, Kendriya Sadan, Belapur, Navi Mumbai, Maharastra 400614	022-27570686
10	Yojana	Malayalam	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, Press Road, Near Govt. Press, Thiruvananthapuram, Kerala 695001	yojanamalayalam@yahoo.co.in 0471-2330650
11	Yojana (Thittam)	Tamil	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, 'A' wing, Rajaji Bhawan, Besant Nagar, Chennai, Tamil Nadu 600090	editorthittam@yahoo.co.in 044-24917673
12	Yojana	Telgu	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, Block 4, 1st Floor, Gruhakalpa Complex, M.G. Road, Nampally, Hyderabad, Andhra Pradesh 500001	yojana_telgu@yahoo.co.in 040-24605383

ADVERTISEMENT UNIT
PUBLICATIONS DIVISION
MINISTRY OF INFORMATION & BROADCASTINGS

COMMERCIAL ADVERTISEMENT RATES FOR DPD JOURNALS
(w.e.f 1st June ,2013)

Sl. No.	Name of Journal	Inside Text Page				Back Cover	2nd Cover page	3rd cover page
	(Rate for each Journals for one edition)	Colour (Full Page)	Colour (Half Page)	Black & White (Full Page)	Black & White (Half Page)	Full Page	Full Page	Full Page
1	Yojana (English & Hindi)	25000	15000	18000	11000	75000	50000	50000
2	Kurukshetra (English & Hindi)	20000	12000			30000	27000	25000
3	Ajkal (Hindi & Urdu)	10000	6000	7000	5000	15000	12000	11000
4	Yojana (Urdu/Punjabi/ Oriya/ Assamese/ Kannada/ Malayalam)	7000	4500	5000	3000	10000	9000	8000
5	Bal Bharti,	22000	13000			30000	27000	25000
6	Yojana (Bengali/ Telgu/ Marathi/ Tamil/Gujrati)	13000	8000	10000	6000	20000	17000	15000

COMMERCIAL ADVERTISEMENT RATES FOR INDIA/BHARAT

	India		Bharat	
	Colour	Black & White	Colour	Black & White
Full Page	30000	20000	20000	10000
2nd Cover page	60000		50000	
3rd Cover page	50000		40000	

Note :

(i) Special issue - Yojana-(January, March, August & December), Kurukshetra – (October Annual Number)

ii) 2nd cover page of magazines will be reserved for the DAVP and Government Organizations. The above rate are only for PSU advertisement received directly.

iii) * 2% extra discount on each additional insertion of advertisement subject to maximum discount of 40%.

Mechanical Details

	Yojana	Ajkal/Kurukshetra	Bal Bharti
Overall Size	19.5 x 27 cms	21 x 28 cms	18 x 24 cms
Print Area	17 x 23 cms	17 x 24 cms	15 x 19.5 cms
	Advertisement material - Artpull/Artwork/CD/Positives		

Full advance payment by D.D. in favour of ADG(I/c), Publications Division, M/o I&B payable at New Delhi. Advertisement material and payment to be sent to the Business Manager (Advt.), Advertisement Unit, Publication Division, Soochna Bhawan, Room 48-53, CGO Complex, Lodi Road, New Delhi - 110003. Email : pdjucir@gmail.com

YOJANA (Odia) : Monthly **August 2015** **RNI No. 57203/93**
ISSN 0971-8346 **Total Number of Pages (56)** **₹ 10.00** **Annual Subscription : Rupees One Hundred Only**

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ
ଆଶାୟୀ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ସମ୍ମାନଜନକ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢିତୋଳନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା ପଢନ୍ତୁ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ପରିସର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା, ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ପିତ, ଜାତୀୟ ତଥା ସାଂପ୍ରତିକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସମସ୍ୟାବଳୀ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ, କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ, ଖାଉଟୀସୁରକ୍ଷା, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଷୟ ସାଙ୍ଗକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗବେଷକ ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଯୋଜନା ନିୟମିତ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଗବେଷକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଜ୍ଞାନପିପାସୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ପାଠିକା ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଆପଣ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଉପକୃତ ହେବେ ନାହିଁ ?

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ଲାଗି ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢି ତୋଳନ୍ତୁ ।

ଓଡିଶାରେ ଯୋଜନା ପତ୍ରିକାର ମୁଖ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଟ

* ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ନାୟକ, ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ ବୁକ୍ ଷ୍ଟଲ, ଭୁବନେଶ୍ୱର -୯ * ମାଧବ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବାଦାମବାଡି, କଟକ -୯ * ମୂର୍ତ୍ତି ନ୍ୟୁଜ୍ ଏଜେନସୀ, ଓଲ୍ଡ ବସ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ * ଶିବ ଶକ୍ତି, ପୁସ୍ତକାଳୟ ସେକ୍ଟର-୨, ବସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ରାଉରକେଲା । *ଗାୟତ୍ରୀ ଭଣ୍ଡାର, ବସନ୍ତ ବିହାର, ଯୁବଲୀଟାଉନ, ଭାପୁର-ଶଙ୍କରପୁର ରୋଡ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ସମସ୍ତ **Employment News** ବିକ୍ରେତା ।

"ଯୋଜନା"ର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

*ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ - ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ - ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ - ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରୈବାର୍ଷିକ - ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଇଉରୋପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୭୩୦ ଟଙ୍କା ।

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବା ଠିକଣା :

Advertisement & Circulation Manager, YOJANA
Publications Division, Min. of I & B,
Soochna Bhawan, Room 48-53, CGO Complex, Lodi Road, New Delhi - 110003
The subscription may be sent through IPO/MO or Bank Draft in favour of the
"Director, Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting, New Delhi

Printed and Published by Dr. (Ms) Sadhana Rout, Additional Director General & Head on behalf of Publications Division, Ministry of I & B, Govt. of India, Published from Soochna Bhawan, CGO Complex, Lodhi Road, New Delhi-110003 and Printed at: J K Offset Printers (P) Ltd, B-278, Okhla Phase -I, New Delhi -110020

Editor : B. K. Majhi

ଯୋଜନା

ଦ୍ୱାବିଂଶ ବର୍ଷ : ଏକାଦଶ ସଂଖ୍ୟା : ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୫

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ

୪	ସଂପାଦକୀୟ	
୫	ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବ ର୍ତ୍ତନ	ଚରଣ ସିଂହ, ସି.ଏଲ. ଦଧିଚ, ଏସ. ଅନନ୍ତ
୧୧	ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କୃଷି	ଭୂବନ ଭାସ୍କର
୧୬	ନେଚୁରୋପାଥି : ଭାରତର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ଔଷଧର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା	ଆର୍.ଏମ୍. ନାୟର
୨୧	ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି	ସି.ଏସ୍.ସି.ଶେଖର
୨୫	ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ଏବଂ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା : ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ	ଜିତେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ
୨୭	ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନ	ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା
୩୩	ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ କି ? ତ ୍ୱଗତ ମତବାଦ ଓ ପ୍ରମାଣ	ଶ୍ରୀପଦ ମୋତିରାମ
୩୭	ଭୂତଳ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ	ଡଃ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରସାଦ ବେହେରା
୪୧	ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରୁତ୍ୱ	ଇଂ. ମାୟାଧର ସ୍ୱାଇଁ
୪୭	ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣରେ ରାସାୟନିକ କୀଟନାଶକର ଆବଶ୍ୟକତା	ଡଃ ହରପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର
୫୩	ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା	ଡାକ୍ତର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରଣା

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ	: ଦୀପିକା କଛଲ
ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ	: ବସନ୍ତ କୁମାର ମାଝୀ
ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଉତ୍ପାଦନ)	: ଭି. କେ. ମିନା
ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା	: ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ଶର୍ମା
ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ ଶିଳ୍ପୀ	: ଜି.ପି. ଧୋପେ

"ଯୋଜନା" ହେଉଛି ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉନ୍ନୟନର ମାସିକ ମୁଖପତ୍ର । ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିସର କେବଳ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶନରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । "ଯୋଜନା" ଅସମିୟା, ବଙ୍ଗଳା, ଇଂରାଜୀ, ଗୁଜରାଟୀ, ହିନ୍ଦୀ, କନ୍ନଡ଼, ମଲୟାଲମ, ମରାଠୀ, ଓଡ଼ିଆ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ସଂପାଦକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:

Editor

YOJANA (ODIA)

East Block 4, Level 7, R.K. Puram,

New Delhi -110066

Phone & Fax : 011-2617 6722

Website : www.publicationsdivision.nic.in

E-mail : yojanaoriya@rediffmail.com

Subscription & Business Queries :

pdjucir@yahoo.co.in

Ph. : 011-26100207

ଯୋଜନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଚାର ଲେଖକଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ । ଏହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଯେ ଲେଖକ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ ତଥା ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡିକ ସହ ସଂବନ୍ଧ ବା ତାଙ୍କର ବି ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଛି । ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ସଂପାଦକୀୟ

ବ୍ୟବଧାନର ହ୍ରାସ

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବ□ୀ ସାଢେ ଛଅ ଦଶକରେ ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଛି । ଏକ ଅନଗ୍ରସର ଦେଶରୁ ଭାରତ ଆଜି ବିଶାଳ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ପାରିଛି । ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ଉତ୍‌ଥାନ ପତନ ସ□େ ଭାରତ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହିଛି ଏବଂ ବିଗତ ତ୍ରୈମାସିକରେ ୭.୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ହାସଲ କରିଛି । ସଂପ୍ରତି ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ରିପୋର୍ଟରେ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କ ଭାରତକୁ ଏକ ଦୃଢ଼ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ମୁତାବକ ଭାରତର ଜି.ଡି.ପି. ୨୦୧୫-୧୬ରେ ୭.୫ ପ୍ରତିଶତ ହାରରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ତଥା ୨୦୧୬-୧୭ ବର୍ଷ ୭.୯ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ୨୦୧୭-୧୮ ବର୍ଷ ୮ ପ୍ରତିଶତ ହାରରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାସଲ ସଂଭାବନା ରହିଛି । ବିଗତ ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସୂଚକାଙ୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପ୍ରଗତି ହାସଲ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ।

ବଜେଟ ଅଧିବେଶନ ଆରମ୍ଭରେ ସଂସଦର ଉଭୟ ଗୃହକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଶ୍ରୀ ପ୍ରଣବ ମୁଖାର୍ଜୀ କହିଥିଲେ ଯେ ଅତି ଗରିବରୁ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କୁ ସାମିଲ କରି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ସଂପନ୍ନ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାସଲ କରିବା ହେଉଛି ସରକାରଙ୍କ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅଗ୍ରାଧିକାର । ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ ପଛରେ କାରଣ ହେଉଛି ଏହି ଅନୁଭୂତି ଯେ ଭାରତରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଗତି ଓ ଧାରା ମଧ୍ୟରେ ତଫାତ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗତି ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜର ଗରିବ ଓ ଅବହେଳିତ ବର୍ଗଙ୍କ ଜୀବନଧାରଣ ମାନରେ ସେଭଳି ଉନ୍ନତି ହେଉଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇନାହିଁ । ୟୁ.ଏନ୍.ଡି.ପି.ର ମାନବ ବିକାଶ ସୂଚକାଙ୍କରେ ଭାରତର ୧୩୫ ତମ ସ୍ଥାନ ଏହି ସତ୍ୟତା ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଛି । ଭାରତରେ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଭି□ି ପ୍ରସାରିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯଦ୍ୱାରା ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଲାଭ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଳିବ ତଥା ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନ ହୋଇପାରିବ । ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବିଚାରଧାରା ପ୍ରଥମ କରି ଏକାଦଶ ଯୋଜନା ଚିଠାରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ସମାଜର ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେଇ ଜୀବନଧାରଣ ମାନବୃଦ୍ଧି କରିବା । ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନା ଚିଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱଆରୋପ କରାଯାଇଥିଲା । ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନା ଚିଠାରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷା ସୁବିଧାରେ ଉନ୍ନତି ତଥା ଜୀବନଧାରଣ ସୁଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଏହା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ।

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯେଉଁଥିରେ ଅଧିକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ଏବଂ ତାହାଦ୍ୱାରା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ସମାନ ଭାବରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇବା ତଥା ଶିକ୍ଷା ଓ କୁଶଳତା ବିକାଶ ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ । ଏଥିଲାଗି ସରକାର ଅନେକ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ବାହାରେ ରହିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଧାରାରେ ସାମିଲ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ସୁଯୋଗ ପାଇପାରିବେ । ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ ପ୍ରୟାସରେ ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ହେଲା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା । ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଦଶମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ବ୍ୟାପକ ସଫଳତା ଦେଖାଯାଇଛି ଦେଶର ୯୮ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାରଙ୍କ ନିକଟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ରହିଛି । ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟାଙ୍କ, ସେତୁ, ସ୍କିଲ ଇଣ୍ଡିଆ ମିଶନ ଆଦି ହେଉଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଦ୍ୱାରା ଭାରତରେ ବଳିଷ୍ଠ କୁଶଳ ଶ୍ରମ ବଳ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ପାରିବ ତଥା ଲୋକଙ୍କୁ ଜୀବନଧାରଣ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇପାରିବ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନା ଓ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା ଦେଶରେ ଧାରଣଶୀଳ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଗ୍ରାମା□ଳ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଗ୍ୟାରେ□ି ଆଇନ (ମନରେଗା) ବଳରେ ଗରିବ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣ ମାନରେ ବୃଦ୍ଧି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ତଥା ସହରକୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରବ୍ରଜନ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । କିସାନ କାର୍ଡ, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନା, ତଥା ଜାତୀୟ କୃଷି ବିପଣନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଶର ଚାଷୀମାନଙ୍କର ହିତ ପାଇଁ ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ଏହିସବୁ ବ□ମାନ ଦେଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ କଲ୍ୟାଣ ସୂଚକାଙ୍କ ହୋଇଛି ।

ତେବେ ବିବିଧତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ୧.୨ ବିଲିୟନ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଦେଶରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଲାଭ ସମାଜର ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକ ତଥା ଦେଶରେ ସବୁ ଅଂଚଳରେ ପହ□ାଇବା । ଏହିଠାରେ ହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଗ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି । ଏହି ମାସରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବିଲା ତଥା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଫଳପ୍ରଦ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ଉପଯୋଗ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ଯଦ୍ୱାରା ସୁଶାସନ ଲାଭ ତଥା ସେବା ଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହ□ାଯାଇପାରିବ । ଏହି ମିଶନରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମଗ୍ରିକ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇପାରିବ । ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସହ ଦେଶର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ନୂତନ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଛି । ଏହା ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥିତି ଓ ସୁଯୋଗରେ ସମାନତା ଆଣିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଇପାରେ । ■■

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବ ର୍ନ

• ଚରଣ ସିଂହ, ସି.ଏଲ. ଦଧିଚ, ଏସ. ଅନନ୍ତ

ଅର୍ଥନୀତି ବିଶେଷ କରି ଗ୍ରାମୀଣ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ ର୍ନ ଆଣିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି । ବିଶେଷ କରି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା, ସୁନାର ଅର୍ଥନୈତିକ ରୂପାନ୍ତରଣ ଯୋଜନା, ମୁଦ୍ରା ପରି କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିବ ର୍ନ ସାକାର ହୋଇପାରିଛି । ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ଡିବିଟି ଯୋଗୁଁ ନିବେଶ ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରୁଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଏଥିରୁ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ନିବେଶ ସକାଶେ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ସମାଜର ଦୁର୍ବଳ ଓ ନିଷ୍ପେସିତ ବର୍ଗଙ୍କୁ ସହଜ କିସ୍ତିରେ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇଦେବା ହେଉଛି ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ପ୍ରମୁଖ ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ସମାନୁପାତିକ ଉନ୍ନତ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ଏବଂ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ପ୍ରଧାନ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ । ମହିଳାଙ୍କ ସମେତ ଦୁର୍ବଳ, ଗରିବ, ନିଷ୍ପେସିତଙ୍କ ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ବିକାଶକୁ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ ଏବଂ ଉନ୍ନତ ଆର୍ଥିକ ନିଷ୍ପ□ ନେବା ଦିଗରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଭୂମିକା ରହିଥାଏ । ସ□ୟ, ଆକାଉ□ ଜରିଆରେ ପ୍ରାପ୍ତି, ଋଣବୀମା, ପେନସନ ପରି ବିଭିନ୍ନ ଆର୍ଥିକ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାର୍ବଜନୀନ ପ୍ରବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ବ୍ୟବସାୟିକ ସୁଯୋଗ, ଶିକ୍ଷା, ଅବସରକାଳୀନ ସ□ୟ, ଜରୁରୀକାଳୀନ ଋଣ ସମେତ ବିପଦର ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ବୀମା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସେବା ପ୍ରଦାନକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ । ଏଣୁ, ଉନ୍ନତ ଜୀବନଧାରଣମାନ ଏବଂ ଦେଶରେ ଏକ ବୃହତ ଭାଗ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ସାଧାରଣ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ପ୍ରବେଶ ନେଇ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରହିଛି ଯେଉଁଥିରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଏହି ଅବିରତ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକ ଅଂଶ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରିବା ନେଇ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଓ ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ଗଠନମୂଳକ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଆସିଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଆସୁଥିବା ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ସଫଳତା ପ୍ରଦାନ କରିପାରୁନଥିବା ବେଳେ ସମ୍ପ୍ରତି ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ସଫଳତା ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହୋଇଛି । ତେବେ ସଂପ୍ରତି ଭାରତ ସରକାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା ପରି ଏକ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଜରିଆରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବାପାଇଁ

ବହୁଳ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ଯାହାକି ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଆଶାତୀତ ସଫଳତା ହାସଲ କରିପାରିଛି । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୯୮ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଭାରତର ରୂପାନ୍ତରଣ ଘଟିଛି ଏବଂ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନଚିତ୍ରରେ ଆଖିଦୃଶିଆ ପରିବ□ନ ଘଟିଛି ।

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଐତିହାସିକ ବିବ□ନ:

ଔପନିବେଶିକ ଶାସନ କାଳରୁ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରକମାନେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ସୁଯୋଗ ସବୁସ୍ତରରେ ହ୍ରାସ ହେବାର ସମସ୍ୟା ସହ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ସୁଧକାରବାର କରୁଥିବା ମହାଜନଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟ ହ୍ରାସ କରିବାପାଇଁ 'ଜମି ବ୍ୟାଙ୍କ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ନିକୋଲସନ ରିପୋର୍ଟ (୧୮୯୫)ରେ । ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଫଳରେ ସମବାୟ ଋଣ ସମିତି ସକାଶେ ଆଇନଗତ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସମବାୟ ଋଣ ସମିତି ଆଇନ, ୧୯୦୪ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବ□ୀ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରବେଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ଋଣ ସର୍ଭେ, ୧୯୫୧-୫୪ପରେ ପରେ କେତେକ ପରିବ□ନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ୧୯୫୦-୫୧ରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବସାୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡ଼ିକ ମୋଟ ଋଣରୁ ମାତ୍ର ୦.୯ ପ୍ରତିଶତ ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ବେଳେ କୃଷିଭି□ିକ ସୁଧ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ୨୪.୯ ପ୍ରତିଶତ ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସେହିପରି ସୁଧକାରବାର କରୁଥିବା ମହାଜନମାନେ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ୪୪.୮ ପ୍ରତିଶତ ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ରିଜର୍ଭବ୍ୟାଙ୍କ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆର ୨୦୦୮ ଓ ୨୦୧୧ ରିପୋର୍ଟରେ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ।

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ନେଇ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିଛି ୧୯୫୫ରେ ଭାରତୀୟ ଷ୍ଟେଟ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଜାତୀୟକରଣ କରିବା । ଏହା ପରେ ୧୯୬୯ ଓ ୧୯୮୦ରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ଜାତୀୟକରଣ କରାଯାଇଥିଲା । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ପରିମାଣର ଋଣ ଯୋଗାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କୃଷି ଓ ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶ ସକାଶେ ଜାତୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କ(ନାବାର୍ଡ) ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ସେହିପରି ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସକାଶେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପମାନ ନିଆଯାଇଥିଲା । ୨୦୦୫ରେ ଆର୍ଥିକ ସେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଭାରତୀୟ ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ନାନା ପ୍ରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲା ।

ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ନୋ-ଫ୍ରିଲ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡ଼ିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା (ପରବ□ୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏହାକୁ ବେସିକ ସେଭିଙ୍ଗସ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ଡିପୋଜିଟ ଆକାଉ□ ଭାବେ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୨ରେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା । ବ□ମାନ ଏହାର ନାମ ରହିଛି ଜନଧନ ଆକାଉ□ । ଜମା, ଋଣ, ମାଇକ୍ରୋ ଇନସୁରାନ୍ସ ଓ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସେବା ପ୍ରଦାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସେବାର କ୍ଷେତ୍ର ବୃଦ୍ଧିର ଆବଶ୍ୟକତା ନେଇ ରଙ୍ଗରାଜନ କମିଟି ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବା ପରେ ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ପାଇଲଟ ଭି□ିରେ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯେପରି ୧୦୦ ପ୍ରତିଶତ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡ଼ିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି (୧) ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାଗୁଡ଼ିକରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗ୍ରାମରେ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ କମ ମୂଲ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ଯୋଗାଇଦେବା ସକାଶେ ଆଇସିଟିଭି□ିକ ବ୍ୟବସାୟ ବିନିମୟ ମଡେଲ ଆରମ୍ଭ କରିବା, (୨) ୨୦୧୦ରୁ ୩ ବର୍ଷ ପାଇଁ ବୋର୍ଡର ଅନୁମୋଦିତ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଯୋଜନା, (୩) ୨୦୧୨ ସୁଦ୍ଧା ୨୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମର ରୋଡମ୍ୟାପ ଏବଂ ୨୦୧୩ ସୁଦ୍ଧା ୧୦୦୦ରୁ ୨୦୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରାମର ରୋଡମ୍ୟାପ ପ୍ରସ୍ତୁତି, (୪) ୪ଟି ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ଉତ୍ପାଦର ଉପଲବ୍ଧତା (୫) ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ନ ଥିବା ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଅତି କମରେ ନୂଆ ଶାଖାର ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଖୋଲାଯିବା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି କିଷାନ କାର୍ଡ, ଜେନରାଲ କ୍ରେଡିଟ କାର୍ଡ ପ୍ରଦାନ । ନିକଟରେ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ତାହା ହେଲା କ୍ଷୁଦ୍ର ୟୁନିଟ ବିକାଶ ପୁନଃଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ସଂସ୍ଥା (ମୁଦ୍ରା) ବ୍ୟାଙ୍କ । ଏହା ଜରିଆରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତା ୧୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ହୋଇ ନ ଥାଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଋଣ ସହାୟତା ଯୋଗାଇଦିଆଯିବ । ୨୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର କର୍ପସ ଓ ୩ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର କ୍ରେଡିଟ ଗ୍ୟାରେ□ କର୍ପସକୁ ନେଇ ଏହି ବ୍ୟାଙ୍କ ଗଠିତ ଏବଂ ଭାରତର

ମାଇକ୍ରୋଏ□ରପ୍ରାଇଜଗୁଡିକ ପରି ଆର୍ôଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକୁ ଏହା ସହାୟତା କରିବ। ତେବେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସ□େ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଋଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଥର ରହିଛି। ସର୍ବଭାରତୀୟ ଋଣ ଓ ନିବେଶ ସର୍ବେକ୍ଷଣ-୨୦୧୩ରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ସଂସ୍ଥାରୁ ଲୋକମାନେ ନେଇଥିବା ଋଣ ହାର ୧୭.୨ ପ୍ରତିଶତ ଥିବାବେଳେ ଅଣପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ସଂସ୍ଥାରୁ ନିଆଯାଇଥିବା ଋଣ ହାର ରହିଛି ୧୯ ପ୍ରତିଶତ। ଏଣୁ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳ ନ ହୋଇପାରିବା ମୂଳରେ ରହିଛି ଋଣ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଋଣ ମହାଜନୀଗତ କାରଣ। ଅନନ୍ତ ଆଣ୍ଡ ଅଙ୍କୁ (୨୦୧୩)ଙ୍କ ମତରେ ଗରିବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବାର ପରିବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିଛି। ସେହିପରି ୨୦୧୪ରେ ଗୁବିରେ କରାଯାଇଥିବା ସର୍ବେକ୍ଷଣର ଫଳାଫଳ ଅନୁସାରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ନେଇ ନାନା ସମସ୍ୟା ରହିଥିବା ଅବଲୋକନ କରାଯାଇଛି। ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନ ଧନ ଯୋଜନା ପୂର୍ବର କେତେକ ଯୋଜନାଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ। ମିଶନ ଭି□ିରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି। ତେବେ ଏହା ଏକ ରୂପେ ଡେବିଟ କାର୍ଡ ଓ ମାଇକ୍ରୋ ଇନସୁରାନ୍ସ ସୁବିଧା ହେଇଥାଏ ଏବଂ ଗ୍ରାମା□ଳର ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦେଇଥାଏ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନାର ଆରମ୍ଭ ବେଳେ ଜାନୁଆରୀ ୨୬, ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ୭.୫କୋଟି ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଏହା ତୁଳନାରେ ସଫଳତା ହାର ଅଧିକ ଥିଲା।

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭାବ :

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଯୋଗୁଁ କେବଳ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବ□ନ ହେଲା ନାହିଁ ବରଂ ଲୋକଙ୍କ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହେଲା। ଗତ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧିରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ବିଶାଳ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ କ୍ଷେତ୍ରର ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଐତିହାସିକ ଭାବେ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିବ□ନ ସହ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ଘଟିଥାଏ। ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ପ୍ରମୁଖ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ। ଗ୍ରାମୀଣ ଭାରତରେ ଦ୍ରୁତ ବିକାଶ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି। ଏଥିରେ ରହିଛି କୃଷି, ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ପରିବ□ନ। ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ କାରବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିବ□ନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିଛି।

ତିନୋଟି ପ୍ରମୁଖ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ଯୋଜନାରେ ଜନଧନ ଯୋଜନାର ସାମାଜିକ ପ୍ରଭାବ ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ହୋଇପାରିଛି ଏବଂ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଛି। ସେହି ତିନୋଟି ଯୋଜନା ହେଲା : ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା ଏବଂ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା। ଏହି ତିନୋଟି ଯୋଜନାରେ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୧୦.୪ କୋଟି ଲୋକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି। ଜନଧନ ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ଗରିବମାନେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ବଳୟରେ ରହିପାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ବିଶେଷ ଉପକୃତ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି।

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ

ସାରଣୀ ୧ : ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନ ଧନ ଯୋଜନା

ବ୍ୟାଙ୍କ	ଖାତା ଖୋଲି ଥିବା ସଂଖ୍ୟା			ରୂପେ ଡେବିଟ କାର୍ଡ	ଖାତାରେ ଜମା ରାଶି	ଶୂନ୍ୟ ବାଲାନ୍ସ ଆକାଉ□
	ଗ୍ରାମ	ସହର	ମୋଟ			
ପବ୍ଲିକ ସେକ୍ଟର ବ୍ୟାଙ୍କ	୬.୯	୫.୮	୧୨.୭	୧୧.୯	୧୪୩୫୭.୫	୫୨.୩
ପ୍ରାଇଭେଟ ବ୍ୟାଙ୍କ	୨.୫	୦.୪	୨.୯	୨.୧	୩୨୫୮.୫	୫୨.୧
ଆ□ଳିକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ	୦.୪	୦.୩	୦.୭	୦.୬	୧୦୬୮.୬	୪୯.୩
ମୋଟ	୯.୭୯	୬.୫	୧୬.୩	୧୪.୫	୧୮୬୮୪.୬	୫୨.୨

ଉତ୍ସ: ଜିଓଆଇ (୨୦୧୫ଏ)

ସାରଣୀ ୨ :

ବିଷୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠା	୨୦୧୦ ଶେଷ ବର୍ଷ	୨୦୧୧ ଶେଷ ବର୍ଷ	୨୦୧୨ ଶେଷ ବର୍ଷ	୨୦୧୩ ଶେଷ ବର୍ଷ	୨୦୧୫ ଶେଷ ବର୍ଷ
ଶାଖା	୩୩,୩୭୮	୩୪,୮୧୧	୩୭,୪୭୧	୪୦,୮୩୭	୪୬, ୧୨୬
ଶାଖା ବିହୀନ ସେବା	୩୪,୩୧୬	୮୧,୩୯୭	୧୪୪୨୮୨	୨,୨୭,୬୧୭	୩,୩୭,୬୭୮
ମୋଟ	୬୭,୬୯୪	୧,୧୬,୨୦୮	୧,୮୧,୭୫୩	୨, ୬୮. ୪୫୪	୩, ୮୩, ୮୦୪
ସହରୀ ଶାଖା	୪୪୭	୩,୭୭୧	୫,୮୯୧	୨୭,୧୪୩	୬୦,୭୩୦
ସେଭିଙ୍ଗ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜମା ଖାତା ଥିବା ଶାଖାରେ					
ମିଲିୟନ	୬୦.୧୯	୭୩.୧୩	୮୧.୨୦	୧୦୦.୮୦	୧୨୬.୦୦
ପରିମାଣ ବିଲିୟନରେ	୪୪.୩୩	୫୭.୮୯	୧୦୯.୮୭	୧୬୪.୬୯	୨୭୩.୩୦
ସେଭିଙ୍ଗ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜମା ଖାତା ଥିବା ଶାଖାରେ					
ମିଲିୟନ	୧୩.୨୭	୩୧.୬୩	୫୭.୩୦	୮୧.୨୭	୧୧୬.୯୦
ପରିମାଣ ବିଲିୟନରେ	୧୦.୬୯	୧୮.୨୩	୧୦.୫୪	୧୮.୨୨	୩୯.୦୦
ଓଭର ଡ୍ରାଫଟ୍ ସୁବିଧା ଖାତା					
ମିଲିୟନ	୦.୧୮	୦.୬୧	୨.୭୧	୩.୯୨	୫.୯୦
ପରିମାଣ ବିଲିୟନରେ	୦.୧୦	୦.୨୬	୧.୦୮	୧.୫୫	୧୬.୦୦
କେସିସି					
ମିଲିୟନ	୨୪.୩୧	୨୭.୧୧	୩୦.୨୪	୩୩.୭୯	୩୯.୯୦
ପରିମାଣ ବିଲିୟନରେ	୧୨୪୦.୧୦	୧୬୦୦.୦୫	୨୦୬୮.୩୯	୨୬୨୩.୦୦	୩୬୮୪.୫୦
ଜିସିସି					
ମିଲିୟନ	୧.୪୦	୧.୭୦	୨.୧୧	୩.୬୦	୭.୪୦
ପରିମାଣ ବିଲିୟନରେ	୩୫.୧୦	୩୫.୦୭	୪୧.୮୪	୭୬.୩୦	୧୦୯୬.୯୦

ଉତ୍ସ: ଜିଓଆଇ (୨୦୧୫ଏ)

ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିପାରୁଛି । ବିଶେଷ କରି ୨୦୧୦ ପରେ ଏହା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ ବିକାଶ, ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ନିବେଶ ଆଦି ଜରିଆରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନାର ସୁଫଳ ଲୋକେ ପାଇପାରୁଛନ୍ତି । ଜନଧନ, ଆଧାର , ମୋବାଇଲ (ଜାମ) ଜରିଆରେ କ୍ରେଡିଟ ଓ ଡେବିଟ କାର୍ଡ ସୁଯୋଗ ଯୋଗୁଁ ଲୋକମାନେ ବହୁଳ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସମାଜର ଦ୍ରୁତ ବିକାଶର ଏହା ଏକ ନମୁନା । ଆଧାର ସୁବିଧା ଯୋଗୁ ଉପଲବ୍ଧ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହ□ାଇବା ସକାଶେ ସୂଚନା ଓ ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ କରାଯିବା ସହ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଜରିଆରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ ହେବା ସହ ସମାଜରେ ନାନା ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ । ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଧାନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ଜନଧନ ଯୋଜନାର ପରିବ୍ୟାପ୍ତି ଆଉ କଠିନ ହୋଇ ରହିନାହିଁ ଏବଂ ୨୦ ବର୍ଗକିମି ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଇଲାକାରେ ଗ୍ରାମୀଣ ପରିବାର ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ଖଟାଉଛନ୍ତି । ଭାରତର ଅର୍ଥନୈତିକ ଭୂଗୋଳରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ, ଏକ ସହରଠାରୁ ୫ରୁ ୨୫ କିମି ଇଲାକା ମଧରେ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି । ଏକ ବଡଧରଣର ନେଟଓ୍ୱର୍କ ସକାଶେ ଜନଧନ ଆକାଉ□ ସହାୟତା କରିଥାଏଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସଂଯୋଜିତ କରିଥାଏ, ଯେଉଁମାନେ ବ□ମାନ ସାଧାରଣ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ସୁବିଧାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇସାରିଛନ୍ତି । ଆଧାରଭି□କ ମାଇକ୍ରୋ-ଏଟିଏମ ଜରିଆରେ ରୂପେ କାର୍ଡ ବ୍ୟବହାର ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥାଏ । ତେବେ ଏଥିପାଇଁ କେତେକ ପ୍ରାକ ସ□ର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଚାର କରିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ଯେ, ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦରକାର

ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ହସ୍ତାନ୍ତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁବିଧାଜନକ ହେବ ଏବଂ ତ୍ୱରିତ ଦେୟ ସେବା (ଆଇଏମପିଏସ) ପଞ୍ଜିକରଣ ଏବଂ ଏନଏଫସି ସକାଶେ ରୂପେ କାର୍ଡ ଦିଆଯାଏ ତେବେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରକାର ଏକ ଡିଜିଟାଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ କାରବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନଗଦ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବହାର ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ଅଗ୍ରଗତି ଏବଂ ମୋବାଇଲ ଫୋନର ବ୍ୟବହାର ଭାରତ ପରି ଏକ ନିରକ୍ଷର ତଥା ଜନବହୁଳ ଦେଶ ସକାଶେ ଜରୁରୀ । ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବିକାଶର ଏକ ସଦ୍ୟତମ ଉଦାହରଣ ଏବେ ଘଟିଛି । ଏକ ଫୋନ ମେମୋରୀରେ ଉପଲବ୍ଧ ବୈଧ ଅଙ୍ଗୁଳିଛାପ ଜରିଆରେ ସଂଯୋଗବିହୀନ ଫିଙ୍ଗରପ୍ରି□ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ଆମେରିକା ଦ୍ୱାରା ସାମ୍‌ସଙ୍ଗ୍ କମ୍ପାନିକୁ ଏକ ପାଟେ□ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ବିସି ମଡେଲର ଦ୍ରୁତ ଆଦୃତିକରଣ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ବିଶେଷ କରି ଯେତେବେଳେ ଏହା ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ଏବଂ ସଂଗଠିତ ଆର୍ଥିକ ସେବା ସକାଶେ ସୂଚନାମୂଳକ ଚାହିଦା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ବିଶେଷ ଆଦୃତ ହୋଇନଥିବା ଇଲାକାରେ ତିନୋଟି ବିଶେଷ ଉପକାରିତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା: କମ ମୂଲ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା, ଉନ୍ନତ ବ୍ୟାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ଏବଂ ଅଧିକ ଋଣ ସଂଗ୍ରହ ହାର । ଅସଂଗଠିତ ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀଙ୍କ ସମୟରେ ଯେପରି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟରେ ସେବା ପ୍ରାପ୍ତି ହେଉଥିଲା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ହେତୁ କମ ମୂଲ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସେବା ମିଳିପାରିଲା । ତେଲେଙ୍ଗାନାର ମେହବୁବନଗର ଜିଲ୍ଲାରେ ଏକ ଆଖିଦୃଶିଆ ବିକାଶ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତାହା ହେଲା ଏଟିଏମ ଓ ବିସି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ଦ୍ୱାରା ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥ ହସ୍ତାନ୍ତର କରୁଥିବା ଏଜେ□ମାନେ ଲୋପପାଇଯାଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଅର୍ଥ ହସ୍ତାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ କୋର ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ସଲ୍ୟୁସନ ଯୋଗୁଁ ଗତ ୪ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବରୁ ଲୋକେ ଯେଉଁ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେଉଥିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ କମ ହୋଇଯାଇଛି । ଅନେକ ଗ୍ରାମରେ ବିଭିନ୍ନ କିସ୍ତିଭି□କ ଜମାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ଏହି ଜମାଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ବ୍ୟାଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଜମା ହୋଇଥାନ୍ତା ଯାହାକି ମିଳିବା କଷ୍ଟସାଧ ହୋଇଥାନ୍ତା । ତଥାକଥିତ ପିରାମିଡ ସ୍କିମରେ ନିବେଶ କରିବାର ମୋହ ଭୁଲି ନ ପାରି ଲୋକମାନେ ଅନ୍ୟଠାରେ ସେମାନଙ୍କ କଷ୍ଟଅର୍ଜିତ ଧନ ଜମା କରିଥାନ୍ତେ । ଦେଶରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସୁବିଧା ଜରିଆରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ଜମା କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାମିଲ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ପରିବାରଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ନେଇ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପ□ିର ସୁରକ୍ଷା କରିପାରୁଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଗୃହନିର୍ମାଣ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପକ ସଫଳତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ତଥାକଥିତ ପିରାମିଡ ସ୍କିମରେ ନିବେଶ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦୂରେଇ ରଖାଯାଇପାରିଛି ।

ଜନଧନ ଯୋଜନାର ସଫଳତା ପରେ :

ଜନଧନ ଯୋଜନାର ସଫଳତାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ହୁଏତ ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ । ବିପରୀତରେ ଏହାର ସଫଳତା ସେତେବେଳେ ହିଁ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେବ ଯେତେବେଳେ ସଂଗଠିତ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ସୁବିଧା ଘରୋଇ, ଋଣ ବେପାରୀମାନଙ୍କୁ ଲୋପକରିବ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନାର ଉପକାରିତା ମୂଳରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ରହିଛି । ତାହା ହେଲା ସଫଳତା କେଉଁଠି ପହ□ିବ ତାହା ଜାଣିବାରେ ଅଭାବ ଏବଂ ବିସି ଜରିଆରେ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା ପରେ କାରବାରର ସୀମା । ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ପ୍ରବେଶର ଅଭାବର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ, ଭାରତର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଗ୍ରାମରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ପହ□ିପାରିନାହିଁ । ଜନଧନ ଆକାଉ□ରେ କାରବାରର ସୀମା ଉଠାଇନିଆଗଲେ ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଧିକ ଆଦୃତ ହେବ ଏବଂ ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ କଟକଣା ଏବଂ ବିସି ଚାନେଲ ଜରିଆରେ କାରବାର ଉପରେ କଟକଣା ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ଅଗ୍ରଗତିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଏବଂ ଜନଧନ ଅଭିଯାନର ବିକାଶ ମନ୍ଥର ହୋଇଛି ।

ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟାଙ୍କର ଆକାଉ□ସ୍ତରୀୟ ଦୈନିକ ବ୍ୟାଙ୍କ କାରବାର ସୀମା ୧୫୦୦ ରୁ ୧୦ହଜାର ଟଙ୍କା ଜମା ବା ଉଠାଣ ଉପରେ ସୀମିତ ରହିଛି । ସର୍ବାଧିକ କାରବାର ପରିମାଣ ୫୦ହଜାର ଟଙ୍କା ରହିଛି । ଏହି ସୀମା ଉପରେ କୌଣସି କାରବାର ହେଉଥିଲେ ବିସି କ□ିପକ୍ଷ ଶାଖା ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ସହ ଆକାଉ□ଧାରୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଯା□ କରିବେ । ଏହି କାରବାର ସକାଶେ ଅନୁମତିର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ରହିଛି । ଦୈନିକ ୧୦ହଜାର ଟଙ୍କା ଉପରେ କୌଣସି

କାରବାରକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇ ନ ଥାଏ । ତେବେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହସ୍ତାନ୍ତର ସୁବିଧା(ଡିବିଟି) ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେତୁ ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ସରକାରୀ ସହାୟତା ପରିମାଣ ଜନଧନ ଆକାଉ□ ଜରିଆରେ ହୋଇଥାଏ ଯାହାର ପରିମାଣ ଏହି ସୀମାଠାରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଏପରିକି ଏଲଆଇସି କାରବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□କୁ ଦେୟ ପରିମାଣ ଏହି ସୀମାଠାରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ନାନା ପ୍ରକାର ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥାଏ ।

ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେବା ସକାଶେ ଡାକଘରଗୁଡ଼ିକୁ ଯଦି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ତେବେ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବେ । ସମ୍ପ୍ରତି ଦେଶରେ ୨୮ କୋଟି ଡାକଘର ଆକାଉ□ ରହିଛି ଯେଉଁଥିରେ ୧୩ କୋଟି ସ□ୟ ଆକାଉ□ ରହିଥିବା ବେଳେ ୧୧ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ରିକରିଂ ଡିପୋଜିଟ ଆକାଉ□ ରହିଛି । ସମାଜର ସମସ୍ତ ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସାମିଲ କରିବା ପାଇଁ ହେଉଥିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ଯେ, ସଫଳତା ଏକପାଖିଆ ହୋଇଛି । ସେହିପରି ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନ ଜନଧନ ଆକାଉ□ର ପରିବ୍ୟାପ୍ତିରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ଯାହାକି କୌଣସି ଏକ ଗ୍ରାମର ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଭି□ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିବ□ନ ଆଣିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଏକ ଡିଜିଟାଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସକାଶେ ତାହା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛି ।

ଏଠାରେ ଏକ ଉଦାହରଣ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ସରକାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା 'ଏନିହୋୟାର୍ ରେସନ୍‌ସ' ଅର୍ଥାତ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରେସନ୍ ସାମଗ୍ରୀ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ । ଏହି ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ରେସନ ସାମଗ୍ରୀ ପାଇପାରିବ । ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସହରରେ ଥିବା ସରକାରଙ୍କ ସାଧାରଣ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଖୋଲାଯାଇଥିବା ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନରୁ ଜଣେ ଉପଭୋକ୍ତା ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ପାଇପାରିବେ । ଆଧାର ସହ ଖାଉଟି ଯୋଗାଣ ବିଭାଗର ଡାଟାବେସ୍‌କୁ ସଂଯୋଜିତ କରାଯାଇଥିବାରୁ ଲୋକମାନେ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଖାଉଟି ସାମଗ୍ରୀ ପାଇପାରୁଛନ୍ତି । ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ଥଳରୁ ରାଜ୍ୟର ୨୭୧୭୬ଟି ରେସନ ଦୋକାନ ସହ ୨୬୭ଟି ମଣ୍ଡଳକୁ ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଛି । ଫଳରେ ରେସନ ଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ ବହୁମୁଖୀ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ସେବା ମଧ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଯୋଗୁ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ବୋଝ ଦୂର ହୋଇପାରୁଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇପାରୁଛି ।

ଉପସଂହାର :

ଅର୍ଥନୀତି ବିଶେଷ କରି ଗ୍ରାମୀଣ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ□ନ ଆଣିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି । ବିଶେଷ କରି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା, ସୁନାର ଅର୍ଥନୈତିକ ରୂପାନ୍ତରଣ ଯୋଜନା, ମୁଦ୍ରା ପରି କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିବ□ନ ସାକାର ହୋଇପାରିଛି । ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ଡିବିଟି ଯୋଗୁଁ ନିବେଶ ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରୁଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ଏଥିରୁ ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ବଜାରରେ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବ୍ୟାଙ୍କ, ମାଇକ୍ରୋ ଫାଇନାନ୍ସ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ସ୍ୱୟଂସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଡାକଘର ଏବଂ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟାଙ୍କ । ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସମ୍ବଳ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ବିନା ବାଧାରେ ପହ□ପାରୁଛି ଏବଂ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ଅଧିକ ଆର୍ଥିକ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁଛି । ସେହିପରି ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୧,୪୦,୦୦୦ ଡାକଘର ରହିଛି ଯାହାଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସମ୍ବଳ ହସ୍ତାନ୍ତର ଏହି ଡାକଘରଗୁଡ଼ିକ ଜରିଆରେ ପ୍ରସାରିତ ହେବା ଆଶା କରାଯାଉଛି । ବଜାରରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଧାରା ରହିଛି ଯଥା :- ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବ୍ୟାଙ୍କ ଜମା, ଡାକ ଘର ଜରିଆରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ସ□ୟ ଯୋଜନା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବଣ୍ଡ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ସଶକ୍ତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଏହି ବିକାଶଗୁଡିକ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ସହ ବଜାରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ଧାରାରେ ପରିଣତ କରିବା ଦିଗରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନିଳ 'ମେକ ଇନ ଇଣ୍ଡିଆ' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ଏହା ଜରିଆରେ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ସେହିପରି ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସଶକ୍ତ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ■■

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କୃଷି

• ଭୂବନ ଭାସ୍କର

ନୂଆ ସୁଯୋଗ, ପ୍ରଶସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ପାଣିପାଗ ବିଷୟକୁ ଆଧାର କରି ଏନଡିଏ ସରକାର ଏକ ନୂଆ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । କୃଷକଙ୍କ ସକାଶେ ଏହା କେବଳ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହା ଏକ ଏକକ ପଦକ୍ଷେପ ଏବଂ କୃଷି ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

ଭାରତ ପର ଏକ କୃଷିଭି କ ଦେଶରେ କୃଷିକୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି କୌଣସି ବିକାଶ ଯୋଜନା ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ବୃଥା । ବାସ୍ତବରେ ଏଥିରେ ଅନେକ ସତ୍ୟତା ରହିଛି । ଏହାର କାରଣ ଏହା ଯେ, ବିଶ୍ୱରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଛି ଭାରତ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପ ା ସକାଶେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରତି ସର୍ବାଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଭାରତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ବହୁଳ ଭାଗ ସେମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନଧାରା କୃଷି ସହ ସମ୍ପର୍କିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କୃଷି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଥିବା ସ େ ଆଜି ଭାରତୀୟ କୃଷିର ଅବସ୍ଥା ଯେ କେତେ ଦୟନୀୟ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବା କଷ୍ଟକର । ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା ପରେ ଏହାର ମୂଳ କାରଣକୁ ସହଜରେ ହୃଦବୋଧ କରାଯାଇପାରେ । 1 ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା ମହାନ ଦାର୍ଶନିକ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହରୁ କହିଥିଲେ, "ମୁଁ ଶିଳ୍ପର ସମର୍ଥକ, ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ପାଇଁ ମୁଁ ଆଗ୍ରହୀ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଭୁଲିଯିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ଯେ, ଯେକୌଣସି ଶିଳ୍ପଠାରୁ କୃଷି ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।"

ଏହା ଏକ ସାଧାରଣ ବିବୃତି ନଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ସାତ ଦଶନ୍ଧି ଧରି ଭାରତର କୃଷି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଜାତୀୟ ନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସରକାର ଗଠିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସରକାରଙ୍କ କୃଷି ପାଇଁ ସର୍ବାଧିକ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଆସିଛି ଏବଂ ଏକ କୃଷିଭି କ ଦେଶ ସକାଶେ କୃଷିର ଭୂମିକାକୁ ହୃଦବୋଧ କରାଯାଇଆସିଛି ତେବେ ଏହାର ଭାଗ୍ୟ ପାଇଁ ତାକୁ ଛାଡି ଦିଆଯାଇଛି । ଭାରତର ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ଆଧୁନିକ ଭାରତର ମନ୍ଦିର ବୋଲି ନେହରୁ କହିଥିଲେ । ତେବେ ଫଳ ଏହା ହେଲା ଯେ, ଶିଳ୍ପ ତୁଳନାରେ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯେପରି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯିବା କଥା ତାହା ଘଟିଲା ନାହିଁ ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ଶିଳ୍ପ ଏକ ଅବହେଳିତ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ଭାବେ ରହିଆସିଲା ।

କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରତି ଏହି ଅବହେଳା ଦୁଇଟି ବିଷୟ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆମ୍ଭେ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ଉତ୍ପାଦନ ଫସଲ ବିବିଧତା ହ୍ରାସ କରିଚାଲିଲୁ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଭାରତୀୟ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଲିପ୍ତ ରହିଲେ । ଏହାର କାରଣ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ କୃଷି ଥିଲା ଜୀବିକା ଅର୍ଜନର ପ୍ରମୁଖ ମାର୍ଗ । ଜଳସେଚନ, ଅମଳପରବ□ୀ ସୁବିଧା, ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର, ପ୍ରଭାବଶୀଳ ଋଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ସୁବିଧାର ଅଭାବ ଆଦି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଆୟ ବିଶେଷ ବୃଦ୍ଧି ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାର ଫଳ ଭାବେ ସହରା□ଳ ଓ ଗ୍ରାମୀ□ଳ ଭାରତ ମଧରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା ।

୧୯୬୦ ପ୍ରାକ ଦଶକରେ ଯେତେବେଳେ ଭାରତ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଶିକାର ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଲ ବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସଫଳତାର ସହ ଭାରତରେ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏହା ଯୋଗୁଁ ଭାରତ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଗତି ଲାଭ କରିଥିଲା ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇପାରିଥିଲା । ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ଏହି ବିପ୍ଳବର ପରିସର କ୍ଷୁଦ୍ର ଥିଲା ଏବଂ ଦୀର୍ଘ କାଳ ଧରି ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା । କୃଷି ବିପ୍ଳବର ମୁଖ୍ୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା । ତେବେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ଥିଲା । କୃଷିର ଭି□ଭୂମି ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆ ନ ଯାଇ ସାର, କୀଟନାଶକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ କୃଷି ଉପରେ ଏହାର ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ଫଳରେ ଯଦିଓ କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା କିନ୍ତୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅଧିକ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ବିତିଲା କିନ୍ତୁ କୃଷି ପାଇଁ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଲାଭବାନ ହୋଇଥିବା ପଞ୍ଜାବରେ ଏବେ ଉତ୍ପାଦନ ଯଥେଷ୍ଟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି ଏବଂ ଜମିର ବିଷାକ୍ତ ଅଂଶ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

୨୦୦୩ରେ ଭାରତୀୟ କୃଷିକୁ ନୂଆ ରୂପ ଦେବା ପାଇଁ ଏନଡିଏ ସରକାର ଅମଳରେ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ । ସରକାର କୃଷି ଜାତ ବଜାର କମିଟି (ଏପିଏମ୍ସି) ଆଇନ ତିଆରି କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର କାଳକ୍ରମେ ଏହି କମିଟି ରାଜନୈତିକ ଥଇଥାନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସମ୍ପ୍ରତି ଏପିଏମ୍ସି ନେଇ ବିତର୍କ ଜାରି ରହିଛି ଏବଂ ଏହି ଆଇନରୁ ଫଳ ଓ ପନିପରିବାକୁ ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବାଦ ଦେଇଛି । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ସକାଶେ ଫାର୍ମ ବୀମା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା । ଅନେକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲେ ମଧ ଏହା ବିଶେଷ ଫଳବତୀ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା । ବ□ମାନ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଭାରତୀୟ କୃଷି ଇତିହାସରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କୃଷିକୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । କେବଳ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଏହା ଜରିଆରେ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ପାଇଁ ସରକାର ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ଯାହାକି ଦେଶର କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ଦିଗରେ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଯୋଜନାକୁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଉଛି ।

୧. ଜାତୀୟ କୃଷିଭି ିକ ବଜାର(ନାମ୍):

ଅମଳ ପରବ□ୀ ଶସ୍ୟ ପରିଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସୁସଂହତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏହି ବଜାର ସୃଷ୍ଟିର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପୋଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଗତ ୨ ଜୁଲାଇ ୨୦୧୫ରେ ଏଗ୍ରି-ଟେକ ଇନଫ୍ରାଷ୍ଟ୍ରକଚର ପାଣ୍ଠି ଜରିଆରେ ଜାତୀୟ କୃଷିଭି□ିକ ବଜାରର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ସକାଶେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଯୋଜନାକୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର କ୍ୟାବିନେଟ କମିଟି ଅନୁମୋଦନ କରିଥିଲା । ଏକ ଅନଲାଇନ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସାରା ଦେଶରେ ୫୮୫ ହୋଲସେଲ ମାର୍କେଟକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ୨୦୧୫-୧୬ରୁ ୨୦୧୭-୧୮ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିପାଇଁ ସରକାର ୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାର ଯୋଜନା ରଖିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର କ୍ୟାବିନେଟ କମିଟି ବୈଠକ ପରେ ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅରୁଣ ଜେଟଲି କହିଥିଲେ ଯେ, ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏବେ ଗୋଟିଏ ଲାଇସେନ୍ସ ହେବ ଏବଂ ସିଙ୍ଗଲ ପଏ□ ଲେଭି

ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ। ଦର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ନିଲାମୀ ହେବ। ଏହା ଯୋଗୁ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବଜାରରେ ପରିଣତ ହେବ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିଭାଜିତ ବଜାର ଲୋପ ପାଇବ। ଚଳିତ ରାଜସ୍ୱ ବର୍ଷରେ ୨୫୦ ମଣ୍ଡିରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ। ସେହିପରି ୨୦୧୬-୧୭ରେ ୨୦୦ ମଣ୍ଡି ଏବଂ ୨୦୧୭-୧୮ରେ ୧୩୫ ମଣ୍ଡିରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ। ଶେଷରେ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୃଷିଭି□ିକ ସାମଗ୍ରୀର ହସ୍ତାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଫନ୍ଦିବିହୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁ ହେବ। ଏକ ସୀମିତ ବଜାର ମଧ୍ୟରେ କୃଷକ ରହୁନଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ବଜାରର ଆକାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ସେମାନେ ଅଧିକ ଲାଭବାନ ହେବେ। ବଜାରର ଏକୀକରଣ ହେବା ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦ ସକାଶେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ମିଳିବ। ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସକାରାତ୍ମକ ଅବସ୍ଥା ଦେଖାଦେବ ଏବଂ ଏକ ସାଧାରଣ ଇ-ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଜରିଆରେ ଏକ ଏକକ ଜାତୀୟ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ହେବ। କୃଷକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବଜାରର ଅଭାବ ହେତୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥିମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଲାଭ ଉଠାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ କୃଷକ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥାଏ। କର୍ଣ୍ଣାଟକ ସରକାର ଏବଂ ଏନଇଏମଏଲର ୫୦: ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଗଠିତ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଇ-ମାର୍କେଟ ସେବା ହେଉଛି ସାମଗ୍ରୀ ବିନିମୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଏନସିଡିଇଏକ୍ସର ଏକ ୧୦୦ ପ୍ରତିଶତ ସହଯୋଗୀ ସଂସ୍ଥା। ଏହା ଜରିଆରେ କର୍ଣ୍ଣାଟକର ୧୫୫ଟି ମୁଖ୍ୟ ବଜାର ମଧ୍ୟରୁ ୫୫ଟି ବଜାରକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିସାରିଲାଣି। କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ନିଜର ୨୦୧୪-୧୫ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ଭେ ରିପୋର୍ଟରେ ଏହାକୁ ଏନଏଏମର ଏକ ମଡେଲ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଏବଂ କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ରାଧା ମୋହନ ସିଂହ ୨୩ଟି ରାଜ୍ୟର କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ମଡେଲ ସମ୍ପର୍କରେ ୨୦୧୫ ଜୁଲାଇ ଦ୍ୱିତୀୟ ସପ୍ତାହରେ ଅବଗତ କରାଇଥିଲେ।

୨. ମୃ ିକା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯୋଜନା:

ଗୁଜରାଟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ବେଳେ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦି ମୃ□କା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଏହାର ସଫଳତାକୁ ପାଥେୟ କରି ନିର୍ବାଚନୀ ଅଭିଯାନ କରିଥିଲେ। କେନ୍ଦ୍ରରେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବା ପରେ ଏନଡିଏ ସରକାରର ପ୍ରଥମ ବଜେଟରେ ଏହି ଯୋଜନା ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା। ଏହି ଯୋଜନା ପାଇଁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଅରୁଣ ଜେଟଲି ୧୫୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ଯେଉଁଥିରୁ ଦେଶରେ ୧୦୦ଟି ମୋବାଇଲ ମୃ□କା ଗବେଷଣା ପରୀକ୍ଷାଗାର ସକାଶେ ୫୬ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିଲା। ୨୦୧୫ ଫେବୃଆରୀ ୧୯ରେ ରାଜସ୍ଥାନର ସୁରତଗଡ଼ରୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦି ଦେଶବ୍ୟାପୀ 'ମୃ□କା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଡ' ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କହିଥିଲେ ଯେ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃଷି ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ। ଏଥିସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରୋଡମ୍ୟାପରେ ଚଳିତ ବଜେଟରେ ଉକ୍ତ ଯୋଜନା ସକାଶେ ଉପଲବ୍ଧ ପାଣ୍ଠିର ପରିମାଣ ୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ। ୨୦୧୫ ଏପ୍ରିଲ ୨୮ରେ କୃଷି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା ଯେ, ୨୦୧୫-୧୬ରେ ୨.୫୩ କୋଟି ନମୁନା ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବ। ଏଥିପାଇଁ ହେଉଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚର ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବହନ କରିବେ। ନମୁନା ସଂଗ୍ରହ, ନମୁନା ବିଶ୍ଳେଷଣ, ରସାୟନବିତ ଓ କୃଷକଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, ଆଇସିଟି ଓ କର୍ମଶାଳା ବାବଦରେ ୧୯୨ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ଯେଉଁଥିରୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ୯୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ବହନ କରିବେ। ଅବଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ। ଆସନ୍ତା ୩ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶର ୧୪.୫ କୋଟି କୃଷକଙ୍କୁ କାର୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ବୋଲି ସରକାର ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି। ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ଏହି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଡ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଏହାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ କରାଯାଇପାରିନାହିଁ। କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହନଶୀଳ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଯୋଜନା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ। ଏହି ଯୋଜନାରେ ଜଣେ କୃଷକଙ୍କ କ୍ଷେତରୁ ମୃ□କା ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ଏକ ଗବେଷଣାଗାରରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ। ମୃ□କା ପରୀକ୍ଷଣ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଏକ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଯେପରି ରିପୋର୍ଟ କାର୍ଡ ମିଳିଥାଏ ସେହିପରି ଏହି ଗବେଷଣାଗାରରୁ ରିପୋର୍ଟ କାର୍ଡ ମିଳିଥାଏ। ଏହି କାର୍ଡରେ ମୃ□କାରେ କେଉଁ ସବୁ ଉପାଦାନ ରହିଛି ତାହା ଦର୍ଶାଯାଇଥାଏ। ଏହି ରିପୋର୍ଟକୁ ଆଧାର କରି କୃଷକ ଜାଣିପାରିଥାଏ ଯେ, ୟୁରିଆ ବା ଡିଏପିର ବ୍ୟବହାର ବଦଳରେ କେତେ ପରିମାଣର ସାର ମୃ□କା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ। ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯୋଗୁ ଚାଷୀ କେବଳ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ନଥାଏ ବରଂ ମୃ□କାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିଥାଏ। ଏହାଛଡ଼ା କେଉଁ ମୃ□କାରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଚାଷ ଠିକ୍ ହେବ ତାହା ବି ଚାଷୀ ଜାଣିପାରିଥାଏ।

୩. ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି ାଇ ଯୋଜନା:

ପ୍ରତି ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଜଳ ସେଚନର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହ ଜମିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣର ଜଳ ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି। ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ଏହି ଯୋଜନା ପାଇଁ ୫୩୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ ରଖାଯାଇଛି। ଅଣୁଜଳସେଚନ, ଜଳଛାୟା ବିକାଶ ଓ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନା ସକାଶେ ଏହି ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ ହେବ। ଗତବର୍ଷ ଜଳସେଚନ ଓ ଜଳଛାୟ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ସକାଶେ ୫୬୨୩ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଇଛି। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନା ସକାଶେ ବିଜେପି ସରକାର ନିଜର ନିର୍ବାଚନ ଇସ୍ତାହାରରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ। ନିଜର ୨୦୧୪-୧୫ ପ୍ରଥମ ବଜେଟରେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଅରୁଣ ଜେଟଲି ଏଥିପାଇଁ ୧୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟବରାଦ କରିଥିଲେ। ମାତ୍ର ଏହି ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦିଙ୍କ ଅଧକ୍ଷତାରେ ବସିଥିବା ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର କ୍ୟାବିନେଟ ବୈଠକରେ ଆସନ୍ତା ୫ବର୍ଷ ଅର୍ଥାତ ୨୦୧୫-୧୬ରୁ ୨୦୧୯-୨୦୨୦ ମଧରେ ୫୦ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପ□ ହୋଇଥିଲା। ୧୯୯୭-୯୮ରେ ମୋଟ ଜଳସେଚିତ ଜମିରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣ ୪୦.୫ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିବା ଆକଳନ କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଦେଶରେ ସମସ୍ତ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନର ୫୬ ପ୍ରତିଶତ ଜଳସେଚିତ ଜମିରୁ ହୋଇଥିବା ଜଣାଯାଏ। ଏଥିପାଇଁ ଦେଶରେ କୃଷିଜମିର ଜଳସେଚନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି। ଜଳସେଚନର ଭୂମିକା ସର୍ବାଧିକ ହୋଇଥିବା ସ□େ ବିଭିନ୍ନ ସରକାର ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାରମ୍ବାର ଅବହେଳା କରିଆସୁଛନ୍ତି। ଫଳରେ ୨୦୦୦-୦୧ରୁ ୨୦୧୧-୧୨ ମଧରେ ଦେଶରେ ମୋଟ ଜଳସେଚିତ ଜମି ପରିମାଣ ମାତ୍ର ୫.୮ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା। ଏହି ସମୟକାଳ ମଧରେ ମୋଟ ଜଳସେଚିତ ଜମିର ପରିମାଣ ୪୦.୫ ପ୍ରତିଶତ ବଦଳରେ ୪୬.୩୪ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିଲା। ୧୯୭୪-୭୮ ପ□ମ ଯୋଜନାରେ ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନାର ୨୩.୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ୧୯୮୦-୮୫ ପ□ମ ଯୋଜନାରେ ୨୦.୮୫ ପ୍ରତିଶତ, ୧୯୮୫-୯୦ ସପ୍ତମ ଯୋଜନାରେ ୧୧.୮୫ ପ୍ରତିଶତ, ୧୯୯୨-୯୭ ଅଷ୍ଟମ ଯୋଜନାରେ ୧୮.୪୮ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ୧୯୯୭-୨୦୦୨ ନବମ ଯୋଜନାରେ ୧୪.୯୩ ପ୍ରତିଶତ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନାର ପ୍ରଧାନ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ଜଳସେଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ, ହର କ୍ଷେତ କୋ ପାନି ଯୋଜନାରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମୂଳକ ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଜଳ ନଷ୍ଟ ନ ହେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଜଳ ସ□ୟ ପ୍ରଯୁକ୍ତି, ଜଳ ପ୍ରଣାଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନଃକାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ, ସହରା□ଳରୁ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟଜଳରୁ ଜଳସେଚନ ଉପଯୋଗୀ ଜଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା, ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାରେ ଅଧିକ ଘରୋଇ ନିବେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସମ୍ପର୍କରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର କ୍ୟାବିନେଟ ବୈଠକରେ ନିଷ୍ପ□ ନିଆଯାଇଥିଲା। ଗୋଟିଏ ଯୋଜନାରେ ତିନି ପ୍ରକାର ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଜଳସେଚନ ବାବଦ ଅର୍ଥର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ହେଉଛି ଏହି ଯୋଜନାର ମୌଳିକ ଆଧାର। ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ, ସଂସ୍ଥା, ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଏକାଠି କରି ଜଳର ବ୍ୟବହାର ଓ ପୁନଃପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ କରିବା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି। ଫଳରେ ସମଗ୍ର ଜଳ ଚକ୍ର ବିଷୟ ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଇପାରୁଛି ଏବଂ ଜଳ ସମ୍ପର୍କରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବଜେଟ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇପାରୁଛି। ଗୃହ, କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ସମୁଦାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ବୋଲି କୃଷି ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଧାମୋହନ ସିଂହ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟାପାର କ୍ୟାବିନେଟ କମିଟି ବୈଠକରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ। ବାସ୍ତବରେ ଏହି ଯୋଜନା ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଜଳସେଚନର ଏକ ସହନଶୀଳ ମଡେଲ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ଏବଂ ସାମାଜିକ ବିକାଶରେ ଜଳସେଚନ ନିଜର ଅବଦାନ ଦେଇଥାଏ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ସି□ାଇ ଯୋଜନା ସହ କୃଷି ଓ ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଜାତୀୟ ବ୍ୟାଙ୍କ-ନାବାର୍ଡ ମଧ ଆସନ୍ତା ୩ ବର୍ଷ ସକାଶେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଜଳସେଚନ ବାବଦରେ ୩୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରିବ। ବ□ମାନ ସୁଦ୍ଧା ନାବାର୍ଡ ଏଥିପାଇଁ ୧୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରିସାରିଲାଣି।

୪. ଦର ସ୍ଥିର ପାଣ୍ଠି:

ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଆଳୁ ଓ ପିଆଜର ଅସ୍ଥିର ଦର ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ସଙ୍କଟଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଛି। ଏହି ଦୁଇ ପନିପରିବା ଖୁବ ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିବା ସହ ସଂରକ୍ଷଣର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ପଣ୍ୟାଗାର ନ ଥିବାରୁ ତାହାକୁ ଆଧାର କରି କଳାବଜାରୀ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ ଏବଂ ଦର ଆକାଶଛୁଆଁ ହୋଇଯାଇଥାଏ।

ଫଳରେ ଚାଷୀମାନେ ଶସ୍ତା ଦରରେ ଏହାକୁ ବିକିବା ପାଇଁ ବାଧ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଲାଭ ଉଠାଇଥାନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ମୋଦି ସରକାର ୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଏକ କର୍ପସ ପାଣ୍ଠି ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଏହି ପାଣ୍ଠି ଜରିଆରେ ଖୁବଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିବା ଉଦ୍ୟାନକୃଷିଜାତ ସାମଗ୍ରୀର ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇପାରିବ । ସରକାରୀ ସୂତ୍ରରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ, ସିଧାସଳଖ ଚାଷୀଙ୍କଠାରୁ ବା ଚାଷୀ ସଂଗଠନଠାରୁ ଫାର୍ମଗେଟ ବା ମଣ୍ଡିସ୍ତରରୁ କୃଷିଜାତ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବ ଏବଂ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ଦରରେ ବିକ୍ରି କରାଯିବ । କୃଷି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନସ୍ଥ କ୍ଷୁଦ୍ର କୃଷକଙ୍କ କୃଷି-ବ୍ୟବସାୟ କନସର୍ଟିୟମ (ଏସଏଫଏସି) ମଧ ଠିକ୍ ସେହି ଏକା କାମ କରୁଛି । ସମଗ୍ର ଦେଶରେ କୃଷକ ଉତ୍ପାଦକ ସଂଗଠନ (ଏଫପିଓ) ଗଠନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ସଂସ୍ଥା ପକ୍ଷରୁ ୨୦୧୪ରେ ଦିଲ୍ଲୀ କିଷାନ ମଣ୍ଡି ନାମରେ ଏକ ନୂଆ ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ଏହାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଲା ଦ୍ୱାର ମୁହଁରେ ସିଧାସଳଖ କ୍ରେତାମାନଙ୍କୁ ପାଇବା । ଏକ ବର୍ଷ ମଧରେ ଦିଲ୍ଲୀ କୃଷକ ମଣ୍ଡି ଜରିଆରେ ୧୦୦୦ ଟନ ପନିପରିବା ଏଫପିଓ ଜରିଆରେ ବିକ୍ରି କରାଯାଇପାରିଛି ।

୫. କୃଷିଭି ିକ ଋଣ:

ସହଜ କିସ୍ତିରେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଋଣ ଯୋଗାଇବା ସମସ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ କଠିଣ କାର୍ଯ୍ୟ । ସ୍ଥାନୀୟ ସୁଧ ବେପାରିଙ୍କଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଣିବା ପରେ ତାହାକୁ ଶୁଝି ନ ପାରି ଅନେକ କୃଷକଙ୍କ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଘଟଣା ଆମେ ଶୁଣିଥାଉ । ଏହି କଠୋର ବାସ୍ତବତାକୁ ହୃଦବୋଧ କରି ସରକାର କୃଷି ବାବଦରେ ବ୍ୟୟ ପରିମାଣ ୫୦ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ୮.୫ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି ।

୬. ଡିଡି କିଷାନର ଶୁଭାରମ୍ଭ:

ନୂଆ ସୁଯୋଗ, ପ୍ରଶସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ପାଣିପାଗ ବିଷୟକୁ ଆଧାର କରି ଏନଡିଏ ସରକାର ଏକ ନୂଆ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । କୃଷକଙ୍କ ସକାଶେ ଏହା କେବଳ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହା ଏକ ଏକକ ପଦକ୍ଷେପ ଏବଂ କୃଷି ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

୭. ଫାର୍ମ ବୀମା:

୨୦୧୫ ଜୁଲାଇ ୧୨ ତାରିଖରେ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ ଜେଟଲି ଦେଶରେ ଏକ ନୂଆ କୃଷି ବୀମା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥିଲେ ଯାହାକି ଜଣେ କୃଷକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନାନା ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା ଋଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୪୬ପୃଷ୍ଠାରେ

ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଲେଖକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ସ୍ୱଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡିକ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ଯଥା : କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଖାଉଟି ସୁରକ୍ଷା, ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ଆଦି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିକାଶମୂଳକ ରଚନା ସମେତ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଭୂମିକା ଉପରେ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହେବ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଫଳ କାହାଣୀ ଓ ରଚନା ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରଚନା ଉପରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତଥା ମତାମତ ପଠାଇବାକୁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଲେଖା ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Editor
Yojana (Odia)
East Block 4, Level 7, R. K. Puram, New Delhi - 110066
Phone & Fax : 011-26176722, Email : yojanaoriya@rediffmail.com

ନେଚୁରୋପାଥି: ଭାରତର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନର ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ଔଷଧର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା

• ଆର୍.ଏମ୍. ନାୟର

ସାଧାରଣତଃ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଥାଏ ଯେ, ଦେହରେ କେତେକ ବିଷାକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଜମି ରହିବା ଯୋଗୁ ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ତ୍ରୁଟିଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଏବଂ କେତେକ ବଦଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁ ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ନେଚୁରୋପାଥି ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତି ଜରିଆରେ ରୋଗର ଉପଶମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ସାମଗ୍ରୀ ଜରିଆରେ ହିଁ ରୋଗୀ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଜରିଆରେ ଶରୀରରୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ ।

ଭାରତର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଭି ିଭୂମି ଓ ରହଥିବା ତ୍ରୁଟିବିଚ୍ୟୁତି :

କୌଣସି ଏକ ଦେଶରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଏହାର କୌଶଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭି□ଭୂମିର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହାକୁ ସୁସଂହତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ପରିଚାଳନା କରିବା, ଉଇମାନର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ମଧ ଏକ ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଭି□ଭୂମି ସକାଶେ ଜରୁରୀ ।

ଜାତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସମ୍ପର୍କରେ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ :

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୧୨୧୦୧.୯ ଲକ୍ଷ । ତନ୍ମଧରୁ ପୁରୁଷ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲେ ୬୨୩୭ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ମହିଳାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୫୮୬୪ ଲକ୍ଷ । ସେମାନଙ୍କ ମଧରୁ ୬୦ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସର ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୭.୪ ପ୍ରତିଶତ । ବୟୋବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଜରୁରୀ । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ ସକାଶେ ନାଚୁରୋପାଥି ହିଁ ସବୁଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିକଳ୍ପ ଏବଂ ଏହା ଜରିଆରେ ସେମାନେ ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପାଇପାରିବେ । ସେହିପରି ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୩୩.୮ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ସହରା□ଳରେ ହେଉଛି ୨୦.୯ ପ୍ରତିଶତ । ମୋଟ ୩୫.୪୬ କୋଟି ଲୋକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗର ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନମୁନା ୨୦୧୩ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ୧୯,୮୧୭ଟି ହସ୍ପିଟାଲ ରହଛି । ଏଥିରୁ

୧୫,୩୯୮ ହସ୍ପିଟାଲ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ରହଥିବା ବେଳେ ୪୪୧୯ଟି ହସ୍ପିଟାଲ ସହରା□ଳରେ ରହିଛି । ଏହା ସହ ଦେଶରେ ୧,୫୧, ୬୮୪ଟି ଉପକେନ୍ଦ୍ର, ୨୪,୪୪୮ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ୫,୧୮୭ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଆୟୁଷ ଯୋଜନାରେ ୨୬,୧୦୭ଟି ଡିସପେନସାରୀ ଓ ୩,୧୬୭ଟି ହସ୍ପିଟାଲ ରହିଛି । ଆକଳନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ୧୦୭ ହସ୍ପିଟାଲ, ୯୭ ଡିସପେନସାରୀ, ୧୪୦୧ ପଞ୍ଜିକୃତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ୧୭ଟି ଡିଗ୍ରି କଲେଜରେ ନାଚୁରୋପାଥି ରହିଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ଭି□ିଭୂମି ସ□େ ଦେଶରେ ଡାକ୍ତର, ନର୍ସ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରାମେଡ଼ିକାଲ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଥେଷ୍ଟ କମ ରହିଛି । ୧୨୧୭.୮୪ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଉଭୟ ଜଣେ ଆଲୋପାଥିକ ଓ ଆୟୁଷ ଡାକ୍ତର ଥିବା ବେଳେ ୧୩୮୪.୪୩ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଆଲୋପାଥିକ ଡାକ୍ତର, ୧୭୮୩.୮୫ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଆୟୁଷ ଡାକ୍ତର, ୧୦୧୨୦.୮୫ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଦନ୍ତ ସର୍ଜନ, ୫୩୧.୭୯ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ନର୍ସ, ୧୯୮୬.୯୪ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ଫାର୍ମାସିଷ୍ଟ ରହିଛନ୍ତି ।

ନେଚୁରୋପାଥି: ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା:

ମଣିଷକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ଶାରିରୀକ, ମାନସିକ, ନୈତିକ ଓ ଆଧାତ୍ମିକ ଭାବେ ଚିକିତ୍ସା କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସୁସଂହତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତିଆରି କରିଥାଏ ନେଚୁରୋପାଥି । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ନାଚୁରୋପାଥି, ନେଚର ଓ ନେଚୁରୋ ଥେରାପିରେ ୭ଟି ବିଷୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଗୁଡିକ ହେଲା: ଆକାଶ, ବାୟୁ, ଅଗ୍ନି, ଜଳ, ପୃଥିବୀ, ଖାଦ୍ୟ ଓ ରାମନାମ । ଏହି ସାତୋଟି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ରୋଗୀଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ଅନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଭାବନ୍ତି କେବଳ ପ୍ରକୃତି ଜରିଆରେ ରୋଗ ଭଲ ହୋଇଯାଏ ତାହା ଭୁଲ । ବାସ୍ତବରେ ନେଚୁରୋପାଥି ଜରିଆରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଠିକ ଭାବେ ବ□ିବାର ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ଜୀବନଧାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏହା ପାଥେୟ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଥାଏ ଯେ, ଦେହରେ କେତେକ ବିଷାକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଜମି ରହିବା ଯୋଗୁ ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ତ୍ରୁଟିଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଏବଂ କେତେକ ବଦଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁ ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ନେଚୁରୋପାଥି ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତି ଜରିଆରେ ରୋଗର ଉପଶମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ସାମଗ୍ରୀ ଜରିଆରେ ହିଁ ରୋଗୀ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଜରିଆରେ ଶରୀରରୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ ।

ଜାତିର ପିତା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କହିଥିଲେ ଯେ, ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ବ□ିବା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତି ସହ ଖାପଖୁଆଇ ଚଳିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ବେଳେବେଳେ ପ୍ରକୃତି ହିଁ ରୋଗକୁ ଭଲ କରିପାରେ । ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘକାଳର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁସାରେ ସେ ନେଚୁରୋପାଥି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସୁଥିଲେ ସେ ନାଚୁରୋପାଥିର ସହାୟତା ନେବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ । ନାଚୁରୋପାଥି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ ଅତି ସହଜ ଏବଂ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ଉପଯୋଗ କରିପାରିବେ । ଥରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାଇଲେ ସେ ସାରା ଜୀବନ ଏହାକୁ ଆପଣାଇପାରିବେ । ଅନ୍ୟ ଔଷଧ ତୁଳନାରେ ନାଚୁରୋପାଥି ଔଷଧର ଦାମ ବହୁତ କମ ଏବଂ ଆମର ଦରିଦ୍ର ଦେଶରେ ନାଚୁରୋପାଥିର ବ୍ୟବହାର ଅଧିକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଡାକ୍ତର ଓ ମେଡିସିନ ବିନା ନାଚୁରୋପାଥି ଜରିଆରେ ରୋଗୀ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବେ ।

ନାଚୁରୋପାଥିର ପ୍ରମୁଖ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବଳ ଆରୋଗ୍ୟ କରିବା ନୁହେଁ ବରଂ ପ୍ରୋତ୍ସାହନମୂଳକ ଏବଂ ଉପଶମ ସେବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମ୍ପର୍କ । ବିଭିନ୍ନ ପୁରୁଣା ରୋଗ ଏବଂ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରୁନ ଥିବା ରୋଗ ସକାଶେ ଏହା ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ବିଶେଷ କରି ୬୦ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସର ରୋଗୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥାଏ ।

ନାଚୁରୋପାଥି କେଉଁ ଉପକାର ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ?

ଆଲୋପାଥିକ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ଆରୋଗ୍ୟସାଧ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିବା ରୋଗଗୁଡିକ ନାଚୁରୋପାଥି ଜରିଆରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ରୋଗୀର ସମଗ୍ର ଶରୀର ପ୍ରତି ନାଚୁରୋପାଥି ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ କେବଳ ଏକ ଅଙ୍ଗ ପାଇଁ

ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇନଥାଏ । ଉନ୍ନତ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ସହ ଏହି ପ୍ରାକୃତିକ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଉନ୍ନତ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସକାଶେ ଏହା ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାକୃତିକ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ସ ବ୍ୟତୀତ ନାଚୁରୋପାଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ଖାଦ୍ୟଭି□କ ସହାୟତା ମିଳିଥାଏ ଯାହାକି ସାରା ବିଶ୍ୱରେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର କାରଣ ହୋଇଥାଏ ।

କେତେକ ଉନ୍ନତ ନାଚୁରୋପାଥି ଚିକିତ୍ସାର ବିବରଣୀ ଏଠାରେ ପ୍ରଦ□ ହେଉଛି ।

ଜଳ ଚିକିତ୍ସା:

ହାଇଡ୍ରୋଥେରାପି ବା ଜଳ ଚିକିତ୍ସା ହେଉଛି ଏକ ଜଣାଶୁଣା ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ତାପମାତ୍ରାର ଜଳର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ସ୍ନାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହାଛଡା ଷ୍ଟିମବାଥ, କମ୍ପ୍ରେସସ, ଫର୍ମେ□ସନ, ସାଉନାସ, ରାପ୍ସ ଓ ଇମର୍ସନ ପରି ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଯୋଗୁ ଶରୀର ଉପରେ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥାଏ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ ।

କାଦୁଅଚିକିତ୍ସା:

କାଦୁଅ ବହୁ ସମୟରେ ଶରୀରରୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ବାହାର କରିଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଶରୀରକୁ ଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଏକଜିମା, ସୋରିଆସିସ, ଫୋଟକା, ବ୍ରଣ, ଛଉ, ଉଚ୍ଚ ରକ୍ତଚାପ, ମଧୁମେୟ, ମାଇଗ୍ରେନ, ଗଣ୍ଠିବାତ, କୋଷ୍ଠ କାଠିନ୍ୟ, ଗାଷ୍ଟ୍ରିକ, ଡିସପେସିଆ, ଖାଦ୍ୟରେ ଅରୁଚି, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଆନ୍ତ୍ରିକ କ୍ଷତ, ମହିଳାଙ୍କ ମାସିକ ଋତୁସ୍ରାବ ଆଦି ରୋଗର ଉପଶମ କରିଥାଏ ।

ଶରୀର ମର୍ଦ୍ଦନ ଚିକିତ୍ସା:

ଶରୀରର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ସୌଷ୍ଠବ ଆଦି ସକାଶେ ମାସେଜ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ । ରକ୍ତ ପ୍ରବାହରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ଏବଂ ମାଂସପେଶୀରେ ଶିଥିଳତା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଚର୍ମର ରନ୍ଧ୍ରଗୁଡିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଶରୀରରୁ ଝାଳ ସହ ଦୂଷିତ ପଦାର୍ଥ ନିର୍ଗତ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଗଣ୍ଠିବାତ, ଅସ୍ଥି ସମସ୍ୟା, ମେରୁଦଣ୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ରୋଗ, କାନ୍ଧରେ ପୀଡ଼ା, ଷ୍ଟ୍ରୋକ, କୋଷ୍ଠକାଠିନ୍ୟ, ହରମୋନ କ୍ଷରଣରେ ଅସୁବିଧା, ସ୍ନାୟବିକ ଦୁର୍ବଳତା, ଖାଦ୍ୟରେ ଅରୁଚି ଆଦି ସମସ୍ୟା ସକାଶେ ଏହା ଦରକାର ହୋଇଥାଏ ।

କ୍ରୋମୋ ଚିକିତ୍ସା:

ସୂର୍ଯ୍ୟ ରଶ୍ମିରୁ ବାଇଗଣୀ, ଘନନୀଳ, ନୀଳ, ସବୁଜ, ହଳଦିଆ, ନାରଙ୍ଗୀ ଓ ଲାଲ ରଙ୍ଗ ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇଥାଏ । ଚାର୍ଜଯୁକ୍ତ ଜଳ ଓ ତେଲ ମାଲିସ ଜରିଆରେ ଏହି ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । କ୍ରୋମୋ ଥେରାପିର ବିଭିନ୍ନ ଚିକିତ୍ସାଗୁଡିକ ହେଲା ସୌରସ୍ନାନ, ଥର୍ମୋଲିୟମ ସୌର ସ୍ନାନ ଏବଂ ପ୍ଲା□ନ ଲିଫ ସନ ବାଥ । ଆଣ୍ଠୁଗଣ୍ଠି ବାତ, ଓଷ୍ଟିଓଆର୍ଥ୍ରିଟିସ, ଓଷ୍ଟିଓପୋରେସିସ, ସୋରିଆସିସ, ଏକଜିମା, ଶ୍ୱାସ ସମସ୍ୟା, ରକ୍ତହୀନତା, ପାରାଲିସିସ, ଉଚ୍ଚ ରକ୍ତଚାପ, ପାକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟା ଆଦି ଦୂର କରିଥାଏ ।

ଚୁମ୍ବକୀୟ ଚିକିତ୍ସା:

ଚୁମ୍ବକ ସାଧାରଣତଃ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଚୁମ୍ବକୀୟ ଶକ୍ତିର ଉଭୟ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଉ□ର ମେରୁ ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ଶକ୍ତିକୁ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ଚାର୍ଜଯୁକ୍ତ ଜଳ ବା ତେଲ ଜରିଆରେ ଶରୀରରେ ଏହା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ ।

ନାଚୁରୋପାଥିର ଏସବୁ ଦିଗ ସ□ ଯୋଗ, ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ, ଆକ୍ୟୁପ୍ରେସର, ଆକ୍ୟୁପଙ୍କଚର, ମୁଦ୍ରା ଚିକିତ୍ସା ମଧ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଚିକିତ୍ସାଗୁଡିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ନାୟବିକ ଦୁର୍ବଳତା, କ୍ଲାନ୍ତି, ଅସ୍ଥିରତା, ମାଂସପେଶୀ ସମସ୍ୟା, ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା, ଅବସାଦ ଆଦିରୁ ଏସବୁ ଦୂରକରିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ପ୍ରଜନନ, ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଋତୁସମସ୍ୟା, ସନ୍ତାନହାନି, ଗର୍ଭଧାରଣ ନ ହେବା ଆଦି ସମସ୍ୟାର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏହା ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ । ଏହାବ୍ୟତୀତ ପାକସ୍ଥଳୀର ସମସ୍ୟା, ଗାଷ୍ଟ୍ରିକ ସମସ୍ୟା, କୋଷ୍ଠ କାଠିନ୍ୟ, ତଳିପେଟ କାଟିବା, ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତ୍ରୁଟି, କଫ, ଥଣ୍ଡା, ଜ୍ୱର, ଓଜନହାନି, ଗଣ୍ଠିବାତ, ଅଧିକ କୋଲେଷ୍ଟରଲ ଆଦି ସମସ୍ୟାରୁ ଏହି ଚିକିତ୍ସା ଆରୋଗ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ବ୍ୟୟ ବହୁଳ ନୁହେଁ:

ଯଦି ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଜରିଆରେ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ ଏବଂ ଲୋକମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟଗୁଡିକୁ ଆଦରି ନେବେ ତେବେ ଦେଶରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିବ । ନେଚୁରୋପାଥି ଯନ୍ତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶସ୍ତା ଏବଂ ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧଠାରୁ ବହୁଗୁଣ ଶସ୍ତା । ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରୁନ ଥିବା

ରୋଗଗୁଡିକର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ନାଚୁରୋପାଥି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଅନେକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନାଚୁରୋପାଥି ବିନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିକଳ୍ପ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଜୀବନର ଗୁଣବ□ାର ବିକାଶ, ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, କମ ମୂଲ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସକାଶେ ନାଚୁରୋପାଥିର ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତି :

ଦେଶରେ ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇବା ସହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ପ୍ରଭେଦ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତି ୨୦୧୫ରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଦୁର୍ବଳବର୍ଗ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ମୁକାବିଲା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଛି । ଖର୍ଚ୍ଚବହୁଳ ଔଷଧଗୁଡିକୁ କିଣିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗଙ୍କ ନିକଟରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନ ଥାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହରା□ଳ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ରହିଥାଏ । ସେହିପରି ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବାବଦ ଖର୍ଚ୍ଚ ନେଇ ଅସମାନତା ରହିଥାଏ । ଦୁର୍ବଳ ଓ ଅବହେଳିତ ବର୍ଗ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସମସ୍ୟାରେ ପଡିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାରୁ ବ□ିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସମାଜର ବହୁଳ ଭାଗ ଏହି ସମସ୍ୟାରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଆୟୁଷ ସେବା ପ୍ରତି ସରକାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସହ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଆୟୁଷ ନେଟୱର୍କକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତିରେ ଏସମ୍ପର୍କରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକର ଭୂମିକାକୁ ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଭି□ିଭୂମିର ବିକାଶ, ସାମର୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ, ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସଚେତନତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଆୟୁଷ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ନୀତିରେ ବୃହତ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକୁ ସାମିଲ ହେବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଯାଇଛି ।

ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମର ଭୂମିକା :

ଦେଶରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ କେତେକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ସେଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ହେଉଛି ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମ । ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ରୋଗୀ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଜରିଆରେ ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଜାତୀୟ ଆରୋଗ୍ୟ ଓ ଯୋଗ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଜରିଆରେ ଏହା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ୧୮୬୦ ଆକ୍ଟ ଅନୁସାରେ ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଛି । ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇଦେବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ସମସ୍ତ ବୟସର ରୋଗୀମାନେ ଯେପରି କମ ମୂଲ୍ୟରେ ନାଚୁରୋପାଥି, ଆୟୁର୍ବେଦ, ଯୋଗ ଓ ଫିଜିଓଥେରାପିର ସୁଫଳ ପାଇପାରିବେ ସେଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା ସହ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ ନାହିଁ ସେ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ରୋଗୀ ସେବା ଚାଲିଛି ଏବଂ ନାଚୁରୋପାଥି, ଯୋଗ ଜରିଆରେ ଯେପରି ଅଧିକ ଲୋକ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ବିଶେଷ କରି ସମାଜର ଅବହେଳିତ ଓ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗ ଏହା ଜରିଆରେ ବେଶ ଉପକୃତ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି ।

ଦିଲ୍ଲୀରେ ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି ଏବଂ ଜାତୀୟ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଭାବେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ଏହା ୧୯୮୪ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିଲା । ୨ ଏକର ଜମି ଉପରେ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏଠାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା ଦିଆଯାଇଆସୁଛି । ଏଥିରେ ଉଭୟ ଓପିଡି ଓ ଆଇପିଡି ସୁବିଧା ରହିଛି ଏବଂ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ମୌଳିକ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦିଆଯାଇଆସୁଛି । ଫିଜିଓଥେରାପି, ଆକ୍ୟୁପଙ୍କଚର, ଆକ୍ୟୁପ୍ରେସର ଆଦି ବିଭାଗ ରହିଛି । ସେଠାରେ ଏକ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଫାର୍ମାସୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମରେ ରହିଥିବା ମୌଳିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକ ହେଉଛି : ଉନ୍ନତମାନର ନେଚୁରୋପାଥି, ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଓ ଫିଜିଓଥେରାପି ଡାକ୍ତର, ୫୦ଟି ଇନଡୋର ଶଯ୍ୟା, ୨୦୦ ଆଉଟଡୋର ରୋଗୀ ଚିକିତ୍ସା ସୁବିଧା, ଯୋଗ ହଲ, ମିନି ଫୁଡ କୋର୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏହା ସହ ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମ ପକ୍ଷରୁ ନିୟମିତ କର୍ମଶାଳା, ସେମିନାର ଆଦିର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ/

ବେସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ଏସବୁ ଆୟୋଜିତ ହେବା ସହ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେପରି ଏହାର ସଦୁପଯୋଗ କରିପାରିବେ ସେ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥାଏ । ନେଚୁରୋପାଥି/ ଯୋଗଥେରାପି, ସଚେତନତା ଶିବିର ମଧ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥାଏ । ସେହିପରି ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ସରକାର, ଦିଲ୍ଲୀ ସରକାର, ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ଉଦ୍ୟୋଗ ପକ୍ଷରୁ ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇଛି । ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମ ପକ୍ଷରୁ ମଧ ନାଚୁରୋପାଥି/ଯୋଗ/ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ସକାଶେ ସ୍ୱଳ୍ପକାଳୀନ ଦକ୍ଷତାଭି□ିକ ତାଲିମ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଉପଭୋକ୍ତାମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଯୁବକମାନେ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଉ□ର ପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ମହିଳାମାନେ ନିଯୁକ୍ତି ଲାଭ କରି ଅଧିକ ଉପକୃତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମରେ ଗବେଷଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ :

ଆଇସିଏମଆର (ରୁ୍ୟମାଟଏଡ ଆର୍ଥ୍ରିଟିସ), ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଭାଗ(ଡିଏସଟି), ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ(ମଧୁମେହ ଓ ମେଲିଟିସ ଟାଇପ-୨) ଆଦି ସହାୟତାରେ ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମରେ ଅନେକ କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା କରାଯିବା ସହ କେତେକ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରୁନ ଥିବା ରୋଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଛି । ଆଇସିଏମଆର ସହିତ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପରିଚାଳନା ସମ୍ପର୍କରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆୟୁଷ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ କେତେକ ନୂତନ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ । ସେହିପରି ଓପିଡି ଓ ଆଇପିଡିକୁ ଆସୁଥିବା ରୋଗୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହସ୍ପିଟାଲଭି□ିକ ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଛି ।

ଯେଉଁ କେତେକ ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସକାଶେ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ କରାଯାଇଛି ବା ରୂପାୟନ ହେବା ନିମନ୍ତେ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା :

-ରୁ୍ୟମାଟଏଡ ଆର୍ଥ୍ରିଟିସ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ରିପୋର୍ଟରେ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ କରାଯାଇଛି ଯେ, ଆଧୁନିକ ଔଷଧରେ ଯୋଗ ଓ ନାଚୁରୋପାଥିର ମିଶ୍ରଣ ଘଟିଲେ ରୋଗୀମାନେ ବହୁଳ ଭାବେ ତଥା ଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବେ ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଶାରିରୀକ ଓ ମାନସିକ ଶାନ୍ତି ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ରୁ୍ୟମାଟଏଡ ଆର୍ଥ୍ରିଟିସ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଉପଶମ ସକାଶେ ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଆବଶ୍ୟକ ।

-ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ଆଣ୍ଠୁ ବାତ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଏକ କ୍ଲିନିକାଲ ଟ୍ରାଏଲ ପ୍ରକଳ୍ପ ଶେଷ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଛି । ଯେଉଁମାନେ ୬୦ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ସେମାନେ ଆଣ୍ଠୁ ଓ ଗଣ୍ଠି ବାତ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ସେମାନେ ଏଥିରୁ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଧୀନରେ ରୋଗୀମାନେ ଯୋଗ ଓ ନେଚରୋପାଥି ଜରିଆରେ ଫିଜିଓଥେରାପି ଓ ପଥ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜରିଆରେ ଉପଶମ ପାଇପାରିବେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ରୋଗୀମାନେ ଅଧିକ ଉପକୃତ ହେବା ସହ ଭିଟାମିନ ଡି୩ ଖାଦ୍ୟ ସ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଚିକିତ୍ସା ଯୋଗୁ ରୋଗୀର ଯନ୍ତ୍ରଣାର ସ୍ତର ମଧ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ।

ଉପସଂହାର :

ନେଚୁରୋପାଥିର ଉତ୍କର୍ଷ ଯୋଗୁଁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଭାବରେ ଭାରତ ସରକାର ନୀତି ଆୟୋଗ ଅଧିନରେ କେତେକ ବୃହତ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରିବେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରୀ କ□ର୍ପକ୍ଷ, ପ□ାୟତ, ଏନଜିଓ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଜରିଆରେ ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାପାରିବ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରୁନାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏହା ଉପକାରୀ ହୋଇପାରିବ । ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତିରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ନୀତି ଅନୁସାରେ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ବାପୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଆରୋଗ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଯୋଗାଶ୍ରମ ଜରିଆରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ସୁବିଧା ଓ ଚିକିତ୍ସା ଯୋଗାଇଦିଆଯିବ ଏବଂ ଯୋଜନା, ସମନ୍ୱୟ, ସାମର୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ, ଯୋଜନାର ରୂପାୟନ, ଭି□ଭୂମି ସୁଦୃଢ଼ ଆଦି ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ନେଚୁରୋପାଥିର ଉପକାରିତା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ପହ□ାଯାଇ ପାରିବ । ■■

ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି

• ସି.ଏସ୍.ସି.ଶେଖର

ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପ୍ରସାରଣ, ପି.ଡି.ଏସ୍. ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ, କଂପୁଟରୀକରଣ, ଦେଶରେ ଶସ୍ୟ ଯୋଗାଣ, ଖାଉଟି ଦୋକାନ ଗୁଡିକର ଡିପ୍ରାଇଭେଟାଇଜେସନ, ଖାଉଟି ଦୋକାନ ଗୁଡିକର ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଠନ ତଥା ଏଫ୍.ପି.ଏସ୍. କମିଶନ ଆଦି ବୃଦ୍ଧି ପଦକ୍ଷେପ ଆଦି ଜରିଆରେ ଅନେକ ରାଜ୍ୟରେ ପି.ଡି.ଏସ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନ ଜରିଆରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବଜାରଠାରୁ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶସ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟୟ ଏବଂ ବିତରଣ ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପଗତ ହେଉଛି ଖାଦ୍ୟ ସବସିଡି । ୧୯୯୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାର୍ବଜନୀନ ଥିଲା ଏବଂ ବ୍ୟାପକ ଅବସ୍ଥିତି ସହରା□ଳରେ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ଏହି ବିସଂଗତି ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ୧୯୯୭ ଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଧାରିତ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଟି.ପି.ଡି.ଏସ୍.) ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ରେଖାକୁ ଆଧାର କରି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟରେ ଯୋଗ୍ୟ ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ବି.ପି.ଏଲ୍ ପରିବାର ବୋଲି କୁହାଯାଏ ତଥା ଏମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଶସ୍ତା ଦରରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ, ଅତ୍ୟଧିକ ଗରିବ ପରିବାରମାନଙ୍କୁ (ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତ୍ୟୋଦୟ ଅନ୍ନ ଯୋଜନା ପରିବାର ବୋଲି କୁହାଯାଏ) ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାରମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଶସ୍ତାରେ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ବି.ପି.ଏଲ୍. ଏବଂ ଏ.ଏ. ଓ୍ୱାଇ ପରିବାରମାନଙ୍କ ବାସ୍ତବିକ ଚିହ୍ନଟକରଣ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭଳି ଟି.ପି.ଡି.ଏସ୍. ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଓ ବହିର୍ଭୁକ୍ତି ତ୍ରୁଟି ସମସ୍ୟା ରହିଛି ।

ପି.ଡି.ଏସ୍.ରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ତାରତମ୍ୟ ରହିଛି । ତାମିଲନାଡୁ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସବୁଠାରୁ କମ୍ ବାଟମାରଣା ହେଉଥିବା ବେଳେ ସର୍ବାଧିକ ବାଟମାରଣା ବିହାରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ତେବେ ନିକଟ

ଅତୀତରେ ବିହାରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କିଛିଟା ଉନ୍ନତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ସ୍ଥାନ ଓ କାଳ ଅନ୍ତରାଳରେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ଏହିସବୁ ତାରତମ୍ୟ ସେଭଳି ଭାବରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଏଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତୋଟି ରାଜ୍ୟ ବିଶେଷ କରି ବିହାର ଓ ଛତିଶଗଡ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବା ତଥା ସେଥିରୁ ତାରତମ୍ୟର କାରଣ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଏ । ଯଥା : (୧) ନିଓକ୍ଲାସିକାଲ କଲ୍ୟାଣ ସର୍ବୋଚ୍ଚକରଣ ପଦ୍ଧତି (୨) ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥା

ପାରଂପାରିକ ପଦ୍ଧତିରେ ବଜାର ବିଫଳତା ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ବଜାରରେ ପାରଙ୍ଗମତାକୁ ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଏ । ଏଥିରେ ସରକାର ହେଉଛନ୍ତି ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଏଜେ□ । 'ପିଗୁ' ଏହି ପଦ୍ଧତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏହି ତ□୍ୱରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସମ୍ବଳ ବିତରଣରେ ବଜାର ବିଫଳ ହେଲେ ରାଷ୍ଟ୍ର ତ୍ରୁଟି ସୁଧାର ପାଇଁ ଘରୋଇ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରେ । ରାଷ୍ଟ୍ର ସାଧାରଣତଃ ସର୍ବସାଧାରଣ ହିତ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ ବ୍ୟୟ ଓ ହିତ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ଆୟ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ । ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କ ଭୂମିକା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ହୋଇଥାଏ ।

ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ସାଧାରଣତଃ ପେଗୁଙ୍କ ତ□୍ୱର ଏକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ସରକାର ହେଉଛି କେତେକ ବିଧି ପ୍ରଣୟନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ସମଷ୍ଟି ମାତ୍ର ଯାହାର ନିଜସ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସବୁ ରହିଛି । ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି ପଦ୍ଧତିରେ ରାଜନୀତିଜ୍ଞମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରଣୋଦିତ ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି । ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାମାନେ କିଭଳି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ତାହା ଉପରେ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏହି ତ□୍ୱରେ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ମଡେଲରେ ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଏଜେ□ମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ରାଜନୈତିକ ପସନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ (ପି.ପି.ଏଫ୍.) ମଡେଲରେ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି । ନୀତିଗତ ବିକଳ୍ପ/ପସନ୍ଦ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଫଳ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଏ । ପସନ୍ଦ ସବୁର ମାପକ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିବା କାରଣ ଗୁଡିକ ନୀତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଫଳ ଭାବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଗୁଣ ହେଉଛି ନୀତିଗତ ସରଞ୍ଜାମ ଯେଉଁଥିରେ ରହିଛି ମୂଲ୍ୟ, ପଇଠ, ଆମଦାନୀ ଆଦି ।

ଏହି ପଦ୍ଧତି ଅଧିକତଃ ପାରଂପରିକ ପଦ୍ଧତି ଭଳି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ କାରଣ ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଭୂମିକା ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।

ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରେସର୍ ଗ୍ରୁପ୍ ବା ଇ□ରେଷ୍ଟ୍ ଗ୍ରୁପ । ରାଜନୈତିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ରାଜନୈତିକ ସଂଗଠନ ଏବଂ ଏଭଳି ଇ□ରେଷ୍ଟ ଗ୍ରୁପମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବନ୍ଧ ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଆମେ ଭାରତରେ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଶେଷକରି ପି.ଡି.ଏସ୍.କୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ପଦ୍ଧତିର ଉପଯୋଗ କରିବା । ଭାରତରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ହେଉଛି ଅତି ଜଟିଳ । ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ନିର୍ବାଚନ ଲଢିବା ସକାଶେ ଅର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ପାଣ୍ଠି କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଯଥା ଶିଳ୍ପପତି ଓ ଫାର୍ମ ଲବିମାନେ ଯୋଗାଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏହା ସ୍ୱତଃ ଯେ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱାର୍ଥ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ପାଣ୍ଠି ପାଇଁ ନିର୍ଭର କରିଥାନ୍ତି । ସୁତରାଂ, ଏହା ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସୀମିତ କରି ଦେଇଥାଏ । ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କର ନୀତିଗତ ପସନ୍ଦ ଅନେକ ସମୟରେ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ । ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମର୍ଥନ ଦେବା ପାଇଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଡ କରିବାରେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଅଧିକ ତତ୍ପର ରହିଥାନ୍ତି । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ତେଣୁ ରାଜସ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି ପନ୍ଥା ରହିବା ଦରକାର । ଏହି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଯଥା କୃଷି ଶ୍ରମିକ, ଗ୍ରାମା□ଳ କାରିଗର, ଗରିବ ଓ ସର୍ବହରା ଲୋକମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଅଲଗା ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ କାରଣ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ନଥାନ୍ତି ।

ସୂଚନା ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଭିନ୍ନ ଇ□ରେଷ୍ଟଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୂଚନା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଲେ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ସଂଗଠନ ଆଦି ପାଇଁ ଅଧିକ ସମ୍ବଳ ବ୍ୟୟ କରିଥାନ୍ତି ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନୀତିକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିବେ ।

ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଉପାୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚାପ ପକାଇବା ସକାଶେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଦି ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବ□ାଇ ଥାନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ମାନବ ଅଧିକାର, ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଦୂଷଣ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଭଳି ପନ୍ଥା ଅଧିକ ଭାବରେ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏଠାରେ କିନ୍ତୁ ମୂଳଚାଲ ଅଧିକ ହେଉଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ଛତିଶଗଡ ଓ ବିହାରରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା

୨୦୦୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛତିଶଗଡ ରାଜ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଘରୋଇ ଭାବରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଏଥିରେ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ଖାଉଟି ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ଅନିୟମିତ ଯୋଗାଣ, ତଥା ଏହି ଦୋକାନ ଜରିଆରେ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଖୋଲା ବଜାରରେ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବାଟମାରଣା ହେବା । ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ସଂସ୍କାର ମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରବ□ନ କରାଯାଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ସଂସ୍କାର ଥିଲା ୨୦୦୪ ବର୍ଷଠାରୁ ଛତିଶଗଡ ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ । ଏଥିରେ ଯେଉଁ କେତୋଟି ମୁଖ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା ତା ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ଘରୋଇ ଏଜେନ୍ସିମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବା, ଖାଉଟି ଦୋକାନ ଗୁଡିକୁ ସିଧାସଳଖ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବା, ବିତରଣ ଟ୍ରକ ଗୁଡିକୁ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ କରିବା, ପ୍ରତିମାସରେ ୭ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଖାଉଟି ଦୋକାନରେ ସାମଗ୍ରୀ ପହ□ାଇବା, କଂପ୍ୟୁଟରୀକରଣ ଜରିଆରେ ବିତରଣ ଟ୍ରକ ଗୁଡିକର ଟ୍ରାକିଂ କରିବା, ପି.ଡି.ଏସ୍.କୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ସାର୍ବଜନୀନ କରିବା (୮୦ ପ୍ରତିଶତ) ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଉ□ମ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା, ଏଫ୍.ପି.ଏସ୍. ଅପରେଟରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଭ□ା ୮ ଟଙ୍କାରୁ ୩୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ସମ୍ମୁଖରେ କାର୍ଡ ବିତରଣ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଆଦି ।

ବିହାରରେ ପି.ଡି.ଏସ୍.ରେ ସବୁବେଳେ ସମସ୍ୟା ଭରି ରହିଥିଲା । ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ସବୁ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ବାଟମାରଣା ହେବା, ବିତରଣରେ ବିସଂଗତି, ରାଜ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଉତ୍ପାଦନ ନହେବା, ବିହାର ଖାଦ୍ୟ ଓ ଯୋଗାଣ ନିଗମ ରୁଗଣ ହେବା, ପି.ଡି.ଏସ୍. ଡିଲର, ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନୀୟ ରାଜନେତା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ନୀତି ତଥା ଅତି ନିମ୍ନ ସ୍ତରର ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି । ଛତିଶଗଡ ଓ ବିହାର ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପି.ଡି.ଏସ୍. କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ ରହିଥିବା ତଫାତକୁ ରାଜନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତି ଫ୍ରେମୱାର୍କ ଜରିଆରେ ଭଲ ଭାବରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇପାରିବ । ନ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥ ଗୋଷ୍ଠୀ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ନୀତି ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ସହଯୋଗ ରହିଛି । ଏହା ହେଉଛି ବହୁବିଧ ଏବଂ ଏହାର ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ଏହା ଚୂଡାନ୍ତ ଫଳାଫଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ବାଂଛିତ ଏବଂ ବାସ୍ତବିକ ଫଳାଫଳ ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ଯୋଗାଣ ଓ ଚାହିଦାକୁ ଆଧାର କରି ଭିନ୍ନ ହୋଇପାରିବ । ଯୋଗାଣ ଦିଗରେ ଏହା ହେବ ପ୍ରୋତ୍ସାହନର ଅଭାବ, ତଥା ମନିଟରିଂର ଅଭାବ । ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ଚାହିଦା ଦିଗରେ ଅଭାବ ।

୨୦୦୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛତିଶଗଡରେ ସମସ୍ୟା ଥିଲା ଅନିୟମିତ ଯୋଗାଣ ତଥା ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ବାଟମାରଣା । ଏହା ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତଥା ମନିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ । ଛତିଶଗଡ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୀତିଗତ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଶ୍ୟପଟ ପରିବ□ନ କରିଦେଇଥିଲା । ଏଫ୍.ପି.ଏସ୍. ଡିଲରଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ରାଶି ୮ ଟଙ୍କାରୁ ୩୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିସହିତ ମନିଟରିଂ ଓ ସର୍ଭିଲାନସ ସୁଦୃଢ କରାଯାଇଥିଲା । ପରିସର ବୃଦ୍ଧି କରି ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କୁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଚାହିଦା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି ପି.ଡି.ଏସ୍. ପରିସର ବୃଦ୍ଧି, ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ, କଂପ୍ୟୁଟରୀକରଣ, ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ପହ□ାଇବା, ରେସନ ଦୋକାନ ଗୁଡିକର ଡିସପ୍ରାଇଭେଟାଇଜେସନ, ତଥା ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ଉ□ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଦି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତିକରଣରେ

ସହାୟତା କରିଛି । ସୁତରାଂ, ଉଭୟ ଚାହିଦା ଓ ଯୋଗାଣ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତି କରି ଛତିଶଗଡ ସରକାର ଏକ ମଡେଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଅତି କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇପାରିଛି ।

ଅପରପକ୍ଷରେ ୨୦୧୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିହାରରେ ପି.ଡି.ଏସ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟାପକ ସମସ୍ୟା ରହିଥିଲା ଯଥା - ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟାପକ ବାଟମାରଣା, ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ନୀତି, ବିହାର ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ରୁଗଣ ହେବା ଆଦି । ଏହା ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା ରାଜ୍ୟକୁ କମ୍ ମାତ୍ରାରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଯୋଗାଣ ହେବା । ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ଥାଣୁତ୍ୱ, ତଥା ବ୍ୟାପକ ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ଅସମାନତା, ଯୋଗୁଁ ଗରିବ ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟ ସ୍ୱର ହୀନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଉ□ମ ପରିଚାଳିତ ନାଗରିକ ସମାଜ ଓ ମିଡିଆର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ, ପି.ଡି.ଏସ୍. ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ସମାଜର ସବୁ ଦିଗରୁ ଚାପ ପଡିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା ।

ବିଗତ କେଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିରେ ସାମଗ୍ରିକ ପରିବ□ନ ହୋଇଛି । ଗତ ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷକରି ଗତ ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି ଦେଖାଯାଇଛି । ଏହା ବିଶେଷକରି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଛି । ୨୦୧୧ ବର୍ଷ ଟ୍ରାକିଂ କୁପନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରବ□ନ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଗତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ଜାତିଗତ ଯାତନାକୁ ଆଧାର କରି ବିହାର ଖାଉଟି କାର୍ଡର ନୂତନ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଆଜି ବିହାର ୭୫ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମା□ଳ ପରିବାରଙ୍କ ନିକଟରେ ନୂତନ ଖାଉଟି କାର୍ଡ ଓ ଅନ୍ତ୍ୟୋଦୟ କାର୍ଡ ରହିଛି । ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଅନେକ ଲୋକ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତିବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପି.ଡି.ଏସ ଅଧିନରେ ପ୍ରତିମାସରେ ୫ କିଲୋ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ମିଳିବ । ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ଯୋଗୁଁ ପି.ଡି.ଏସ୍. ଆଉ ଏକ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିଛି । ବିରୋଧି ଦଳ ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ସହାୟତା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିସବୁ ଦ୍ୱାରା ପି.ଡି.ଏସ୍. ହିତାଧିକାରୀମାନେ ଚାପ ପକାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

ଏଥିରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ବିହାର ଓ ଛତିଶଗଡରେ ଏହିସବୁ ପରିବ□ନ ଶାସନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିବ□ନ ଯୋଗୁଁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିଛି ।

ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ ଅନୁରୂପ ଉନ୍ନତି ଅନ୍ୟ କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶରେ ପି.ଡି.ଏସ୍. ହେଉଛି ସାର୍ବଜନୀନ ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ଏ.ପି.ଏଲ୍ ତୁଳନାରେ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଅଣଶସ୍ୟ ପି.ଡି.ଏସ୍. ସାମଗ୍ରୀ (ଯଥା ଡାଲି ଓ ଖାଇବା ତେଲ ଆଦି) ସମାନ ମୂଲ୍ୟରେ ସବୁ ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । କଠିନ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସ୍ଥିତି ସ□େ ମଧ୍ୟ ତାମିଲନାଡୁ ଭଳି କଠିନ ଯା□ ଓ କଟକଣା ଆଦି ନ କରି ମଧ୍ୟ ଏହା କରାଯାଇପାରୁଛି । ଏହା ପି.ଡି.ଏସ୍.ର ସାର୍ବଜନୀନକରଣ ଯୋଗୁଁ ହୋଇପାରିଛି । ଯଦ୍ୱାରା ହିତାଧିକାରୀଙ୍କଠାରୁ ଚାହିଦା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିଛି ।

ତାମିଲନାଡୁରେ ବହୁ ସମୟ ଧରି ଯେଉଁ ଫଳପ୍ରଦ ମନିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରବ□ନ କରାଯାଇଛି ତାହା ସମୟାନୁକ୍ରମରେ ଲୋକ ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ପାରିଛି । ପାରଦର୍ଶିତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ସରଳ ଓ ବ୍ୟୟ ସାପେକ୍ଷ ପଦକ୍ଷେପ ଗୁଡିକ ପ୍ରବ□ନ କରାଯାଇପାରିଛି । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ପି.ଡି.ଏସ୍. ଉପରେ ଏଭଳି ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିନାହାନ୍ତି ।

ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ସାଧାରଣ ବହିର୍ଭୁତକରଣ ତ୍ରା□ ପ୍ରଚଳନ କରି ଏଭଳି ତ୍ରୁଟି ରୋକି ପାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ ତ୍ରୁଟି କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟାପକ ରହିଛି । ୨୦୦୮ ଠାରୁ ଓଡିଶାରେ ଛତିଶଗଡ ମଡେଲ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । କୋରାପୁଟ, ବଲାଙ୍ଗୀର, କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ପି.ଡି.ଏସ୍.ର ସାର୍ବଜନୀନକରଣ କରାଯାଇଛି । ଖାଉଟି ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନର ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ମେ ୨୦୧୦ ଠାରୁ ରାଜସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ଉପରବର୍ଣ୍ଣିତ ପଦକ୍ଷପ ମଧ୍ୟରୁ କିଛିଟା ଲାଗୁ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ପଡିଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ଝାରଖଣ୍ଡରେ ସବୁଠାରୁ ପୁରୁଣା ଓ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବି.ପି.ଏଲ୍. ତାଲିକା ରହିଛି । ନିକଟ ଅତୀତରେ ଝାରଖଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ କିଛିଟା ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ୨୦୦୯ ଠାରୁ ପି.ଡି.ଏସ୍. ଚାଉଳ ଦର ୧ ଟଙ୍କାକୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇଛି । ପି.ଡି.ଏସ୍. ଶସ୍ୟ ବିତରଣ ତଥା ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ପହ□ାଇବା ସକାଶେ ସମୟ ନିର୍ଘ□ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଛି ।

ସାଧାରଣ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପ୍ରସାରଣ, ପି.ଡି.ଏସ୍. ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ,

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୩୨ପୃଷ୍ଠାରେ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ଏବଂ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା : ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ

• ଜିତେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ

ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲେ ଜୀବନବିପଦ ଆଶଙ୍କା ସୁରକ୍ଷା, ଦୁର୍ଘଟଣା ଅକ୍ଷମତା ସୁରକ୍ଷା ତଥା ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଆୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ଦେଶରେ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଦିଗରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଏହା ଅତି ସଫଳ ହୋଇଛି ତେବେ ସହରା□ଳରେ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ସଚେତନତାର ଅଭାବ, ନିମ୍ନ ମାନର ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ତଥା ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ଦିଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଛି ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସଂପ୍ରତି ତିନୋଟି ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ସେଗୁଡିକ ହେଉଛି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା, ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା ଏବଂ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା । ଏହି ତିନୋଟି ଯୋଜନା ଯଥାକ୍ରମେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବିପଦ, ବହୁ ଦୁର୍ଘଟଣା ଜନିତ ଅକ୍ଷମତା ବୀମା ତଥା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୟସ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକଙ୍କୁ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଆୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବ । ବୀମା ଯୋଜନାରେ ବୀମାଧାରୀ ବାର୍ଷିକ ଯଥାକ୍ରମେ ୩୩୦ ଟଙ୍କା ଓ ୧୨ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବୀମା କଲେ ବୀମାଧାରୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବା ଅକ୍ଷମତା ସ୍ଥିତିରେ ନାମିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ୨ ଲକ୍ଷଟଙ୍କାର ବୀମା ମିଳିବ । ଏହି ପ୍ରିମିୟମ ପଲିସିଧାରୀଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ରୁ ସ୍ୱତଃ କଟିଯିବ । ବୀମା ଯୋଜନା ୨୦୧୫ ଜୁନ ୧ ତାରିଖଠାରୁ ୨୦୧୬ ମେ ମାସ ୩୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପାଇଁ ମିଳିବ ଏବଂ ପରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହାର ନବୀକରଣ ହେବ । ଏହି ବୀମା ପଲିସି ପାଇଁ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଏକ ପୃଷ୍ଠା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ସରଳ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଦେଶରେ ଏକ ସୁବିଧାରେ ଉପଲବ୍ଧ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପଦକ୍ଷେପ ହେବ । ଏଥିରେ ଅନେକ ସୃଜନଶୀଳ ଗୁଣ ରହିଛି ।

ପ୍ରଥମତଃ, ଏହା ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବୀମା ନେବା ପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସହଜରେ ନେଇପାରିବେ । ବୟସ ସୀମା ଓ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଆଦି ଏହାର ସୁଯୋଗକୁ ସୀମିତ କରିଥିଲେ ହେଁ ଏହା ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରିବ । ପ୍ରିମିୟମ ଏତେ କମ୍ ସ୍ତରରେ ରଖାଯାଇଛି ଯେ ଗରିବରୁ ଗରିବ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ସହଜରେ ନେଇପାରିବେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟରେ ପ୍ରିମିୟମ /ନିବେଶ ଭାବରେ ଅବଦାନ ଦେବା କ୍ରେତାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ

ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସେଭଳି ଉତ୍ପାଦ ପାଇଁ କ୍ରେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି କରିବ । ଏଭଳି ଆର୍ଥିକ ଉତ୍ପାଦ ସକାଶେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ ହୋଇଛି ।

ତୃତୀୟରେ ଏହି ସମଗ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବ୍ୟାଙ୍କର ଭୂମିକା ହେଉଛି ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍ପାଦ କ୍ରେତାଙ୍କୁ ସିଧାସଳଖ ବୀମା କଂପାନୀମାନଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା କାର୍ଯ୍ୟକରିବ । ପ୍ରିମିୟମ ସିଧାସଳଖ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ରୁ ଯାଇଥାଏ । ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଅକ୍ଷମତା ସ୍ଥିତିରେ ହିତାଧିକାରୀଙ୍କୁ କାଗଜପତ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କରେ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ବ୍ୟାଙ୍କ ଅବଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ବୀମା କଂପାନୀ ସହିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଦାବୀ ମୁତାବକ ରାଶି ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ରେ ଜମା କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅତି ସୁବିଧାଜନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଚତୁର୍ଥରେ ଜନଧନ ଯୋଜନା ପ୍ରବ□ିତ ବିଜିନେସ କରେସପୋଣ୍ଡେ□ (ବିସି) ମଡେଲ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କର କ୍ଷମତାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବ । ଯେ କେହି ଯୋଗ୍ୟ ବେକାର ଯୁବକ/ଯୁବତୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ସହ ବି.ସି. ହୋଇପାରିବେ । ବ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରାନ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ରହି ବି.ସି. ଛୋଟ ଛୋଟ ଆର୍ଥିକ ଟ୍ରାନ୍‌ଜାକ୍‌ସନ୍, ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ଖୋଲିବା, ବୀମା ଉତ୍ପାଦ ଓ ପେନ୍‌ସନ୍ ଉତ୍ପାଦ ଆଦି ବିକ୍ରୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଙ୍କ ନିଜର ଟ୍ରାନ୍‌ଜାକ୍‌ସନ୍ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ କମ କରିପାରିବେ ।

ପ□ମରେ ବୀମା ଓ ପେନସନ ଉତ୍ପାଦ ସବୁ ଦେଶ ପାଇଁ ସ□ୟ ଯୋଗାଡ କରିଥାଏ ଯାହା ଅନ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନଶୀଳ ନିବେଶ ପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ପାରଂପରିକ ବିପଦ ଆଶଙ୍କା ଲାଘବ ପଦକ୍ଷେପ ସବୁ ଗରିବଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉନଥିଲା ।

ଏହିସବୁ ସୃଜନଶୀଳତା ଯୋଗୁଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅସାଧାରଣ ସଫଳତା ହାସଲ କରିଛି । ଅତି କମ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ୨୦୧୫ ଜୁନ ମାସ ୨୭ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାୟ ୧୦.୪୨ କୋଟି ଲୋକ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜରିଆରେ ଏହି ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାମିଲ ହୋଇଛନ୍ତି । ୭୮ ପ୍ରତିଶତ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ହୋଇଥିବାବେଳେ ୧୬ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ହୋଇଛି ତଥା ଅବଶିଷ୍ଟ ଘରୋଇ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ହୋଇଛି । ତେବେ ଏହି ୧୦.୪୨ କୋଟିରେ ତିନୋଟି ଯାକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ତିନିଥର ଯୋଗ କରାଯାଇଛି ସୁତରାଂ ବାସ୍ତବିକ ସଂଖ୍ୟା କମ ହେବ ।

ପ୍ରାୟ ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ନେଇଥିବା ବେଳେ ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଜୀବନବୀମା ନେଇଛନ୍ତି । ୧ ପ୍ରତିଶତରୁ କମ୍ ଲୋକ ପେନସନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଡି ହୋଇଛନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଅଧିକତଃ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ନେବା ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି । କାରଣ, ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରିମିୟମ ହୋଇଛି ମାତ୍ର ୧୨ ଟଙ୍କା ଏବଂ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ବୟସ ସୀମା ୧୮ ରୁ ୭୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖାଯାଇଛି । ଜୀବନ ବୀମା ପାଇଁ ପ୍ରିମିୟମ ହେଉଛି ୩୩୦ ଟଙ୍କା ଏବଂ ବୟସ ସୀମା ମଧ୍ୟ ୫୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖାଯାଇଛି ।

ଏକ ତୃତୟାଂଶ ହିତାଧିକାରୀ ହେଉଛନ୍ତି ଗ୍ରାମା□ଳର । ଏହା ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଏବଂ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସୁବିଧାର ଅଭାବ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ମହିଳା ଏବଂ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସହରା□ଳ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳ ପାଇଁ ସମାନ ହୋଇଛି । ବ□ମାନ ସୁଦ୍ଧା ୨୮ ଜଣଙ୍କୁ ଜୀବନବୀମା କ୍ଲେମ ଦିଆଯାଇଥିବା ବେଳେ ୮ ଜଣଙ୍କୁ ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା କ୍ଲେମ ପଇଠ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ସରକାର, ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟ ଆଣିଛି :

* ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସଚେତନତା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଠିକ ଭାବରେ ବୁଝିବା ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇଛି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସେଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତମାନଙ୍କୁ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ନକଲେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ ସହଜ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

* ଜନଧନ ଯୋଜନା ଅଧିନରେ ଶୂନ୍ୟ ବାଲାନ୍ସ ଆକାଉ□ର ପରିଚାଳନା ବ୍ୟୟ ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଜୀବନ ବୀମା ଓ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନାରେ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରିମିୟମ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ତେବେ ବୀମା ଆକାଉ□ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ବ୍ୟୟ ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇଛି ।

* ଏଭଳି ସ୍ୱଳ୍ପ ସଂଚୟ ଆକାଉ□ ପାଇଁ ଅତିରିକ୍ତ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତି କରିବା ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ବିକଳ୍ପ ହୋଇନଥିବା ବେଳେ ଏଥିପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରତ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ କରିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ବିକଳ୍ପ ନୁହେଁ ।

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୩୨ପୃଷ୍ଠାରେ

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନ

• ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା

ଯୁବ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଆମର ପୁଁଜି । ଦେଶର ସମୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏ ପୁଁଜିର ଉଚିତ ବିନିଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ । ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ସହ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହେବା, ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ହିଁ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନର ଆବାହକ । ଆଧୁନିକ ସମାଜର ସୃଷ୍ଟି ଓ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହି ପୁଁଜି ଅବହେଳିତ ହେଲେ ସମାଜର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନକାରାତ୍ମକ ହୁଏ ।

ଉପକ୍ରମ

ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞମାନେ ପାରଂପାରିକ କୃଷି ଅର୍ଥନୀତି ପରିବ□ିତ ହୋଇ ଶିଳ୍ପ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ସଂପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏହି ପରିବ□ନ ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜର ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ନତି, ଜୀବନଧାରଣ ମାନରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିବ□ନ ତଥା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବୈଷମ୍ୟ ହ୍ରାସ ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ତଥାପି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ମାନକ ଆଧାରରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଫଳାଫଳ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ମିଳିପାରୁଛି । ବିଶେଷକରି ଆର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟ ହ୍ରାସ ଅର୍ଥାତ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ଆୟ ଅଧିକ ହେବା । ଏହି ମାନକ ଗୁଡିକ ହେଲା : ସାମଗ୍ରିକ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଉତ୍ପାଦ ବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା (୧) ଧନୀ ଲୋକଙ୍କ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଗରିବଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅପରିବ□ିତ ରହିବା (୨) ଗରିବଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତି କିନ୍ତୁ ଧନୀ ଲୋକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅପରିବ□ିତ ରହିବା (୩) ଧନୀ ତଥା ଗରିବଙ୍କର ସମାନ ଭାବେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି । ଭାରତରେ କିନ୍ତୁ ଏକାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ସମୟରୁ ବ୍ୟାପକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଗୁଁ ଧନୀ ଲୋକଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଗରିବଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଆଂଶିକ ପରିବ□ନ ହୋଇଛି । ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ଏ ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପରିବେଶ, ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦିର ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇଛି । ବ□ମାନ ସରକାର ଦେଶକୁ ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଅବହେଳିତ କ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡିକର ସମୃଦ୍ଧି, ଆଧୁନିକ ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକୁ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ କରିବା । ଏହି ଆଲୋଚନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଅଗ୍ରଗତି ଦ୍ୱାରା ବୈଷମ୍ୟ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ସଂପର୍କରେ ସମ୍ୟକ ଆଲୋକପାତ କରି କେତେକ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରର ସମସ୍ୟା

ଉପସ୍ଥାପନ ସହ ସମାଧାନର ପନ୍ଥା ନିରୂପଣ କରିବା ।

ବୈଷମ୍ୟ

ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଧନୀ ଗରିବ ତଥା ଆଞ୍ଚଳିକ ବୈଷମ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସଠିକ୍ ତଥ୍ୟ ମିଳୁ ନଥିଲେ ହେଁ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଗରିବଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଧନୀ ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ତୁଳନାରେ ସହର ବାସିନ୍ଦା ଅଧିକ ଉପକୃତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ଜାତିଗତ ଜନଗଣନା ୨୦୧୧ରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୭୩ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୪୮.୫୨ ପ୍ରତିଶତ ଜୀବନଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ସମ୍ବଳରୁ ବଞ୍ଚିତ ଥିଲେ । ୨୮୧ଟି ଜିଲ୍ଲାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ୧.୬୫ ନିୟୁତ ଲୋକ ବାସହୀନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଅଣକୃଷି ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୨୩.୫୨ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାରରେ ୨୫ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସର ଲୋକ ଅଶିକ୍ଷିତ ପରିବାରରେ ୨୫ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବୟସର ଲୋକ ଅଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ । ୩୩ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାର ଥିଲେ ଭୂମିହୀନ । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ଓଡିଶାର ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଗ୍ରଗତି ନୈରାଶ୍ୟଜନକ କାରଣ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ପରିବାରର ମାସିକ ଆୟ ଥିଲା ପାଞ୍ଚହଜାର ଟଙ୍କାରୁ ଊଣା । ଏଥିରୁ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରର ସମାନ ଭାବରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇନାହିଁ । ତେବେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବା କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଗୁଁ କେତେକ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ଭାରତରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । କେନ୍ଦ୍ର ପରିସଂଖ୍ୟାନ ସଂସ୍ଥା ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଜାତୀୟ ନମୁନା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ପାରିବାରିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଧାରରେ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ସହ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଜାତୀୟ ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଗବେଷଣା ପରିଷଦର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ପାରିବାରିକ ଆୟ ୫.୦ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ସହରାଞ୍ଚଳ ପାରିବାରିକ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ତୁଳନାରେ ଏହା ଥିଲା ଦୁଇଗୁଣ । ଏହି ଆଧାରରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ସହର ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ପାରିବାରିକ ଆୟରେ ତାରତମ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ତେଣୁ ଏକାଦଶ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ପ୍ରତି ଦିଆଯାଇଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକର ସୁଫଳ ମିଳିପାରିଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ୧୯୫୦-୧୯୮୦ ମଧ୍ୟରେ ଆମର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ଥିଲା ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ୨୦ ବର୍ଷରେ ଏହା ପ୍ରାୟ ୫.୭ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ୨୦୦୪ ବେଳକୁ ଏହା ୮.୧ ପ୍ରତିଶତ ହେଲା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲେ ହେଁ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ନ ଥିଲା । ୨୦୧୪ ରେ ଏ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଥିଲା ୭.୪ ପ୍ରତିଶତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶ ୨ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଡଲାର କ୍ଲବରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୂଚିତ ହୋଇଛି । ଜାତୀୟ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା (୧୬୧୦ ଡଲାର) ଅତିକ୍ରମ କରିଛି । ତଥାପି ଭାରତ ନିମ୍ନ ଆୟକାରୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ ଉଚ୍ଚ ଆୟକାରୀ ବର୍ଗକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବା ପାଇଁ ଆଉ ଦଶବର୍ଷ ଲାଗିପାରେ ।

ପରିସଂଖ୍ୟାନରୁ ବୃଦ୍ଧି ସଂପର୍କିତ ସକାରାତ୍ମକ ସୂଚନା ମିଳୁଥିଲେ ହେଁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାୟକ ମାନକ ଗୁଡିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ନିର୍ଭୁଲ ତଥ୍ୟ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ କେତେକ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ହାରରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟକୁ ଆଧାର କରି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଜାତିସଂଘ କିନ୍ତୁ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ମାନକ ଆଧାରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ତଥ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆୟ, ଉପଭୋକ୍ତାର ବ୍ୟୟ, ଅପପୁଷ୍ଟି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ମାତୃ ଓ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସ୍ୱଳ୍ପ ଓ ବିସ୍ତୃତ ମାନକ ଆଧାରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଅନୁଶୀଳନ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ସମାନ ହେବନାହିଁ । ଭାରତରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଖର୍ଚ୍ଚ ଆଧାରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ନିରୂପିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଆଧାରରେ ତେନ୍ଦୁଲକର କମିଟି ଭାରତରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଥିବା ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । ରଂଗରାଜନ କମିଟି ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିଶତ ହାରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ଊଣା ହୋଇଥିଲା ତେନ୍ଦୁଲକର କମିଟିର ଆକଳନ ତୁଳନାରେ । ତେଣୁ ମାନକ ଗୁଡିକ ସ୍ୱୟଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ।

ତେବେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ

ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ସୁଫଳ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିବା ବିବଦମାନ ନୁହେଁ । କେବଳ ପ୍ରତିଶତ ହାରରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ । ତେବେ ଏହାର ସୁକ୍ଷମ ବ□ନ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ । ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଅଧିକ ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଛି । ବିଶେଷକରି କୃଷି, ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଭି□ଭୂମି ନିର୍ମାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନବିକ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ।

କୃଷି

ଭାରତରେ କୃଷି ମୁଖ୍ୟ ଜୀବିକା ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଖାଦ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବା ପରେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇନାହିଁ କାରଣ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସାମଗ୍ରିକ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଉତ୍ପାଦରେ କୃଷି ଥିଲା ୩୬ ପ୍ରତିଶତ; ୨୦୦୭ ବେଳକୁ ଏହା ପ୍ରାୟ ଅଧା ଅଧି ହ୍ରାସ ପାଇଲା । ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜନଗଣନା ୨୦୧୧ ରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଗ୍ରାମା□ଳ ଲୋକେ ଆୟ ପାଇଁ କୃଷି ତୁଳନାରେ ଶ୍ରମ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଅଧିକାଂଶ କୃଷକ ଉନ୍ନତ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି । ବର୍ଷା ଉପରେ କୃଷିର ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଓ ଏଥିପାଇଁ ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ବ□ମାନ ଏକ ସମସ୍ୟା । ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୃଷି ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ୧୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯିବ । ଅନଲାଇନ ରଷ୍ଟ୍ରୀୟ କୃଷି ବଜାର ଯୋଗୁଁ ସମଗ୍ର ଦେଶ ପାଇଁ ଏକ କୃଷି ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ହେବ । କୃଷକ ଅନଲାଇନରେ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରି କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସାକ୍ଷରତା, ନିରନ୍ତର ଅନଲାଇନ ସେବା ଓ ରାଜ୍ୟମାନେ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିପଣନ ଆଇନରେ ଆବଶ୍ୟକ ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହା ହୋଇପାରିଲେ ଦେଶର ୫୦୦ ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବଜାର ସଂଯୋଗିତ ହେବ । ବ□ମାନ ଅନେକ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀର ମୂଲ୍ୟ ଆକାଶଛୁଆଁ । ମାତ୍ର ୫୦୦୦ ଟଙ୍କା ଆୟ କରୁଥିବା ହାରାହାରୀ ପା□ଜଣିଆ ପରିବାର ପାଇଁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଶିକ୍ଷା

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ପରିସଂଖ୍ୟାନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପ୍ରାଥମିକ ଠାରୁ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିଶତ ହାର ପୂର୍ବ ଜନଗଣନାର ପ୍ରତିଶତ ତୁଳନାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ଭି□ଭୂମି ସୁଦୃଢ ତଥା ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଛି । ୨୦୦୯ରେ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ଆଇନ ଗୃହୀତ ହେବା ପରେ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ତଥା ମୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ୬ ବର୍ଷରୁ ୧୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୮୬ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାକୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇଛି । ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ବେସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟୁନ ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଶିକ୍ଷାର୍ଥି ବିନା ଦେୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିବେ । ୨୦୦୩ ରୁ ବିଭିନ୍ନ ବୟସର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । କେରଳରେ ଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଶତ ପ୍ରତିଶତ । ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗତି ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ଓ ଆନ୍ତଃଜିଲ୍ଲା ବୈଷମ୍ୟ ରହିଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରବ□ୀ ସମୟରୁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଏକାଦଶ ଯୋଜନାରେ ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ପୁଂଜି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା, ଚିକିତ୍ସା ଭି□ଭୂମି, ମାନବ ସମ୍ବଳ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଯଦିଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ପରେ ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ଯୋଗାଉଛନ୍ତି । କେତେକ ରୋଗ ଦେଶରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଛି । ଲୋକଙ୍କର ପରମାୟୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ବ□ମାନ ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଆଗାମୀ ଦିନରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ । ବ□ମାନ ସରକାର ଜି.ଡି.ପି.ର ୨.୫ ପ୍ରତିଶତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିନିଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ୩ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା କିପରି ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ ତାହା ୨୦୧୫ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତିରେ ସୂଚିତ ହେବ । ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟିକା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବ । ବ□ମାନ ଭାରତ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥିବୀର ବୃହ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୨୭୦୦୦ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟିକା ଔଷଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଆମେରିକା ଓ ଭାରତ ସହଯୋଗରେ ରୋଟାଭାକ୍ ପ୍ରତିଷେଧକ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ରୋଟଭାକ୍ ଡାଇରିଆ ନିରାକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ହ୍ରାସ ପାଇବ ।

ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ

ଧନୀ ଦରିଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଁ ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏକ ସମୟୋଚିତ ପଦକ୍ଷେପ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ପୂର୍ବ ପ୍ରଚଳିତ ଜାତୀୟ ଅପଟିକାଲ ଫାଇବର ନେଟ୍‌ୱାର୍କ, ଜାତୀୟ ଜ୍ଞାନ ନେଟ୍‌ୱାର୍କ ଓ ଜାତୀୟ ଇ : ଗଭର୍ଣ୍ଣାନାନ୍ସ ଯୋଜନା ସହ ଅନ୍ୟ କେତେକ ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥା ଇ : ଲକର ଇତ୍ୟାଦି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଆଶା କରାଯାଏ ଏଥିରେ ୪.୫ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶ କରାଯିବ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୧୮ ଲକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ମିଳିବ । ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଅନ ଲାଇନ ବ୍ୟବହାର ସୁବିଧା ମିଳିପାରିବ । ଲୋକଙ୍କର ଶାସନରେ ସହଭାଗିତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ସେବା ପ୍ରଦାନ ତ୍ୱରିତ ହେବ । କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଭାରତ ବର୍ଷର ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଆଇ.ଟି ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଦ୍ୱାରା ଏ ବିପ୍ଳବ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଟାଟା ଟ୍ରଷ୍ଟ ଓ ଗୁଗୁଲର ଯୋଗଦାନ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ । ଗୁଜରାଟ, ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ଝାରଖଣ୍ଡରେ ଏହା ପ୍ରାୟ ୪୫୦୦ ଗ୍ରାମରେ ଇ□ରନେଟ ସାଥୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମହିଳା ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ଇ□ରନେଟ ସାଥୀ ସାଇକେଲରେ ପାରମ୍ପରିକ ବା□ାବହ ଭୂମିକା ସଂପାଦନ କରି ପ୍ରାୟ ୫ ଲକ୍ଷ ମହିଳାଙ୍କୁ କଂପ୍ୟୁଟର ସାକ୍ଷର କରିବେ ।

ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ସରକାରୀ ରିହାତି ଓ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜନଧନ ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ବିନା ପାଣ୍ଠିରେ ଲୋକେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଖାତା ଖୋଲି ପାରିଛନ୍ତି । ଏହା ସହିତ ଜନ ସୁରକ୍ଷା କାଯର୍କ୍ୟକ୍ରମ ଯଥା : ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା ଓ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନାରେ ବ□ମାନ ସୁଦ୍ଧା ୧୦୪ ନିୟୁତ ଲୋକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ବୀମାଧାରୀଙ୍କର ଯେ କୌଣସି କାରଣରୁ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସଙ୍କଳ୍ପିତ ବୀମାରାଶୀ ମିଳିପାରିବ । ୧୮ ରୁ ୫୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହାର ନବୀକରଣ ହୋଇପାରିବ । ପ୍ରିମିୟମ୍ ହାର ବାର୍ଷିକ ୩୩୦ ଟଙ୍କା । ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନାରେ ୭୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୀମାଧାରୀ ବାର୍ଷିକ ୧୨ ଟଙ୍କା ପ୍ରିମିୟମରେ ୪୨,୦୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆକସ୍ମିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇବେ । ଏ ଯୋଜନା ଅତି ଅନଗ୍ରସର ଅ□ଳକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇପାରିଛି ।

ଅଣସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ଲୋକ, ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଏ ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ୬୦ ବର୍ଷରେ ଯୋଜନା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ଦେୟ ଅନୁଯାୟୀ ମାସିକ ୧୦୦୦ ରୁ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପେନସନ ପାଇବେ । ଏଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେୟ ପରିମାଣର ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦେବେ । ଡିସେମ୍ବର ୩୧, ୨୦୧୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆୟକର ଦେଉନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ହୋଇପାରିବେ ।

ସମସ୍ୟା

ଏକାଦଶ ଯୋଜନା ଚିଠାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି ଯଦିଓ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଏଥିରୁ ସୂଚିତ ହୁଏ ଯେ ଏହା ଏପରି ଏକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯାହାର ଫଳାଫଳ ଅତି ବ୍ୟାପକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରିବ । ସରଳ ଅର୍ଥରେ ଜୀବନଧାରଣ ମାନ ଉନ୍ନତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରିବ । ଗରିବ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ମିଳିପାରିଲେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବଧାନ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଓ ଦକ୍ଷତାର ସଂଯୋଗୀକରଣ ଆବଶ୍ୟକ । ସୁରକ୍ଷାଗୁଡିକ ଲୋକଙ୍କୁ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ସହାୟକ ହେବ । ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ସଫଳ ଓ ସୁଷମ ବ□ନ ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ହୋଇପାରିବ । ତେବେ ଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତେଣୁ ଏସବୁ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

କୃଷି ଦେଶର ଖାଦ୍ୟ ଓ ଅପପୁଷ୍ଟି ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ । ଏ କ୍ଷେତ୍ର କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଅବହେଳିତ । ମୁଣ୍ଡପିଛା ଚାଷଜମି ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଗ୍ରାମା□ଳ ଲୋକେ କୃଷି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହାର ଭି□ଭୂମି ଜନିତ ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ଉତ୍ପାଦନ ଅଧିକ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏହି ସମସ୍ୟା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ତୀବ୍ର ହୋଇପାରେ । ଗ୍ରାମା□ଳ ଅଧିବାସୀ ସହରାଭିମୁଖୀ ହେଲେ ସହରରେ ଉପଲବ୍ଧ ସୁବିଧାଗୁଡିକ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଚାପ ପଡିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ କର୍ମଯୋଗାଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରାଥମିକତା

ଦିଆଗଲେ ଲୋକଙ୍କର ମୂଳ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ହେବ ତଥା ଦରଦାମ ହ୍ରାସ ପାଇବ । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହେଲେ ଚାଷୀର କ୍ରୟଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ, ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ବଜାର ବିସ୍ତୃତ ହେବ । ସେଥିରୁ ମିଳିଥିବା ପୁଞ୍ଜି ବିନିଯୋଗ ହେବ । ଧନୀ- ଗରିବ ବୈଷମ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇବ ।

କୃଷି ବିକାଶ ସହ ଭି□ିଭୂମି ବିକାଶ ଆବଶ୍ୟକ । ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତର ପ୍ରଦର୍ଶନ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ । ବ□ମାନ ସରକାର ଗମନାଗମନ, ଶକ୍ତି, ଜଳସେଚନ, ପରିମଳ ଇତ୍ୟାଦିର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ ସହଯୋଗରେ ଏହାକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରାଯିବା ସହ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ସରକାରୀ ପୁଂଜି ବିନିଯୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହେବା ଆଶା କରାଯାଏ । ବର୍ଦ୍ଧିତ ଜନସଂଖ୍ୟା ସହରିକରଣ, ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ଭୌଗୋଳିକ ତଥା ସୁପରିଚାଳନା ଅଭାବରୁ ଜଳସମସ୍ୟା ବ□ମାନ ଉତ୍କଟ । ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ନ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନ ହେବନାହିଁ ।

ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭି□ିଭୂମି ନିର୍ମାଣ ଓ ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏସବୁ ସହ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା, ଶିକ୍ଷକର ନିଷ୍ଠା, ବିଷୟବସ୍ତୁର ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ପରିବ□ନ, ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ବ□ମାନ ନିମ୍ନ ସ୍ତର ଶିକ୍ଷାରେ ଏସବୁର ଘୋର ଅଭାବ ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମା□ଳରେ । ତେଣୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୈଷମ୍ୟ ବିଲୋପ ପାଇଁ ଏହାକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବାକୁ ପଡିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଭାବେ ସମସ୍ୟା ବହୁଳ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭି□ିଭୂମି ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସଚେତନତା ଅଭାବରୁ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସହିତ ଜଡିତ ପରିବେଶ ଓ ଚିକିତ୍ସା ସମସ୍ୟା ଅସମାହିତ ରହିଛି । ଗମନାଗମନ ଅଭାବରୁ ସମସ୍ତ ଅ□ଳକୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧନୀ- ଗରିବ ବୈଷମ୍ୟ ଅଧିକ । ଧନୀକ ବହୁମୂଲ୍ୟ ବେସରକାରୀ ଚିକିତ୍ସା ସୁଯୋଗର ଉପଯୋଗ କରୁଥିବା ବେଳେ ଗରିବ ଜନସାଧାରଣ ପାରଂପରିକ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନିର ମୂଳ କାରଣ । ତେଣୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ ସଫଳ ହେବା ପାଇଁ ଏଥିସହ ସଂପୃକ୍ତ ଭି□ିଭୂମିରେ ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ କରେ । ବ□ମାନ ଦେଶରେ ମାତ୍ର ୨୫ ରୁ ୩୦ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଇ□ରନେଟ ସୁବିଧା ଅଛି । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସରଞ୍ଜାମ ଓ ଶକ୍ତିର ଅଭାବ । ବିଜୁଳି ସଂଯୋଗ ଅଭାବରୁ ଇ□ରନେଟ ସୁବିଧା ଅଥବା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଉପକରଣ ଗୁଡିକ ଚାର୍ଜ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ଇ□ରନେଟର ଗତି ଅତି ମନ୍ଥର । ଲିଙ୍କ ଜନିତ ଅସୁବିଧାରୁ ଅନେକ ସେବା ମିଳିପାରୁନାହିଁ । ସବୁ ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର ଡିଜିଟାଇଜେସନ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଶାସନରେ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ□ନ

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ଶାସନଗତ ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତ୍ୱରିତ ସେବା, ପ୍ରତି ସ୍ତରରେ ଏହାର ସୁପରିଚାଳନା, ଦୁର୍ନୀତି ମୁକ୍ତ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ସେବା ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଗୁଡିକର ପରିଚାଳନା ସୁଗମ ହୋଇଥାଏ । ଆମର ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟରେ ଶାସନ ପରିଚାଳନାରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । କେତେକ ରାଜ୍ୟରେ ଏହା ଅତି ଶୃଙ୍ଖଳିତ, ଅନ୍ୟ କେତେକରେ ଶାସନ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ । ନିଷ୍ପ□ିଗ୍ରହଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ । ଡିଜିଟାଇଜେସନ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ପ୍ରତିକାର କରାଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସେବା ପ୍ରଦାନର ଭି□ିଭୂମି ସମସ୍ୟା ବହୁଳ । ବ□ମାନ ନିଯୁକ୍ତି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ବେସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗର ସଂପ୍ରସାରଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କିନ୍ତୁ ଉଦ୍ୟୋଗ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ନିଷ୍ପ□ି ଗ୍ରହଣ ସହଜ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏସବୁ ରାଜ୍ୟର ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ୟ ଦକ୍ଷତାସଂପନ୍ନ ଶାସନ ଓ ନେତୃତ୍ୱ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଊଣା । ଶାସନର ପାରମ୍ପରିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପରିବ□ନ, ଏହାକୁ ଜନାଭିମୁଖି କରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ପରିବ□ନ ସମ୍ଭବ ।

ମାନବ ସମ୍ବଳ

ଯୁବ ମାନବ ସମ୍ବଳ ଆମର ପୁଂଜି । ଦେଶର ସମୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏ ପୁଂଜିର ଉଚିତ ବିନିଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭବ । ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ସହ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ହେବା, ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ହିଁ ସାମାଜିକ ପରିବ□ନର ଆବାହକ । ଆଧୁନିକ ସମାଜର ସୃଷ୍ଟି ଓ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ଉପରେ

ନିର୍ଭର କରେ । ଏହି ପୁଂଜି ଅବହେଳିତ ହେଲେ ସମାଜର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନକାରାତ୍ମକ ହୁଏ । ବ□ମାନ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ମାନବ ସମ୍ବଳର ବିକାଶ, ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଓ ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଉ□ମ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ଆମର ତରୁଣ ମାନବ ସମ୍ବଳର ଉପଯୁକ୍ତ ବିନିଯୋଗ ହୋଇପାରିବ ।

ଶେଷକଥା

ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଆଠ ଜଣ ଧନୀ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ରହିଥିବା ବେଳେ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଅତି ଅନୁନ୍ନତ ଆଫ୍ରିକୀୟଦେଶ ସହିତ ସମାନ ବୋଲି କେତେକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅନୁଧ୍ୟାନରେ ସୂଚିତ ହୋଇଛି । ଦେଶରେ ୨୦୩୦ ବେଳକୁ ଖାଦ୍ୟ, ବାସଗୃହ, ଶିକ୍ଷା ଓ ନିଯୁକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧.୫ ବିଲିୟନ ହୋଇପାରେ । ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ୨୭୦ ନିୟୁତ ନିଯୁକ୍ତି ଆଶାୟୀ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ ।

କେତେକ ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଭାରତରେ ମାତ୍ର ୧ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ୧୫.୯ ପ୍ରତିଶତ, ୫ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କର ୩୮.୩ ପ୍ରତିଶତ ଓ ୧୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କର ୫୨.୯ ପ୍ରତିଶତ ସଂପ□ ରହିଛି । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରାୟ ୮୪ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ସୁଫଳରୁ ବ□ିତ । ତେଣୁ ଧନୀ-ଦରିଦ୍ର ବୈଷମ୍ୟ ବିକାଶ ଦ୍ୱାରା ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇନାହିଁ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖାର ନିମ୍ନରେ ପୃଥିବୀର ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଭାରତରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ସଦ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ଜାତିଗତ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ନିରାଶାର ନିରନ୍ଧ୍ର ଅନ୍ଧାରରେ ଆଲୋକରେଖା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏଥିରୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ବୈଷମ୍ୟର ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଏହି ଆଧାରରେ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ସୁପରିଚାଳିତ ହୋଇପାରିଲେ ସମାଜର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମାନ ଭାବରେ ବ□ନ ହେବା ଆଶା କରାଯାଏ । ■■

* କସ୍ତୁରି, ଗଜପତିନଗର, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଓଡ଼ିଶା

ପୃଷ୍ଠା୨୬ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

* ବି.ସି.ମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଆକାଉ□ ସଂଖ୍ୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଅଧିକାଂଶ ଆକାଉ□ ସ୍ୱଳ୍ପ ସଂଚୟ ବା ନୋ-ଫ୍ରିଲ ଆକାଉ□ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏଥିରୁ ବିଶେଷ ବ୍ୟବସାୟ ମିଳିନଥାଏ ।

ଗ୍ରାମା□ଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବି.ସି. ଲାପଟପ୍, ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ତଥା ଉ□ମ ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି । ସେ ଲାପଟପ ଓ ଇନଭରଟର ପାଇଁ ବିନିଯୋଗ କଲେ ମଧ୍ୟ ଉ□ମ ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ତାଙ୍କର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ।

ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲେ ଜୀବନବିପଦ ଆଶଙ୍କା ସୁରକ୍ଷା, ଦୁର୍ଘଟଣା ଅକ୍ଷମତା ସୁରକ୍ଷା ତଥା ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଆୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ଦେଶରେ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଦିଗରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଏହା ଅତି ସଫଳ ହୋଇଛି ତେବେ ସହରା□ଳରେ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି । ସଚେତନତାର ଅଭାବ, ନିମ୍ନ ମାନର ଇ□ରନେଟ ସଂଯୋଗ ତଥା ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ଦିଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଛି । ଏତେ କମ୍ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ଆକଳନ କରିବା ସଂଭବ ନୁହେଁ । ତେବେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସବୁ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ବିକଳ୍ପ ଯୋଗାଇଛି, ସୁଶାସନ ପାଇଁ ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତଥା ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୂତନ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ■■

** ଉପନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଅର୍ଥନୀତିକ ଉପଦେଷ୍ଟା, ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର*

ପୃଷ୍ଠା୨୪ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

କଂପ୍ୟୁଟରୀକରଣ, ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଯୋଗାଣ, ଖାଉଟି ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକର ଡି. ପ୍ରାଇଭେଟାଇଜେସନ୍, ଖାଉଟି ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକର ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଠନ ତଥା ଏଫ୍.ପି.ଏସ୍. କମିଶନ ବୃଦ୍ଧି ପଦକ୍ଷେପ ଆଦି ଜରିଆରେ ଅନେକ ରାଜ୍ୟରେ ପି.ଡି.ଏସ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତେବେ ପି.ଡି.ଏସ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥା କିଭଳି ସଫଳ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବ, ପରିସର ବୃଦ୍ଧି କରି କିପରି ଚାହିଦା ବୃଦ୍ଧି ହେବ, ତଥା ପି.ଡି.ଏସ୍. ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଫଳତା ପାଇଁ ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି ଆଦି ପାଇଁ ନୂତନ ରାଜନୈତିକ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହେବା ଦରକାର । ■■

ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ କି ? ତ ୍ୱଗତ ମତବାଦ ଓ ପ୍ରମାଣ

• ଶ୍ରୀପଦ ମୋତିରାମ

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗବେଷଣା କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗବେଷକମାନେ ସେହି ଏକା ନିଷ୍ପ□ିରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଏଠାରେ କିଛିଟା ଅବତାରଣା କରାଯାଇପାରେ । ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ଦାବିଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସମଧରଣର ସମସ୍ୟା ଉପନୀତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଆନୁପାତିକ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଡି.ଜୟରା ଓ ଏସ. ସୁବ୍ରମଣ୍ୟମ କେତେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ଉପକ୍ରମ:

ପ୍ରାକ ନବେ ଦଶନ୍ଧି କାଳରୁ ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ହାର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଆସିଛି । ୨୦୧୫ରେ ଶେଷ ହୋଇଥିବା ସର୍ବଶେଷ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁସାରେ ବାସ୍ତବ ସାମଗ୍ରିକ ଜାତୀୟ ଆୟ ପରିମାଣ ଏକାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ୨୦୦୭-୧୨, ଦଶମ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ୨୦୦୨-୨୦୦୭ ଏବଂ ନବମ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ୧୯୯୭-୨୦୦୨ରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୭.୮%, ୭.୬% ଓ ୫.୬% ଥିଲା । ଏହି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଯଥେଷ୍ଟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଥିବା ସହ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନର ଥିଲା । ଏହା ସହ ଭାରତର ନିଜର ଅତୀତ ଇତିହାସ ତୁଳନାରେ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ରହିଛି । ଭାରତ ନିଜର 'ହିନ୍ଦୁ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର' ଅନୁସାରେ ବିକାଶ ଅବଲୋକନ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଦେଶର ଗରିବ ଜନସାଧାରଣ ଓ ଅବହେଳିତ ବର୍ଗଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିପରି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ତାହାକୁ ନେଇ ବେଳେବେଳେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ 'ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି', 'ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ' ଓ 'ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି' ଆଦି ମତବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଏବଂ ନୀତିଗତ ଆଲୋଚନା ଓ ଶିକ୍ଷାଗତ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ନେଇ ବିଚାର ବିମର୍ଶ ଚାଲିଲା ।

ତତକ୍ଷାଳୀନ ଯୋଜନା ଆୟୋଗର ଦ୍ୱାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଷୟକୁ ନେଇ ଏହା ଗଠିତ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହା ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲା । ଯୋଜନା ଆୟୋଗ ୨୦୧୧ରେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, "ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇବ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ,

ପିଲାମାନେ ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବେ, ବିକଶିତ ଗୁଣାତ୍ମକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସହଜସାଧ ହେବ, ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଘଟିବ, ମଜୁରୀଭି□କ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ଜଳ, ବିଦ୍ୟୁତ, ସଡ଼କ, ପରିମଳ, ଗୃହନିର୍ମାଣ ଆଦି ମୌଳିକ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ସାକାର ହେବ। ସେହିପରି ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି ଓ ଉପଜାତି ଏବଂ ଓବିସି ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ଦିଗରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବ।

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଜାତ ହେଉଥିବା ସମସ୍ୟା ନେଇ ଏଠାରେ ବ୍ୟାପକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଉଛି କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାବେଏହି ଧାରଣାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାବେ ଆହରଣ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି ଯାହାକି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମତବାଦଠାରୁ ଅଧିକ କଠୋର। ନିକଟ ଅତୀତ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ବିଶେଷ ଆଦୃତ ହୋଇପାରିଥିବା ମତବାଦ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସକାଶେ କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତଥାପିତ କରୁଛି। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା: ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି କ'ଣ ? ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ କି ? ନିମ୍ନରେ କରାଯାଇଥିବା ଆଲୋଚନା ଅନୁସାରେ ଏହି ଉ□ରଗୁଡିକର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଅଣବୈଷୟିକ ସାରାଂଶ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି। ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଉ□ର ନକରାତ୍ମକ ଅର୍ଥାତ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ନୁହେଁ ଏବଂ ଏହାର କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଉଛି।

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି କ'ଣ ?

ଉପରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ପ୍ରକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ନାନା ମାର୍ଗରେ ରହିଛି। କେତେକ ଗବେଷକ ସେହି ହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଦର୍ଶାଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁ ହାରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଛି। ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହାର ହ୍ରାସ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିର ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଉଛି। ବାସ୍ତବରେ ଉଭୟ ଶୈକ୍ଷିକ ଓ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ହାର ହ୍ରାସ ନେଇ ଏକ ଦୀର୍ଘ ପରଂପରା ରହିଛି। ଏହାକୁ ଆଧାର କରି ସବିଶେଷ ଭାବେ ଏହା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯାହାକି ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟବିଧିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ। ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ସାଧାରଣତଃ ଜଟିଳ ଭାବେ ସରକାରୀ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ଓ ୫ବର୍ଷରେ ଥରେ ଜାତୀୟ ନମୁନା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ସଂଗଠନ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟୟ ଉପରେ ଆକଳିତ ସର୍ଭେକୁ ପାଥେୟ କରି ଆକଳନ କରାଯାଇଥାଏ। ଆୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ତଥ୍ୟର ଅଭାବ ରହିଥିବା ସ□େ ବ୍ୟୟ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଆସୁଛି। ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସବୁଠାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ପରିମାପକ ହେଉଛି ମୁଣ୍ଡପିଛା ଗଣନା ଅନୁପାତ(ଏଚସିଆର)। ଏଚସିଆର ହେଉଛି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଶତକଡ଼ା ଯାହାର ଆୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହିଥାଏ। ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟକାଳ, ଧରାଯାଉ ୨୦୦୪-୦୫ ଓ ୨୦୦୯-୧୦ ସକାଶେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଅନୁପାତ ଏଚସିଆର ୨୦୦୪-୦୫ ଓ ଏଚସିଆର ୨୦୦୯-୧୦। ତେଣୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହାର ହ୍ରାସକୁ ଏଚସିଆର ୨୦୦୪-୦୫(-)ଏଚସିଆର ୨୦୦୯-୧୦ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇପାରେ। ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେ ମୋଟ ହ୍ରାସ ହାର ହେଉଛି (ଏଚସିଆର ୨୦୦୪-୦୫(-)ଏଚସିଆର ୨୦୦୯-୧୦) ଏବଂ ୫ବର୍ଷ ସମୟକାଳ ମଧରେ ଏହା ଘଟିଆସିଛି। ୧୯୯୩-୯୪ରୁ ୨୦୦୪-୦୫ ଅର୍ଥାତ ୧୧ ବର୍ଷ ସମୟ କାଳକୁ ତୁଳନା କରି ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ବାର୍ଷିକ ୨.୨ ପ୍ରତିଶତ ହାରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହାର ହ୍ରାସ ପାଇଛି। ୨୦୦୪-୦୫ରୁ ୨୦୦୯-୧୦ ସମୟକାଳରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଦ୍ରୁତ ହ୍ରାସ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ଯାହାର ହାର ଥିଲା ବାର୍ଷିକ ୪.୪ ପ୍ରତିଶତ। ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଏନଏସଏସଓ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ସର୍ଭେ ଅନୁସାରେ ଅତୀତର ଅନେକ ରେକର୍ଡ ଏହା ଭାଙ୍ଗିଛି। ତତ୍କାଳିନ ଯୋଜନା ଆୟୋଗ ଏହି ସର୍ଭେରୁ ବିଭିନ୍ନ ତଥ୍ୟ ନେଇ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିବ□ନ ଆଧାରିତ ନଥି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା। ଯୋଜନା ଆୟୋଗ ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ, ୨୦୦୪-୦୫ରୁ ୨୦୧୧-୧୨ ଅର୍ଥାତ ୭ବର୍ଷ ମଧରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହାର ଯାହା ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲା ତାହା ୧୯୯୩-୯୪ରୁ ୨୦୦୪-୦୫ ଅର୍ଥାତ ୧୧ବର୍ଷ ତୁଳନାରେ ୩ଗୁଣ ଥିଲା।

ଉପରୋକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସାଧାରଣ ଥିଲା। ତେବେ ଏହା ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ଶିକାର ହୋଇଥିଲା ତାହା ହେଲା ସରକାରୀ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ସହ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସର କାରଣ ଥିଲା ଯେ, ସେଗୁଡିକୁ କୃତ୍ରିମ ଭାବେ ନିମ୍ନଥିଲା ଏବଂ ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀ ଉପରେ ନିର୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ତାହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା।

ଇକୋନୋମିକ ଆଣ୍ଡ ପଲିଟିକାଲ ୱିକଲିରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଭିନ୍ନ ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ଲେଖାରେ ଏହା ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିଲା। ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମା ରେଖା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ହାର ପ୍ରମୁଖ ଥିଲା। ଅଧିକନ୍ତୁ ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନା ନଥି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ସ୍ୱପ୍ନିଳ ଧାରଣା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏହା ସୀମିତ ଥିଲା। ଏହି ସମସ୍ୟା ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ କାରଣ ରହିଥିଲା ଯାହା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଆକଳନ ସକାଶେ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲା ଏବଂ ଯାହା କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ସକାଶେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଥିଲା ଏବଂ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖାଠାରୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଥିଲା। ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିରେ ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇଥାଏ। ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଆକଳନ ସକାଶେ ଏନଏସଏସଓର ବ୍ୟୟ ସର୍ଭେରେ ଏହାକୁ ମୋତିରାମ ଓ ନାରାପାରାଜୁ (୨୦୧୫) ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ। ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ଆୟରେ ବିକାଶ ଯଥେଷ୍ଟ ହାରରେ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିଛି କି ନାହିଁ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ତର୍ଜମା କରିବା ଥିଲା ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯାହାକି ସାଧାରଣ ଭାବେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହାରାହାରି ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ସହ ତୁଳନାତ୍ମକ ଥାଏ। ୨୦୦୪-୦୫ରୁ ୨୦୧୧-୧୨ ସମୟକାଳରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ମଧ୍ୟବି□ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟୟ ହାର ୨୨ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ବେଳେ ସହରା□ଳରେ ଏହି ହାର ଥିଲା ୨୭ ପ୍ରତିଶତ। ଉପରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଅନୁସାରେ ଆୟ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା। ଅନୁଧାନରୁ ଜଣାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଉଭୟ ଗ୍ରାମା□ଳ ଓ ସହରା□ଳରେ ଗରିବମାନଙ୍କ ବ୍ୟୟ ବୃଦ୍ଧି ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲା। ଅର୍ଥାତ ଧନୀ ଓ ମଧ୍ୟବି□ଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଗରିବମାନେ ମନ୍ଥର ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ। ଏହା ସହରା□ଳରେ କମ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ ୨୦.୩ ପ୍ରତିଶତକୁ ଖସିଆସିଥିଲା। ସହରା□ଳରେ ଏହି ହାର ଥିଲା ୨୪.୫ ପ୍ରତିଶତ। ହାରାହାରି ବ୍ୟକ୍ତିସ୍ତରେ ଏହି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର କମ ରହିଛି ଅର୍ଥାତ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୨୨ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ସହରା□ଳରେ ୨୭ ପ୍ରତିଶତ। ବିପରୀତରେ ଧନୀମାନଙ୍କ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୨୩.୧ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ସହରା□ଳରେ ଏହି ହାର ଥିଲା ୨୯.୧ ପ୍ରତିଶତ। ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି, ଉପଜାତି ଓ ଓବିସି ବର୍ଗରେ ରହିଥିବା ଗରିବ ଓ ନିମ୍ନବର୍ଗର ଲୋକ ଯଥା କୃଷି ଶ୍ରମିକ, ନାମମାତ୍ର ଚାଷୀ ଓ ସାମୟିକ ସହରା□ଳ ଶ୍ରମିକ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଚାଷୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି। ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ଏହି ସବୁ ଅନୁଧାନ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି ଯେ, ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର କେବେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ନୁହେଁ।

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗବେଷଣା କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗବେଷକମାନେ ସେହି ଏକା ନିଷ୍ପ□ିରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି। ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଏଠାରେ କିଛିଟା ଅବତାରଣା କରାଯାଇପାରେ। ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ଦାବିଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସମଧରଣର ସମସ୍ୟା ଉପନୀତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଆନୁପାତିକ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଡି.ଜୟରା ଓ ଏସ. ସୁବ୍ରମଣ୍ୟମ କେତେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତଥାପନ କରିଥିଲେ। ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ସକାଶେ ସୀମିତ ବଜେଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ। ଯଦି ବିଭିନ୍ନ ସକରାତ୍ମକ ସ□ାବଳୀକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଏ ଅର୍ଥାତ ଯଦି ଏହି ସ□ାବଳୀ ଅନୁସାରେ ସକରାତ୍ମକ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଏ ତେବେ ଜୟରାଜ ଓ ସୁବ୍ରମଣ୍ୟମ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଖର୍ଚ୍ଚ ଗୁଣବ□ାର ବାସ୍ତବ ଉପକ୍ରମକୁ ତୁଳନା କରିଥିଲେ। ଯଦି ଆମ୍ଭେ ଦୁଇଟି ସମୟକାଳ ସମ୍ପର୍କରେ ଚିନ୍ତା କରୁ ତେବେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମୟକାଳରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଧାରାକୁ ଜଣେ ଏପରି ବ□ନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥାଏ ଯେ, ଦାରିଦ୍ୟର ମାନଦଣ୍ଡଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏକ ଧାରାରେ ଏହି ପ୍ରଭାବ ହସ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁଥିରେ ଆୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ସମାନୁପାତିକ ହୋଇଥାଏ। ଅପରପକ୍ଷେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଧାରାର ଅଂଶବିଶେଷ ହୋଇପାରିନଥାନ୍ତି। ବୈପରୀତ୍ୟରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ସ□ାବଳୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଆୟର ସମୟାକାଳ ଅନୁସାରେ ଏକ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣ ପ୍ରଦ□ ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁଠି ଏହି ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଉଦବୃ□ ଉପଲବ୍ଧର ୧୦ମ ଅଂଶ ସହ ସମାନ ହାଇଥାଏ। ଏନଏସଏସ ବ୍ୟବହାର ବ୍ୟୟ ସର୍ଭେର ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ସେମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, ଭାରତୀୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ଏହି ସ□ାବଳୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛି। ଏପରିକି ସର୍ବନିମ୍ନ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛି। ସର୍ବନିମ୍ନ

ଆକଳନ(ସବୁଠାରୁ ଗରିବ ୨୦ ପ୍ରତିଶତ) ସକାଶେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୧୯୯୩-୯୪ରୁ ୨୦୦୯-୨୦୧୦ ମଧରେ ବାସ୍ତବ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ରହିଥିଲା ବାର୍ଷିକ ୧.୪୩ ପ୍ରତିଶତ। ସେହିପରି ସର୍ବନିମ୍ନ ସୂଚୀ ଅନୁସାରେ ବାର୍ଷିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ୨.୮୮ ପ୍ରତିଶତ ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇଥିଲା। ସହରା□ଳରେ ଏହି ହ୍ରାସ୪.୩୯ ବଦଳରେ ୧.୨୭ରହିଥିଲା।

ସୁବ୍ରମଣ୍ୟମ ଓ ଦାସ(୨୦୧୪) ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ତିନୋଟି ଦିଗରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ। ତାହା ହେଲା ନିଯୁକ୍ତି, ଆୟ ଓ ବ୍ୟବହାର। ସେମାନେ ତିନୋଟି ପରିମାପକ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ। ତାହା ହେଲା -

୧. ସର୍ବନିମ୍ନ ଆୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ବ୍ୟବହାରର ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତା ଅର୍ଥାତ ସେହି ଶତକଡା ଯାହାଦ୍ୱାରା ସର୍ବନିମ୍ନ ବ୍ୟବହାର ପରିବ□ିତ ହୋଇଥିବ। ଯେତେବେଳେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଆୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରତିଶତ ପରିବ□ନ ହୋଇଥିବ ସେତେବେଳେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ।

୨. ମଧମ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତା ଅର୍ଥାତ ସେହି ଶତକଡା ଯଦ୍ୱାରା ମଧମ ବ୍ୟବହାର ପରିବ□ିତ ହେବ ଯେତେବେଳେ କି ସର୍ବନିମ୍ନ ବ୍ୟବହାରରେ ଏକ ପ୍ରତିଶତ ମଧମ ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରିବ।

୩. ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଗୁଣକ ଯାହାକି ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅଂଶ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ଏବଂ ମଧମ ବ୍ୟବହାରର ୬୦ ପ୍ରତିଶତରୁ କମ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ। ବ୍ୟାପକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପରୋକ୍ତ ସ୍ଥିତିସ୍ଥାପକତାକୁ ଏକରୁ ବଡ ବୋଲି ବିବେଚିତ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ଗୁଣକ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ।

ସମଗ୍ର ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଅବହେଳିତ ବର୍ଗ ଯଥା ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜନଜାତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୯୯୩ରୁ ୯୪ ଓ ୨୦୧୧-୧୩ ଏନଏସଏସ ବ୍ୟବହାର ଖର୍ଚ୍ଚ ତଥ୍ୟକୁ ଆକଳନ କରି ଅବଗତ ହେବାକୁ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ନୁହେଁ। ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ ୧୯୯୩-୯୪ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଗୁଣକ ୦.୭୪୮ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଏହି ହାର ଥିଲା ୦.୭୧୧। ସେମାନେ ଉପସଂହାରରେ ପହ□ିଥିଲେ ଯେ, ଭାରତୀୟ ମୁଖ୍ୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସ୍ରୋତରେ ସବୁଠାରୁ ଗରିବମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ତଥାପି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇପାରିନାହିଁ।

ଆଲୋଚନା ଓ ଉପସଂହାର

ସମଗ୍ର ଜନସଂଖ୍ୟା ଓ ଅବହେଳିତ ସାମାଜିକ ବର୍ଗଙ୍କ ସକାଶେ ହାରାହାରି ଆୟ ଅତୀତ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧିରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି। ସରକାରୀ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ଅନୁସାରେ ଆକଳନ କରାଯାଇଥିବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମଧ ହ୍ରାସ ପାଇଛି। ତେବେ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ କିଛି ଆଶା କରିଥାଏ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି। ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇଥିବା ଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଆଲୋଚନାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିବାବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ସଫଳତା ସନ୍ତୋଷଜନକ ହୋଇପାରିନାହିଁ। ଏହାର କାରଣ ଜାଣିବା ବିଶେଷ କଷ୍ଟକର ନୁହେଁ। ବିଭିନ୍ନ ଗବେଷକଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଭାରତୀୟ କୃଷିର ବିକାଶ ଯାହା ହେବା କଥା ତାହା ହୋଇପାରିନାହିଁ। କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ବା ସହରା□ଳ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗରିବ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିନାହିଁ। ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ରିପୋର୍ଟ ଓ ଗବେଷକମାନଙ୍କ ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ର ଉଭୟ ସହରା□ଳ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥାଏ ତାହା ହେଉଛି ନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ର। ତେବେ ସାଧାରଣଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏହି ନିଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ପରିଶ୍ରମ ଅନୁଯାୟୀ ଫଳ ପ୍ରଦାୟକ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଶ୍ରମିକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଏହା ସଫଳ ନୁହେଁ। ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ଆଶା ପୂରଣ କରିବାରେ ବିଫଳ। ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ର ବିଶେଷ କରି ଶ୍ରମବ୍ୟବହାର ବହୁଳ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରହିଛି। ଏହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଗ୍ରାମୀଣ ନିଯୁକ୍ତି ଗ୍ୟାରେ□ ଯୋଜନା ପରି ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଏହାଦ୍ୱାରା ସହରା□ଳର ଗରିବମାନେ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିପାରିବେ। ଏହାସହ ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ଉତ୍ପାଦନ ଜରିଆରେ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିବ। ଏସବୁ ବିନା କେବଳ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଆଶା କରିବା ପ୍ରତିକୂଳମୂଳକ ଧାରାରେ ପରିଣତ ହେବ। ■■

* ପ୍ରଫେସର ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ଡେଭଲପମେ□, ମୁମ୍ବାଇ

ଭୂତଳ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ

• ଡଃ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରସାଦ ବେହେରା

ପାନୀୟ ଜଳ ହିସାବରେ ଭୂତଳଜଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ଦ୍ରୁତ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକିବାପାଇଁ ମାଟିତଳେ ଭୂତଳଜଳର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଉପସ୍ଥିତି ; ଏହାର ପରିମାଣ, ଉପମାଟି ଓ ଶିଳାସ୍ତରର ପ୍ରକାର ଭେଦ ତଥା ପ୍ରଦୂଷକ ଗୁଡିକର ଭୌତିକ, ରାସାୟନିକ ଓ ଜୈବିକ ପ୍ରକୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଆବଶ୍ୟକ । ମାଟିତଳୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସହିତ, ସେହି ଜଳରାଶିରୁ କିଛି ଅଂଶ ନେଇ ରାସାୟନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ବିହିତ ପ୍ରତିକାର କରିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ପୃଥିବୀରେ ଉପଲବ୍ଧ ଜଳ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର - ଭୂପୃଷ୍ଠ ଜଳ ଓ ଭୂତଳ ଜଳ, ନଈ, ନାଳ, ଝରଣା ଓ ପୋଖରୀ ଆଦି ଭୂପୃଷ୍ଠ ଜଳ, ମୃ□ିକା ସ୍ତର ଭେଦ କରି ଭୂଗର୍ଭରେ ଗଚ୍ଛିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବର୍ଷାଜଳ ହିଁ ଭୂତଳ ଜଳ । କୂପ ବା ନଳକୂପ ଖୋଲି ଆମେ ଏହି ଜଳକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଥାଉ । ପାନୀୟ ଜଳ ସଙ୍କଟର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଲା ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର କମିବା । କେବଳ ବର୍ଷା ଋତୁକୁ ଛାଡିଦେଲେ ବର୍ଷ ତମାମ ଆମେ ଭୂତଳ ଜଳ ଉପରେ ଭରସା କରି ଚଳିଥାଉ । ଯଦି କୌଣସି ବର୍ଷ ବର୍ଷା ନହୁଏ, କିମ୍ବା କମ ବର୍ଷା ହୁଏ ଭୂଉପରିସ୍ଥ ଜଳାଶୟ, ଜଳଭଣ୍ଡାରଗୁଡିକ ଆମର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏହିପରି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ଭୂତଳ ଜଳହିଁ ଏକମାତ୍ର ଭରସା । ଭାରତରେ ଗାଁ ଗହଳିକୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ପାନୀୟ ଜଳର ୮୫ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ଭୂତଳ ଜଳ । ସହରା□ଳରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୂତଳ ଜଳ ଆହରଣ କରାଯାଉଛି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଜଳର ପ୍ରାୟ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ଭୂତଳ ଜଳ । ସହରା□ଳର ମଧ୍ୟ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୂତଳ ଜଳ ଆହରଣ କରାଯାଉଛି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଜଳର ପ୍ରାୟ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ଭୂତଳ ଜଳ । ଗଢି ଉଠୁଥିବା ଛୋଟ, ବଡ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଭୂତଳ ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । କ୍ରମ ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଲୋକସଂଖ୍ୟା, ତଥା କୃଷି ଓ ଶିଳ୍ପର ପ୍ରସାର ସହିତ ଭୂତଳ ଜଳର ଆହରଣ ବଢି ବଢି ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଅପର ପକ୍ଷରେ ପୁନଃଭରଣର ପରିମାଣ କମି କମି ଚାଲଛି । ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର କ୍ରମାଗତ ଭାବରେ ତଳକୁ ତଳ ଯାଉଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଭାବରୁ ଭୂତଳଜଳକୁ ନେଇ ଏବେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ସମସ୍ୟାମାନ ଦେଖାଗଲାଣି । କେଉଁଠାରେ ଭୂତଳଜଳର

ମାନ ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ, କେଉଁଠାରେ ଏହାର ସ୍ତର ଦ୍ରୁତଗତିରେ ହ୍ରାସ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଭୂତଳଜଳର ପ୍ରଦୂଷଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

ଶିଳ୍ପ ଓ କୃଷିର ପ୍ରସାର ତଥା ସହରା□ଳର ବିକାଶ ଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ଗଚ୍ଛିତ ହେଉଅଛି । ଏହି ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ବିଘଟିତ ହୋଇ ଅନ୍ତଃସ୍ରବଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାଟି ସ୍ତର ଭେଦକରି ଭୂତଳରେ ଥିବା ଜଳସହ ମିଶି ପ୍ରଦୂଷଣର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଜଳ ଏକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଦ୍ରାବକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଅଧିକାଂଶ ବସ୍ତୁକୁ ଦ୍ରବୀଭୂତ କରେ । ଏଣୁ ଖୁବ ସହଜରେ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଭୂତଳ ଜଳ ସ୍ୱଚ୍ଛ । କିନ୍ତୁ ଭୂତଳଜଳ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦୂଷିତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ବା ଆବର୍ଜନା ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସେ ଏହା ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଭୂପୃଷ୍ଠ ଜଳ ପ୍ରବାହ ସମୟରେ ଲୁଗାସଫା ପାଣି, ବାସନମଜା ମଇଳା ପଲିଥିନ, ଜରି, ଡାକ୍ତରଖାନା ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ, ବିଭିନ୍ନ ମଳ, ଚାଷକାମରେ ବ୍ୟବହୃତ କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ଓ ରାସାୟନିକ ସାର ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଏହି ଦୂଷିତ ଜଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭୂପୃଷ୍ଠର ଛିଦ୍ର ଛିଣ୍ଡା କାଗଜ, ଭଙ୍ଗା ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ, ସାବୁନ, ଲୁଗାଧୁଆ ପାଉଡର, ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ମଳ, ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମାର ପାଣି କୃଷିଭି□କ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସିଧା ସଳଖ ମାଟିସ୍ତର ଭେଦି ଭୂତଳଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରିଥାଏ । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ମାଟିରେ ଅଗଭୀର ସ୍ତରରେ ଭୂତଳଜଳ ରହୁଥିବା ଉପକୂଳବ□ୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଲୋକମାନେ ଭୂତଳଜଳ ପାନ କରି ବହୁ ରୋଗରେ ପୀଡିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଦୂଷିତ ପାନୀୟ ଜଳ ସେବନର କ୍ଷତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୂତଳଜଳର ପ୍ରଦୂଷଣର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଓ ଏହାର ନିରାକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ନିତାନ୍ତ ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦୂଷକର ଭୌତିକ, ରାସାୟନିକ ଓ ଜୈବିକ ଲକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ ଏହା ଜଳବାହୀସ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଗତିକରେ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ମୃ□ିକା ସଚ୍ଛିଦ୍ର, ଓ ଅନ୍ତଃଭେଦୀ ଥିଲେ, ଏହି ପ୍ରଦୂଷକ ଜଳମଧ୍ୟରେ ନିମ୍ନକୁ ଗତି କରେ । ଭୂତଳ ଜଳ ମାଟି ଭିତରେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଗତି କରୁଥିବାରୁ ପ୍ରଦୂଷକ ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ଜଳ ସହ ମିଶି ଧୀରେ ଧୀରେ ଗତି କରନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଜଳର ସାନ୍ଦ୍ରତା ଓ ଦ୍ରବଣ କ୍ଷମତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରକାରୀ, ମୃ□ିକାସ୍ତରରେ ଫାଟ ଓ ଶିଳାସ୍ତର ଥିଲେ ଭୂତଳ ଜଳ ଶୀଘ୍ର ଗତିକରେ । ପ୍ରଦୂଷକ ମଧ୍ୟ ମୃ□ିକାର କୈଶିକ ଛିଦ୍ର ଚେରର ପଥ, ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୃ□ିକାର ଗର୍ତ୍ତ, ପରିତ୍ୟକ୍ତ କୂପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛିଦ୍ର ଓ ଫାଟ ଦେଇ ଭୂତଳ ଜଳଭଣ୍ଡାରରେ ମିଶିଥାନ୍ତି । କୂପଗୁଡିକରୁ ଜଳ ଉ□ୋଳନ ସମୟରେ ନିକଟବ□ୀ ଭୂତଳଜଳ କୂପମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ । ପୁନଃଭରଣ ସ୍ଥାନ ଯଦି ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ପ୍ରଦୂଷିତ ଜଳ କୂପ ମଧ୍ୟକୁ ଅନାୟସରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । କୂପ ମଧ୍ୟକୁ ନିକଟବ□ୀ ଗାଡିଆ, ନଦୀ, ଝରଣା ଓ ହ୍ରଦରୁ ଝର ପଡିଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ଜଳ ଉତ୍ସଗୁଡିକ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ କୂପଜଳ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ । ବେଳେବେଳେ କୃତ୍ରିମ ଭରଣ କରାଯିବା ସମୟରେ କୂପମଧ୍ୟକୁ ନାଇଟ୍ରେଟ ଫ୍ଲୋରାଇଡ, ଲୌହ, ଭାରୀ ଧାତୁ, ଅଣୁଜୀବ ଓ ଯୌଗିକ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ମୃ□ିକାର ଦୁଇଟି ସ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଜଳ ପ୍ରବାହ ସମୟରେ ଭୂତଳଜଳ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଦୂଷିତ ସ୍ଥାନ ଓ ଭୂତଳଜଳର ଉତ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତା ଅଧିକ ଥିଲେ, ପ୍ରଦୂଷଣର ମାତ୍ରା ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ କମିଯାଇଥାଏ । ଭୂପୃଷ୍ଠଜଳ ଅପେକ୍ଷା ଭୂତଳଜଳ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଭୂତଳଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣର କାରଣ :

ଏହି ପ୍ରଦୂଷଣ ଉଭୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଓ କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ଯଥା- ସୀମିତ ଉତ୍ସ ଓ ବିସ୍ତାରିତ ଉତ୍ସ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଯଥା- କଳକାରଖାନା, ଗୃହରୁ ନିର୍ଗତ ମଳକୁ ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ । କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘଟୁଥିବା ପ୍ରଦୂଷଣ ଯଥା - ବିଭିନ୍ନ କୀଟନାଶକ, ସାରର ମୃ□ିକାରେ ଥିବା ଜଳସହ ମିଶ୍ରଣକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାର ମାଧ୍ୟମ କୁହାଯାଏ । ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ହେଉଥିବା ମୃ□ିକା ଓ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣର କାରଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । କଳକାରଖାନାର ମଇଳା, ମ୍ୟୁନସିପାଲଟି ବର୍ଜ୍ୟ, ଘରତିଆରି ଆବର୍ଜନା, ଡାକ୍ତରଖାନା ଆବର୍ଜନା, ଇଲେକଟ୍ରୋନିକ୍ସ ଆବର୍ଜନା ଯୋଗୁଁ ସହରା□ଳ ମାଟି ପ୍ରଦୂଷିତ ହୁଏ । ଗ୍ରାମା□ଳରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋମହିଷାଦିଙ୍କର ମଳ, ଖତଗଦା, ବିଭିନ୍ନ କୃଷି ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ, ସାର ଓ କୀଟନାଶକ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ମୃ□ିକା ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ ଭୂତଳଜଳ ମଧ୍ୟ ଏହା ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ପ୍ରଦୂଷିତ ହୁଏ । ଦ୍ରବୀଭୂତ ଧାତୁ, ଉଦ୍ଭିଦ ଖାଦ୍ୟସାର ମଧ୍ୟ ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶେ, ଜୈବିକ ଖାଦ୍ୟ

ସାରଗୁଡିକୁ ବ୍ୟାକଟେରିଆ ଦ୍ୱରା ବିଘଟିତ ହୋଇ ଅଜୈବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏହି ଅଜୈବିକ ଧାତବଲବଣକୁ ବୃକ୍ଷଲତାମାନେ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଭୂତଳଜଳର ପ୍ରଦୂଷଣର କାରଣଗୁଡିକ ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା ।

୧. ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟ

ବହୁତ ଗୁଡିଏ ପ୍ରାକୃତିକ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥ ମୃ□ିକା ଓ ପ୍ରସ୍ତରରେ ଥାଏ । ଏଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଲୌହ, ମାଙ୍ଗାନିଜ୍ କ୍ୟାଲସିୟମ, ମାଗ୍ନେସିୟମ, ଆର୍ସେନିକ୍, କ୍ଲୋରାଇଡ, ଫ୍ଲୋରାଇଡ, ସଲଫେଟ ଓ ରେଡିଓ ନ୍ୟୁକ୍ଲାଇଜ ଆଦି ଭୂତଳଜଳରେ ସହଜରେ ଦ୍ରବୀଭୂତ ହୋଇପାରନ୍ତି । ବିଘଟିତ ଜୈବପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶିଥାଏ । ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ବିଭିନ୍ନ ମଇଳା ପଦାର୍ଥ ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅବାଞ୍ଛିତ ସ୍ୱାଦ, ଗନ୍ଧ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରେ । ଏହି ପ୍ରଦୂଷିତ ଜଳ ପାନ କରିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାନିକାରକ ।

୨. ସେପଟିକ୍ ସମସ୍ୟା

ସେପଟିକ ଟାଙ୍କି, ମଇଳାକୁଣ୍ଡରୁ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଭୂତଳଜଳକୁ ଅତିମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଏହି ଟାଙ୍କିଗୁଡିକ ଠିକ ଭାବରେ ନିର୍ମାଣ ହୋଇନଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ମାଟିରେ ଖୋଲାଭାବରେ ମିଶିଥାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବାଣୁ, ବୀଜାଣୁ, ନାଇଟ୍ରେଟ, ସାବୁନ ଫେଣ ତୈଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାସାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥାଏ । ନିକଟରେ ଯଦି ପାନୀୟ ଜଳ କୂପ ଥିବ, ଏହି ଜଳ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେବ । ତେଣୁ କୂପ/ନଳକୂପ ଓ ସେପଟିକ ଟାଙ୍କି ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତା ରହିଲେ ଭଲ ।

୩. ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ଇତସ୍ତତଃ ନିକ୍ଷେପ

ଏହି ପ୍ରକାର ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁଗୁଡିକୁ ଅତି ସାବଧାନତା ସହ ଜନବସତିଠାରୁ ଦୂରରେ ନିକ୍ଷେପ କରିବା ଉଚିତ । ନଚେତ କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ଶୋଧନକାରୀମାନଙ୍କୁ ଏହା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଦେଲେ ଭଲ । ବିଷାକ୍ତ ତୈଳ, ରଙ୍ଗ ବିଶୋଧିତ ସାମଗ୍ରୀ, ଔଷଧ, ଫଟୋଗ୍ରାଫିରେ ବ୍ୟବହୃତ ରାସାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଶିଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ରାସାୟନିକ ଓ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସବୁ ଏଣେ ତେଣେ ନପକାଇ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ସ୍ଥାନ ବା ଖାତରେ ପକାଇବା ଭଲ । ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ଗତ ଉଡନ୍ତା ପାଉଁଶର ପୁନଃବିନିଯୋଗ ଓ ତରଳ ପାଉଁଶ କୁଣ୍ଡର ସ୍ଥାପନ ଠିକ ଜାଗାରେ ହେବା ଉଚିତ । ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କଳକାରଖାନା, ସହର ବଜାର ଗଢି ଉଠୁଛି ଫଳରେ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ ମଧ୍ୟ ବଢିଚାଲିଛି । ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅଟକାଇ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ।

୪. ରାସାୟନିକ ଓ ପେଟ୍ରୋଲଜାତ ପଦାର୍ଥର ସଂରକ୍ଷଣ

ଭୂମିତଳେ ଓ ଭୂମି ଉପରେ ଥିବା ପେଟ୍ରୋଲ ଟାଙ୍କି ଓ ରାସାୟନିକ ତରଳପଦାର୍ଥ ରଖାଯାଇଥିବା ଧାତବ ଟାଙ୍କିଗୁଡିକ ବେଳେ ବେଳେ ଲିକ ହେବାର ସମସ୍ୟା ଥାଏ । ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ଓ ବିଭିନ୍ନ ତରଳ ଜାଳେଣି ଯଥା- ଡିଜେଲ, କ୍ୟାସୋଲିନ ଆଦି ଟାଙ୍କି ମଧ୍ୟରେ ଗଚ୍ଛିତ କରି ରଖନ୍ତି । ଏହି ଟାଙ୍କିଗୁଡିକରେ କଳଙ୍କି ଲାଗି, ଛିଦ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ତରଳପଦାର୍ଥ ମାଟି ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶିଥାନ୍ତି ବେଳେ ବେଳେ ତୈଳ ବାହୀ ଟ୍ୟାଙ୍କର, ପେଟ୍ରୋଲ ପମ୍ପରୁ ମଧ୍ୟ ତୈଳ ନିର୍ଗତ ହୋଇ ନିକଟସ୍ଥ ଭୂତଳ ଜଳ ଭଣ୍ଡାରରେ ମିଶିଥାଏ, ଫଳରେ ପ୍ରଦୂଷଣ ହୁଏ ।

ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ ଯଥା : କାଗଜ କଳ, ଔଷଧ କାରଖାନା, ଲୁହା କାରଖାନା, ରାସାୟନିକ ଶିଳ୍ପ, ଚମଡା ଶିଳ୍ପ, ବ୍ୟାଟେରୀ ଶିଳ୍ପ , ଆଣବିକ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ଗତ ଦୂଷିତ ଜଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତରଳ ବର୍ଜ୍ୟରେ ଅନେକ ଜୈବ ଓ ଅଜୈବ ପଦାର୍ଥ ଥାଏ । ଏଗୁଡିକୁ ବଡ ବଡ ପୋଖରୀ ବା କୁଣ୍ଡରେ ମାଟି ଉପରେ ରଖାଯାଏ । ତେଣୁ ପୋଖରୀଗୁଡିକରେ ଆସ୍ତରଣ ଥିଲେ ଭଲ । ଉପରୋକ୍ତ ଜୈବ ଓ ଅଜୈବ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ବିଘଟିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ କାରଖାନାରୁ ନିର୍ଗତ ତରଳ ବର୍ଜ୍ୟକୁ ନିକଟସ୍ଥ ନଦୀ, ନାଳ ଓ ହ୍ରଦକୁ ନିଷ୍କାସନ କରାଯାଏ । ଏହା ଉଭୟ ଭୂପୃଷ୍ଠଜଳ ଓ ଭୂତଳ ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରେ ।

୫. ମ୍ୟୁନିସିପାଲଟି ଖାତ

କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଯଥା- ଗୃହ ଆବର୍ଜନା, ପରିବା ଚୋପା, କାଗଜ, ଘରତିଆରି ଉପକରଣ, ଭଙ୍ଗାକାଚ ବୋତଲ, ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ, ଧାତୁ, କଳଙ୍କିଯୁକ୍ତ ଲୁହା, ଗୃହ ଆବର୍ଜନା, ରାସ୍ତା ସଫେଇ ମଇଳା ଇତ୍ୟାଦି ଦୂରରେ ଥିବା ଖାତମାନଙ୍କରେ ଗଚ୍ଛିତ କରାଯାଏ ଓ ଏହାର ସଠିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପରିଚାଳନା ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷାଜଳ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଏହାର ବିଘଟନ ହେଲେ, ନିମ୍ନସ୍ଥ ଭୂତଳ ଜଳ ସହ ମିଶି ପ୍ରଦୂଷଣ କରିଥାଏ ।

୬. କୃଷି ଆବର୍ଜନା

ଡି.ଡି.ଟି, ଆଲଡ୍ରିନ୍, ଏନଡ୍ରିନ୍, ମାଲାଥିଅନ୍, ପାରାଥିଅନ ଇତ୍ୟାଦି କୀଟନାଶକ ଔଷଧ, କବକ ନାଶକ ଔଷଧ ଓ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ରାସାୟନିକ ସାର ଏହି ଆବର୍ଜନା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହା ଛଡା ଖତ ଗଦା, ପଚି ଯାଇଥିବା ନଡା, ଜମିରେ ରହିଯାଇଥିବା ଫସଲର ମୂଳ ଓ ଚେର ଆଦି ବିଘଟିତ ହୋଇ ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶିବାରୁ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ ହୋଇଥାଏ ।

୭. ଖଣି ଉ   ଳନ

ଲୌହ, କୋଇଲା, କ୍ରୋମାଇଟ ଓ ମାଙ୍ଗାନିଜ ଆଦି ଖଣିମାନଙ୍କରୁ ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉ□ୋଳନ ସମୟରେ ଭୂମିକୁ ଖୋଳାଯାଏ । ଖୋଲା ଖଣି ଖଣିଜପଦାର୍ଥ ଖନନପରେ ଏଗୁଡିକୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଭାବରେ ଛାଡି ଦିଆଯାଏ । ବର୍ଷା ସମୟରେ ମାଟିରେ ଥିବା ଦ୍ରବୀଭୂତ ଧାତବ ପଦାର୍ଥ ସବୁ ଭୂତଳ ଜଳରେ ମିଶେ । ବେଳେ ବେଳେ ଜମିଥିବା ଜଳକୁ ପମ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉ□ୋଳନ କରାଯାଏ । ଏହି ଜଳ ବିଭିନ୍ନ ରାସାୟନିକ ଧାତୁ ଓ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସହ ମିଶି ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

ଭୂତଳ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣର ଫଳ

ଭୂତଳଜଳ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ତଥା ବ୍ୟାଧି ଦେଖା ଦିଏ । ପାନୀୟ ଜଳର ଗୁଣ ହ୍ରାସ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କ୍ଷାରଅଂଶ ଓ ଲବଣାଅଂଶ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଜଳରେ ଫ୍ଲୋରାଇଡ ଥିଲେ ଫ୍ଲୋରୋସିସ୍, ଆର୍ସେନିକ ଥିଲେ ଶଙ୍ଖୁଆ, ଲୌହ ପ୍ରଭାବରୁ ବିଭିନ୍ନ ପେଟ ରୋଗ ଓ ଜୀବାଣୁ ଥିଲେ ହେପାଟାଇଟିସ, ହଇଜା ଆଦି ମାରାତ୍ମକ ରୋଗ ହୁଏ । କୃମିଗତ, ବ୍ଲୁବେଜି ରୋଗ, ସ୍ନାୟୁଗତ କିଡନୀ ସମସ୍ୟା, ଯକୃତ ସମସ୍ୟା ଓ ଗର୍ଭବତୀ ମାନଙ୍କଠାରେ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦିଏ । ଅତିମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଦୂଷଣ ପ୍ରଭାବରୁ ଜିନରେ ପରିବ□ନ, ଜନ୍ମଗତ ଅସୁବିଧା, ବିକଳାଙ୍ଗ ଅବସ୍ଥା ଓ ବିଭିନ୍ନ ମାରାତ୍ମକ ବ୍ୟାଧି ଦେଖାଦିଏ । ତେଣୁ ଭୂତଳଜଳର ବିଶୋଧନ କରି ଏହାକୁ ପାନୀୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ଭୂତଳଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣର ନିରାକରଣ

୧. ଭୂତଳଜଳ ଉପରୁ ତଳଯାଏଁ କ୍ରମଶଃ ଦୂଷିତ ହେବାର ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କିଛି ସ୍ଥାନରେ ଆଜିକାଲି ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମା ପାଣିକୁ ବିଶୋଧନ କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

୨. ମାଟିକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କଠିନ ଓ ତରଳ ଆବର୍ଜନାର ଉ□ମ ପରିଚାଳନା କରାଯିବା ଉଚିତ । ନୂତନ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ସହରୀକରଣ ସମୟରେ ଭୂମିର ସଫଳ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ଉଚିତ । କଳକାରଖାନାରୁ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ବିହିତ ବିଶୋଧନ କରାଯିବା ବିଧେୟ ।

୩. କବକ ନାଶକ, କୀଟନାଶକ ଏବଂ ତୃଣନାଶକ ଔଷଧ, ରାସାୟନିକ ସାରର ସୀମିତ ଓ ସନ୍ତୁଳିତ ବ୍ୟବହାର ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

୪. ଭୂତଳଜଳର ପରିମାଣ କମିଗଲେ, ଶିଳାସ୍ତରରୁ ଆସୁଥିବା ରାସାୟନିକ ଗୁଡିକର ସାନ୍ଦ୍ରତା ବଢି ଯାଇଥାଏ । ଭୂତଳ ଜଳରେ ଏଗୁଡିକର ପ୍ରଭାବ କମାଇବା ସକାଶେ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଭୂତଳଜଳର ପୁନଃଭରଣ କରାଯାଇପାରିବ ।

୫. ବର୍ଷାଜଳର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଜଳ ଅମଳ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ ହେବା ଫଳରେ ଭୂତଳଜଳର ଉନ୍ନତି ଘଟିବ । ଘର ଛାତରୁ ନିଗିଡି ଯାଉଥିବା ବର୍ଷାଜଳକୁ ଅଟକାଇ, ଏହାକୁ ମାଟିର ନିମ୍ନ ଅଂଶକୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ଏଣୁ ଭୂତଳଜଳର ଉ□ୋଳନ ଓ ନିଷ୍କାସନ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ ।

୬. ଗୃହ ଆବର୍ଜନା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପକାଇବା ଓ ଜଳାଶୟଠାରୁ ପାଇଖାନା ଟାଙ୍କିର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦୂରତ୍ୱ ରଖିବା ଭଲ ।

୭. ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାକୃତିକ ଓ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଭୂତଳଜଳର ପୁନଃଭରଣ କରାଗଲେ ଏହି ପ୍ରଦୂଷଣର ମାତ୍ରା କମିଯିବ ।

ଉପସଂହାର

ପାନୀୟ ଜଳ ହିସାବରେ ଭୂତଳଜଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ଦ୍ରୁତ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକିବାପାଇଁ ମାଟିତଳେ ଭୂତଳଜଳର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଉପସ୍ଥିତି, ଏହାର ପରିମାଣ, ଉପମାଟି ଓ ଶିଳାସ୍ତରର ପ୍ରକାର ଭେଦ ତଥା ପ୍ରଦୂଷକ ଗୁଡିକର ଭୌତିକ, ରାସାୟନିକ ଓ ଜୈବିକ ପ୍ରକୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଆବଶ୍ୟକ । ମାଟିତଳୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସହିତ, ସେହି ଜଳରାଶିରୁ କିଛି ଅଂଶ ନେଇ ରାସାୟନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ବିହିତ ପ୍ରତିକାର କରିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ■■

* *ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, କୃଷି ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓୟୁଏଟି, ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୩*

ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରୁତ୍ୱ

• ଇଂ. ମାୟାଧର ସ୍ୱାଇଁ

ଜଙ୍ଗଲ ପରିସଂସ୍ଥା ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ, ଆଶ୍ରୟ ଓ ନିରାପ□ା ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଏମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହିବା ଶ୍ରେୟ ମଣି ଥାଆନ୍ତି । ଏଣୁ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେଲେ ସମଗ୍ର ପରିସଂସ୍ଥା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଲୁପ୍ତ ନ ହୋଇ ହ୍ରାସ ପାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲରେ ଏହାର ଝଲକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସାଧାରଣଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିବା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ସେଥିରୁ ବାହାରି ଆସି ଜନବସତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଥମେ ସମୁଦ୍ରରେ ଜୀବର ଉଦ୍ଭବ ହେଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ବିକାଶ ହୋଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅତିବାଇଗଣୀ ରଶ୍ମି ପାଉଥିଲା । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଏହା ହେଉଛି ଜୀବଜଗତ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପଜ୍ଜନକ । ଏଣୁ ସ୍ଥଳଭାଗରେ ଜୀବର ବିକାଶ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା ମାତ୍ର ପରେ ପୃଥିବୀର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଓଜୋନ୍ ସ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ହେବା ପରେ ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକର ଅତିବାଇଗଣୀ ରଶ୍ମିକୁ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠକୁ ଆସିବାରେ ବାଧା ଦେଲା । ଏହାପରେ ଜଳଭାଗ ବାହାରେ ସ୍ଥଳଭାଗରେ ଜୀବ ତିଷ୍ଠି ପାରିଲା ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ସ୍ଥଳଭାଗ ମୁଖ୍ୟତଃ ଜୀବଜଗତର ଆବାସ ସ୍ଥଳୀରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସମୟକ୍ରମେ ସ୍ଥଳଭାଗରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ଏହା ଆଦିମ ମାନବ ସମେତ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳଚର ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଭାବେ ପ୍ରାଥମିକତା ପାଇଲା । ଏହିଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ମାନବ ସମାଜର ସଂପର୍କ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଆଦିମ କାଳରୁ ଜଙ୍ଗଲ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଇନ୍ଧନ ଓ ନିର୍ମାଣ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଇଛି । ଆଜକୁ ଦଶହଜାରରୁ ବାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କୃଷି ଉଦ୍ଭାବିତ ହେଲା ଏବଂ ଏହାପରେ ଜନସମାଜ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ବାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ଜନସମାଜର ନିବିଡ ସଂପର୍କ ରହି ଆସିଲା ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ଆମେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ମାନବ ଜାତିର ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ସଂପର୍କକୁ ଦେଖିପାରୁ । ବ□ମାନର ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭାବେ କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟର ଅର୍ଥନୀତିକ ଅବଗତି ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ସଂପର୍କ ରହିଛି । କାରଣ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । ଜଙ୍ଗଲ ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ସଂପଦ ଯୋଗାଉଛି । ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଯୋଗୁଁ ସେହିସବୁ ସଂପଦ ଆମକୁ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରମୁଖ ହେଉଛି ଗୃହ ଓ ଉପକରଣ ନିର୍ମାଣ କାଠ, ଜାଳେଣି କାଠ, ଫଳ, କୋଳି, ମଞ୍ଜି,

ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ, ଲାଖ ଆଦି । ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ଏହାର ଆଖପାଖରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଏଥିରୁ କେତେକ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟଗୁଡିକ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ୧୬୦ କୋଟି ଲୋକ ନିଜର ଜୀବିକା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଆନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ମୋଟ ଘରୋଇ ଉତ୍ପାଦ (ଜି.ଡି.ପି.)ର ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରତିଶତ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଆସିଥାଏ । ଭାରତ ପାଇଁ ଏହା ହେଉଛି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, କାରଣ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଆନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଦେଶର ପ୍ରାୟ ୪୯ ପ୍ରତିଶତ ଗୃହ ରୋଷେଇ ପାଇଁ ଜାଳେଣି କାଠ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିସଂସ୍ଥା

ଜଙ୍ଗଲ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକତା ଯଥେଷ୍ଟ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ଅର୍ଥନୀତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲର ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଅଂଶ । ପୃଥିବୀରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜୀବ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ପ୍ରଜାତି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅଛି । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଦୁଇଶହରୁ ଅଧିକ ପ୍ରକାରର ବୃକ୍ଷ ଅଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନେକ ପ୍ରଜାତିର ପଶୁ ଓ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳ ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ । ଅରଣ୍ୟ ଏବଂ ବିଶେଷକରି ପୃଥିବୀର କ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅ□ଳରେ ଘ□ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି । ଏଗୁଡିକ ଭୂପୃଷ୍ଠର ମାତ୍ର ଛଅ ପ୍ରତିଶତ ଜାଗା ନେଇଥିବାବେଳେ ପୃଥିବୀର ମୋଟ ପ୍ରାଣୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ପ୍ରଜାତିର ପ୍ରାୟ ଅଧା ଏହି ଅ□ଳରେ ରହିଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବେ ଏବଂ ପାରିବେଶିକ ଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିସଂସ୍ଥାକୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ । ଜଙ୍ଗଲ ପରିସଂସ୍ଥାରେ ସବୁଜ ବୃକ୍ଷ ହେଉଛି ଉତ୍ପାଦକ, ତୃଣଭୋଜୀ ପ୍ରାଣୀ ହେଉଛି ପ୍ରାଥମିକ ଖାଦକ ଏବଂ ମାଂସାଶୀ ପ୍ରାଣୀ ହେଉଛି ଦ୍ୱିତୀୟ ଖାଦକ । ପୁନଶ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅନେକ ପରିଷ୍କାରକ ଓ ପାଚକ ଅଛନ୍ତି । ଏଗୁଡିକ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ପୁନଃଚକ୍ରୀକରଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ଅଜୈବିକ ପଦାର୍ଥ ସହ ମିଶି ଏଗୁଡିକ ପରିସଂସ୍ଥାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଜଙ୍ଗଲ ପରିସଂସ୍ଥା ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ, ଆଶ୍ରୟ ଓ ନିରାପ□ା ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଏମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହିବା ଶ୍ରେୟ ମଣି ଥାଆନ୍ତି । ଏଣୁ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେଲେ ସମଗ୍ର ପରିସଂସ୍ଥା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଲୁପ୍ତ ନ ହୋଇ ହ୍ରାସ ପାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲରେ ଏହାର ଝଲକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସାଧାରଣଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିବା ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ସେଥିରୁ ବାହାରି ଆସି ଜନବସତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଆନ୍ତି । ଫଳରେ ବ□ମାନ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରକୁ ଆସି ଶସ୍ୟ କ୍ଷେତ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଉଛନ୍ତି, ଗୃହପାଳିତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ମାରି ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଏପରିକି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କରୁଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ, ଓଡିଶାରେ ଅନେକ ଜାଗାରେ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ହାତୀ ଆକ୍ରମଣରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲାଣି । ହାତୀପଲ ଘରଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଥିବାର ଖବର ମିଳୁଛି । ହାତୀ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ତୃଣଭୋଜୀ ପ୍ରାଣୀ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ଖାଦ୍ୟ ଦରକାର କରିଥାଏ । ପୁଣି ଏହାର ଚଳାବୁଲା ପାଇଁ ବିସ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ଅ□ଳ ଦରକାର ହୋଇଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ହାତୀମାନଙ୍କର ଏକ ପାରଂପରିକ ଚଲାପଥ ଅଛି ଯାହାକୁ ସେମାନେ ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ବ୍ୟବହାର କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଯାଏ କିମ୍ବା ଚଲାପଥରେ ବାଧା ଆସେ, ତେବେ ସେମାନେ ହିଂସ୍ର ହୋଇଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ଶେଷରେ ହାତୀ ହିଁ ହାର ମାନେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁଳି କରି କିମ୍ବା ବିଷ ଦେଇ ହତ୍ୟା କରାଯାଏ । ୨୦୧୨-୧୩ ମସିହାର ଆକଳନ ଅନୁଯାୟୀ ଓଡିଶାରେ ହାତୀ ଆକ୍ରମଣରେ ୮୩ ଜଣ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବାବେଳେ ସମସଂଖ୍ୟକ ହାତୀ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ମରିଛନ୍ତି ।

ବାଘ, ସିଂହ, ଚିତାବାଘ, ଗଧିଆ, ଭାଲୁ, ହରିଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ ଓ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଓଡିଶାରେ ଅନେକ ଭାଲୁ ଏହିପରି ଭାବେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡୁଥିବାର ସମ୍ବାଦ ଦୈନିକ ଖବରକାଗଜରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ୨୦୦୭-୦୮ ରୁ ୨୦୧୨-୧୩ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ମୋଟ ୬୪ ଜଣ ୨୦୧୨-୧୩ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ୪ ବର୍ଷରେ ୪୬ ଟି ଭାଲୁ ମରିଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଭାଲୁ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ଶିକାର ହୋଇଛନ୍ତି କିମ୍ବା

ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରି ଦେଉଛନ୍ତି । ପଶୁମାନଙ୍କର ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥଳୀ ଜଙ୍ଗଲର ହ୍ରାସ ଏବଂ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷୟ ହେଉଛି ଏହାର କାରଣ । ଆମେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଉଚିତ୍ ଯେଏଥିପାଇଁ ଆମେ ହେଉଛୁ ଦାୟୀ । କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ କରୁଛେ । ଫଳରେ ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ପାରଂପରିକ ଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କର ଚରାଭୂମି ହୋଇ ଆସିଛି । ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳ ଥିଲା ଏବଂ ସୀମିତ ସଂଖ୍ୟକ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଗତ କେତେ ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଗୃହପାଳିତ ପଶୁଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳ ହ୍ରାସ ପାଇବା ସହ ତୃଣଭୂମି ସଂକୁଚିତ ହୋଇଛି । ଏଣୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଚାପ ପଡୁଛି ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷ ଘଟୁଛି । ଅନେକ ଜାଗାରେ ଜଙ୍ଗଲରକ୍ଷୀମାନେ ଗୋରୁ ଚରାଳୀଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପଶିବାକୁ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ଭାରତରେ ୧୭୮୦୦୦ ଟି ପରିବାର କେବଳ ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣର କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇ ବିସ୍ଥାପନ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଛି । ସେହି ପରିବାରଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ମୂଳତଃ ଆଦିବାସୀ ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜ ଭିଟାମାଟି ଛାଡିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ।

ପାଣିପାଗ ଓ ଜଳବାୟୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଜଙ୍ଗଲର ଭୂମିକା

ପାଣିପାଗ ଓ ଜଳବାୟୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଜଙ୍ଗଲର ଭୂମିକା ହେଉଛି ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଜଙ୍ଗଲରେ ଅନେକ ବୃକ୍ଷଲତା ଅଛି । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଉଦ୍ଭିଦ ସର୍ବଦା ଉତ୍ସ୍ୱେଦନ କରିଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହା ନିଜ ପତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଜଳକୁ ଜଳୀୟବାଷ୍ପରେ ପରିଣତ କରି ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ନିର୍ଗତ କରିଥାଏ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ଆମେ ଜାଣିଛେ ଯେ ଯେତେବେଳେ ଜଳ ବାଷ୍ପୀଭୂତ ହୁଏ, ଏହା ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ତାପଶକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ବାହାର ଅପେକ୍ଷା ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳ ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ଥାଏ । ଏଥିରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣା ପଡୁଛି ଯେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯାଏ, ତାହାହେଲେ ସେହି ଅ□ଳର ତାପମାତ୍ରା ବହୁତ ପରିମାଣରେ ବଢିଯିବ । ପୁନଶ୍ଚ ପବନର ବେଗ ଓ ଦିଗ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ରହିଛି ଯାହା ପ୍ରକାରାନ୍ତରରେ ସେହି ଅ□ଳର ବୃଷ୍ଟିପାତ, ପାଣିପାଗ ଓ ଜଳବାୟୁ ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଗତ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ପାରିବେଶିକ ସମସ୍ୟା ଭାବେ ବହୁଳଭାବେ ଆଲୋଚିତ ହେଉଛି । ପୂର୍ବରୁ ପୃଥିବୀର ତାପମାତ୍ରାକୁ ନ ବଢାଇବା ପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଜୋର୍ ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବ□ମାନ ତାପମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧିକୁ ଦୁଇ ଡିଗ୍ରୀ ସେ□ଗ୍ରେଡ୍ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ରଖିବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ତାପମାତ୍ରା ଚାରି ଡିଗ୍ରୀ ସେ□ଗ୍ରେଡ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ଯାହା ଅତି ବିପଜ୍ଜନକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଉଦ୍ଭିଦ ଆଲୋକ ସଂଶ୍ଲେଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଏହା ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଦରକାର କରିଥାଏ । ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ସବୁଜଗୃହ ଗ୍ୟାସ୍ ଏବଂ ଜାଗତିକ ଉଷ୍ମତା ବୃଦ୍ଧି ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ । ଜଙ୍ଗଲରେ ଉଦ୍ଭିଦ ଭରପୁର ଅଛି ଏବଂ ଏହା ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଇଁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଶୋଷଣ କରୁ ଥିବାରୁ ଏହା ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ଗୋଟିଏ ଶୋଷକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏହା ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ନିଜ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଏହାକୁ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖେ । ଏହା ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅଙ୍ଗାରକ ଅପସାରଣ ଭାବେ ଜଣା । ବ□ମାନର ଆକଳନ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡିକ ପ୍ରାୟ ୬୫୨ ବିଲିୟନ୍ ଟନ୍ ଅଙ୍ଗାରକୁ ସଂଚୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟକୁ ବନ୍ଦ କରା ନ ଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତ କମ୍ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବ୍ୟବହାର କରିବ ଏବଂ ଏହା ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଜମି ରହିବ । ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଦିଗ ।

ସମସ୍ୟାର ଅନ୍ୟ ଦିଗଟି ହେଉଛି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେବା ଫଳରେ ମୃତ ଉଦ୍ଭିଦ ବସ୍ତୁଠାରୁ ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ନିର୍ଗତ ହେବ । ମୃତ ଗଛ ପଚି ଯାଇ ଖତ ହେବ କିମ୍ବା ଏହାକୁ ଇନ୍ଧନଭାବେ ଜଳାଯିବ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏଥିରେ ଥିବା ଅଙ୍ଗାର ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳରେ ପରିଣତ ହୋଇ ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଯାଇଥାଏ । ବ□ମାନର ଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ସୃଷ୍ଟିର ଉତ୍ସ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଉତ୍ସ ଭାବେ କାମ କରିପାରିବ । ଏହା ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଅଧିକ ହେଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ଉତ୍ସ ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରୁଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ

ପ୍ରସାର ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ମଧୁର ଜଳର ଉତ୍ସ ଜଙ୍ଗଲ

ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶରେ ଜଳ ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏହାକୁ ନୀଳ ଗ୍ରହ କୁହାଯାଏ । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଉପଲବ୍ଧ ଅଧିକାଂଶ ଜଳ ହେଉଛି ଲବଣାକ୍ତ ଏବଂ ପାନୀୟଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଖାଲି ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅନୁପଯୁକ୍ତ । ସ୍ଥଳଭାଗରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନେକ ଜୀବ ପାଇଁ ମଧୁର ଜଳ ଦରକାର । ପୃଥିବୀରେ ମଧୁର ଜଳ ଅତି କମ୍ ପରିମାଣର ଅଛି । ସମଗ୍ର ଜଳର ଏହା ହେଉଛି ମାତ୍ର ୨.୫ ପ୍ରତିଶତ । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ମଧୁର ଜଳ ଆମ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇନଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ମଧୁର ଜଳର ମାତ୍ର ଏକ ପ୍ରତିଶତ ଆମ ଦରକାର ପାଇଁ ମିଳିଥାଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଜଳ ତୁଷାର କ୍ଷେତ୍ର, ବରଫ ଓ ଭୂଗର୍ଭରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଛି । ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ଏହି ଏକ ପ୍ରତିଶତ ଜଳ ପୃଥିବୀରେ ବାସ କରୁଥିବା ୭.୧ ବିଲିୟନରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ବାହାରେ ରହୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି । ସମୟକ୍ରମେ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ବୃଦ୍ଧି ଫଳରେ ଜଳର ଆବଶ୍ୟକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ।

ଅନେକଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିପାରେ ଯେ ଆମେ ନିୟମିତ ଭାବେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମଧୁର ଜଳ ଉତ୍ସକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ, ତଥାପି ଏହା ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ପ୍ରକୃତି ବୃଷ୍ଟିପାତ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଭରଣା କରୁଛି । ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ଥିବା ଜଳ ଉତ୍ସ ଯଥା ନଦୀ, ଝରଣା, ହ୍ରଦ, ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦି ପୃଥିବୀର ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧୁର ଜଳ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଭୂତଳ ଜଳ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରମୁଖ ମଧୁର ଜଳ ଉତ୍ସ । ଏଣୁ ଭୂତଳ ଜଳକୁ ମଧ୍ୟ ନିୟମିତ ରୂପେ ଭରଣା କରଯିବା ଉଚିତ୍ । ଏହି କାମ କରିବାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନେଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ବୃଷ୍ଟିପାତ ହୁଏ, ଜଙ୍ଗଲ ସହଜରେ ଜଳକୁ ବୋହି ଯିବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ । ଏଣୁ ପରିସ୍ରାବଣ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷା ଜଳ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଭୂମି ତଳକୁ ଯିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ଗଛରୁ ପଡୁଥିବା ପତ୍ର, ଫଳ, କାଠି କୁଟା ଆଦି କିଛି ଜଳକୁ ଶୋଷଣ କରି ନେଇଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଜଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଭୂତଳ ଜଳରେ ମିଶିଥାଏ ।

ବନ୍ୟା ଓ ମୃ ିକା କ୍ଷୟ ହ୍ରାସ

ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ୟା ପ୍ରକୋପ ଓ ମୃ□କା କ୍ଷୟକୁ ହ୍ରାସ କରିଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଅ□ଳରୁ ଜଳ ପ୍ରବାହର ବେଗ ଓ ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ । ଫଳରେ ଏହା ବର୍ଷାଜଳକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ନଦୀକୁ ପଠାଇଥାଏ ଯାହା ବନ୍ୟା ପ୍ରଭାବକୁ ହାଲୁକା କରିଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳରେ ବର୍ଷାଜଳ ସିଧାସଳଖ ଭୂମିରେ ପଡି ନଥାଏ । ଏହା ପ୍ରଥମେ ଗଛର ପତ୍ର ଓ ଡାଳରେ ପଡି ସେଠାରୁ ଭୂମିରେ ପଡିଥାଏ । ଫଳରେ ଏହାର ବେଗ ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ଏବଂ ମୃ□କା କ୍ଷୟ କରିବାରେ ଏହା ସମର୍ଥ ହୋଇନଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ଗଛର ମୂଳ ମାଟିକୁ ଦୃଢ ଭାବରେ ଧରି ରଖିଥାଏ ଏବଂ ଫଳରେ ବର୍ଷା ହେଲେ ମାଟି ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ମୃ□କା କ୍ଷୟରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରିଥିବା ଝରଣାର ଜଳ ଅତି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରାସାୟନିକ ବସ୍ତୁ କିମ୍ବା ଅବକ୍ଷେପ ବା ମାଟି ସ୍ତର ନଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ କେତେକ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି ଯାହା ବାଦଲ ଓ କୁହୁଡିରୁ ଜଳୀୟକଣା ଗ୍ରହଣ କରି ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଛାଡିଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ମୃ□କାର ଉର୍ବରତା ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ । ଗଛରୁ ପତ୍ର, କାଠି କୁଟା ଆଦି ମାଟିରେ ପଡି ପଚି ସଢି ଯାଏ । ଏହି ଜୈବିକ ବସ୍ତୁ ଦ୍ୱାରା ମୃ□କା ଅଧିକ ଉର୍ବର ହୋଇଥାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ୟ ଉପକାରିତା

ଆମେ ଆଗରୁ ଜାଣିଲେ ଯେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭିନ୍ନ ସଂପଦରେ ଭରପୂର । ସେଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ କାଠ, ଜାଳେଣି କାଠ, ଶାଳ ପତ୍ର, ଲାଖ, ମଞ୍ଜି, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ, ଫଳ ଆଦି ପ୍ରଧାନ । ଜଙ୍ଗଲରୁ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ଓ ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ହେଉଛି ଭାରତର ପୁରୁଣା ପରମ୍ପରା । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମତରେ ଆମର ପ୍ରାୟ ଆଠ ହଜାର ପ୍ରକାର ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ଅଛି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଦେଶରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏବଂ ରପ୍ତାନି କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରାୟ ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଫଳ ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ବ, ପଣସ, ପିଜୁଳି, ବଢିଆଳ, ସଜନା ଛୁଇଁ ଆଦି ପ୍ରଧାନ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅଁଳା, ଭଇଁର, ଖଜୁରୀ, କେନ୍ଦୁ ପରି ଅନେକ କୋଳି ଜଙ୍ଗଲରୁ ମିଳିଥାଏ । ମହୁ ହେଉଛି ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ପଦାର୍ଥ । ଜଙ୍ଗଲରେ ଏବଂ ଏହାର ଆଖପାଖରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଏସବୁକୁ ଖାଦ୍ୟ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ ଅନେକ ଲୋକ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିକ୍ରୟ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଆନ୍ତି ।

ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ମନୋରଂଜନ ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରକୃତିକୁ

ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଲୋକମାନେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ମନୋରଂଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ପର୍ବତାରୋହଣ, ପକ୍ଷୀ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ, ମାଛଧରା, ନୌକା ଚାଳନା, ସାଇକେଲ ଚାଳନା, କ୍ୟାମ୍ପରେ ରହିବା ଆଦି ଅନ୍ୟତମ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ ହିତକାରକ । ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ ଶୈଳ ନିବାସ ଅଛି ଯେଉଁଠାକୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିବ□ନ ପାଇଁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଅନେକ ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଜଙ୍ଗଲୀ ପଶୁଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭାରତ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟତଃ ବାଘ, ସିଂହ , ହାତୀ, କୁମ୍ଭୀର, ହରିଣ ଆଦି ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେତେଗୁଡିଏ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେଲେ ଜଙ୍ଗଲୀ ପଶୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ହେବ (ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ବ□ମାନ ବହୁତ କମ୍ ସଂଖ୍ୟକ ପଶୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅଛନ୍ତି) ଏବଂ ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶ ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ହରାଇବ ।

ଜଙ୍ଗଲର କ୍ରମାଗତ କ୍ଷୟ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ

ମାନବ ଜାତିର ଆରମ୍ଭରୁ ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ଏହାର ନିବିଡ ସଂପର୍କ ରହିଛି । ଏପରିକି ମାନବ ଇତିହାସର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଏହା ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ ବାସ କରିଛି । ମନୁଷ୍ୟ ପରି ଅନ୍ୟ ଜୀବଗୁଡିକ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରିଥାଆନ୍ତି । କୃଷି ଉଦ୍ଭାବନ ପରେ ମାନବ ସମାଜ କ୍ରମେ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରକୁ ଆସିଲା ଏବଂ ସମୟକ୍ରମେ ଗ୍ରାମ ଓ ସହର ବିକାଶ ଲାଭ କଲା । ଏହାପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟର ନିର୍ଭରଶୀଳତା କ୍ରମେ କମିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବିଗତ ୨୫୦ ବର୍ଷରେ ଶିଳ୍ପ ଓ ସହରର ବିକାଶ ପାଇଁ ଅଧିକ ଜମି ଦରକାର ହେଲା ଏବଂ ସାଧାରଣ ଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଏଥିପାଇଁ ବଳି ପଡିଲା । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଖାଦ୍ୟର ଚାହିଦା ଥିବାରୁ କିଛି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ କୃଷି ଜମିରେ ପରିଣତ କରାଗଲା । ଗତ ୫୦୦୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୧.୮ ବିଲିୟନ୍ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ।

ଚିନ୍ତାଜନକ ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ ସହରୀ ସଭ୍ୟତା ଓ ଶିଳ୍ପର ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଦ୍ରୁତ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ, ଗତ ଦଶନ୍ଧିରେ ବର୍ଷକୁ ୫.୨ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜମି କ୍ଷୟ ହୋଇଛି । ବ□ମାନ ପୃଥିବୀର ସ୍ଥଳ ଭାଗର ୩୧ ପ୍ରତିଶତ ଜାଗାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି (ପ୍ରାୟ ୪ ବିଲିୟନ ହେକ୍ଟର) । ଏହା ହେଉଛି ଜଣଙ୍କ ପିଛା ୦.୬ ହେକ୍ଟର । ଶତକଡା ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ରାଜିଲରେ ଅଧିକଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଏହାର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ୫୬ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ । କୋଙ୍ଗୋ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ରୁଷିଆରେ ଏହା ହେଉଛି ଯଥାକ୍ରମେ ୫୨ ପ୍ରତିଶତ, ୪୬.୫ ପ୍ରତିଶତ ଓ ୪୫.୪ ପ୍ରତିଶତ । ମୋଟ ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳକୁ ହିସାବକୁ ନେଲେ ରୁଷିଆ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି । ରୁଷିଆରେ ୮୦୦ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ଥିବାବେଳେ ବ୍ରାଜିଲରେ ଏହା ହେଉଛି ୫୨୦ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ।

ପୃଥିବୀରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିସ୍ତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତର ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ଦଶମ । ଆମ ଦେଶରେ ୬୯ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଏହା କମ୍ । ଜଣଙ୍କ ପିଛା ଏହା ହେଉଛି ୦.୦୬ ହେକ୍ଟର । ଅଧିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ସୀମିତ ଭୌଗୋଳିକ ଅ□ଳ ଯୋଗୁଁ ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଭୌଗୋଳିକ ଅ□ଳ ହେଉଛି ଭାରତର ଭୌଗୋଳିକ ଅ□ଳର ତିନିଗୁଣ ଏବଂ ଜନସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ଭାରତର ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ । ଫଳରେ ଭାରତର ଜନସଂଖ୍ୟା ସାନ୍ଦ୍ରତା ହେଉଛି ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଜନସଂଖ୍ୟା ସାନ୍ଦ୍ରତାର ୧୨ ଗୁଣ ।

ଭାରତର ଉ□ର-ପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକରେ (ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ଆସାମ, ମଣିପୁର, ମେଘାଳୟ, ମିଜୋରାମ, ନାଗାଲାଣ୍ଡ, ସିକିମ୍ ଓ ତ୍ରିପୁରା) ଦେଶର ମୋଟ ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳର ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଛି । ମାତ୍ର ଏହି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ଜଙ୍ଗଲରେ ବ□ମାନ ଅନେକ ଚାପ ପଡୁଛି । ଏହି ଅ□ଳରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଚଳି ଆସୁଥିବା ପାରଂପରିକ କୃଷି ପଦ୍ଧତି ଯୋଗୁଁ କିଛି ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେଉଛି । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ଅ□ଳ ହେଉଛି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅନଗ୍ରସର । ଏଠାରେ ଅଧିକ ଜଳବିଦ୍ୟୁତ ସ୍ଥିତି ଅଛି । ଜଳବିଦ୍ୟୁତ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ରାସ୍ତା, କୋଠାବାଡି ଆଦି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଅନେକ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଦରକାର ହେବ । ନଦୀରେ ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜଙ୍ଗଲ ଜଳମଗ୍ନ ହେବ ।

ଦେଶର ଜଙ୍ଗଲ ସଂପଦ ସୁରକ୍ଷା ସହିତ ନୂତନ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହେଉଛି ଦେଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉ□ମ ପଦକ୍ଷେପ । ଆମ ଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ଅଣ-ଜଙ୍ଗଲ ଜାଗାରେ ଅନେକ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରାଯାଉଛି । ଶିଳ୍ପପାଇଁ ଯେତିକି ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି, ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ ଅତି କମ୍‌ରେ ତାହାର ଦୁଇଗୁଣ

ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ ରହିଛି ।

ଉପସଂହାର

ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ହେଉଛି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ପାଇଁ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ଏବଂ ଭାରତ ପାଇଁ ଏହା ହେଉଛି ଅଧିକ ଗୁରୁତର । ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଛି । ସେଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ସବୁଜଗୃହ ଗ୍ୟାସ୍ ବୃଦ୍ଧି, ଜାଗତିକ ଉଷ୍ମତା ବୃଦ୍ଧି, ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ, ମୃ□କା କ୍ଷୟ, ବନ୍ୟା ପ୍ରକୋପ ଆଦି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭରେ ଦେଶର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଉଚ୍ଚମାନର ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା । ବ□ମାନ କେବଳ ୨୩ ପ୍ରତିଶତ ଜାଗାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ବାସ୍ତବରେ ଏହାର ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ କେବଳ କାଗଜରେ ଜଙ୍ଗଲ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ଆମକୁ ମନେ ରଖିବାକୁ ପଡିବ ଯେ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ଓ ବୃକ୍ଷ ପୂଜା ହେଉଛି ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ପରଂପରା । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବୈଷ୍ଣବ ସମାଜ ଯୋଧପୁର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିରୋଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିଥିଲା । ଏଥିରେ ଅନେକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ଜଙ୍ଗଲର ରକ୍ଷା ହୋଇପାରିଥିଲା । ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର (ଚିପ୍‌କୋ ଆନ୍ଦୋଳନ)ରେ ଅନେକ ମହିଳା ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଜଙ୍ଗଲକୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଔପନିବେଶିକ ଶାସନ ସମୟରେ ବହୁମାତ୍ରାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୫୦ ମସିହାରୁ ୧୯୨୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ କୋଠାନିର୍ମାଣ କାଠ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ୩୩ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆମେ ବିଦେଶୀ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ବିଡମ୍ବନାର ବିଷୟ ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ କଟା ଚାଲିଛି । ଅନ୍ୟ କାମ ପାଇଁ ନିୟମିତ ଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଛି । ଜାତୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ନୀତି -୧୯୮୮ରେ ଦେଶର ମୋଟ ସ୍ଥଳଭାଗର ୩୩ ପ୍ରତିଶତ ଜାଗା ଜଙ୍ଗଲ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଥିଲା । ୨୦୦୨ ମସିହାରେ ଏହି ନୀତିର ପରିମାର୍ଜନ ହେଲା ଏବଂ ୨୦୧୨ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ବ□ମାନ ଆମ ପାଖରେ ମାତ୍ର ୨୩.୭ ପ୍ରତିଶତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି ଏବଂ ଏଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ବାସ୍ତବ ଜଙ୍ଗଲ ପଦବାଚ୍ୟ ନୁହେଁ ।

୨୦୧୩ ମସିହାରେ ଉ□ରାଖଣ୍ଡ ଓ ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର ବନ୍ୟା ଓ ଭୂସ୍ଖଳନ ଏବଂ ୨୦୧୪ ମସିହାରେ ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀରରେ ବନ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଧନସଂପ□ କ୍ଷତି ହୋଇଛି । ଏହି ବିପ□ର ଅନେକ କାରଣ ଥାଇପାରେ । ମାତ୍ର ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଗୋଟିଏ କାରଣ ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ କ୍ଷୟ ପାବର୍ତ୍ୟା□ଳରେ ୭୭ ପ୍ରତିଶତ ଜଙ୍ଗଲ ରହିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିବାବେଳେ ବ□ମାନ ୩୮.୭୭ ପ୍ରତିଶତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି ।

ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକାଂଶ ଦେଶ ପଦକ୍ଷେପ ନେଉଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଜଳବାୟୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ନୀତି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏହାର ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ହେଉଛି ସବୁଜ ଭାରତ ମିଶନ୍ । ଏଥିରେ ପା□ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହ ପା□ ନିୟୁତ ଜଙ୍ଗଲ ଅ□ଳର ମାନବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଛି । ଯଦି ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ହୁଏ, ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲର ବିକାଶ ହେବ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଲାଭବାନ ହେବେ । ■■

* *ପିପିଏଣ୍ଡଇଇ ସେକ୍ସନ, ମେକନ ଲିମିଟେଡ, ରା□-୮୩୪୦୦୨*

ପୃଷ୍ଠା୧୫ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ସହାୟକ ହେବ । କୃଷି ବୀମା ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର ଇତିହାସକୁ ଅବଲୋକନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଏହା ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଏହି ଯୋଜନା ସମ୍ପର୍କରେ ଜେଟଲି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ଏହା ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବୀମା ଯୋଜନା ଯେଉଁଠି କୃଷକମାନେ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ପାଇପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଋଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସହାୟକ ହେବ । ଏହାଛଡା ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅସ୍ଥିରପ୍ରବଣ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବ । କୃଷକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉକ୍ତ ବୃହତ ଋଣ ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ସରକାର ସଫଳ ହେବେ ବୋଲି ଆଶା କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମୀଣ ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିବ । ତେବେ ଅନେକ ଯୋଜନା ବିଭିନ୍ନ କାରଣବଶତଃ ବିଫଳତା ଲାଭ କରିଛି । କୃଷିବୀମା ଯୋଜନାର ସଫଳତା ନେଇ ଆରବିଆଇ ଡେପୁଟି ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଏଚ.ଆର. ଖାନ କହିଛନ୍ତି : ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜାତୀୟ ବୀମା ରହିଛି, ପରିବ□ିତ ଜାତୀୟ ବୀମା ଯୋଜନା ରହିଥିବା ବେଳେ ଜଳବାୟୁଭି□ିକ ବୀମା ଯୋଜନା ଦେଶର କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବିକାଶ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ହେବ । ■■

ଭାରତୀୟ କୃଷି

ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣରେ ରାସାୟନିକ କୀଟନାଶକର ଆବଶ୍ୟକତା

• ଡଃ ହରପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର

ଫସଲର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ସଫଳତାର ସହିତ ଓ ଶୀଘ୍ର ବିନାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଷୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ରୋଗ ପୋକ ମଡକ ବା ଅତି ପ୍ରବଳ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖାଦିଏ ସେତେବେଳେ ଚାଷୀମାନେ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ରାସାୟନିକ ବିଷକୁ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଛାଇ ନଥାଆନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷ ଜନସଂଖ୍ୟା ଏବେ ଦ୍ରୁତ ଭାବରେ ବଢି ଚାଲିଛି ଏବଂ ଏହା ୨୦୩୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ପାଖାପାଖି ୧୫୧ କୋଟି ଓ ୨୦୫୦ ମସିହା ବେଳକୁ ୧୬୫ କୋଟି ହେବ ବୋଲି ଆକଳନ କରାଯାଇଛି, ଯାହାକି ସେତେବେଳେ ଚୀନ୍ ଦେଶର ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଟପିଯିବ । ଏବେ ଭାରତରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ବାର୍ଷିକ ହାରାହାରି ୨୦୦ କି.ଗ୍ରା ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ମିଳୁଛି ଯାହାକି ଆମ ପଡୋଶୀ ଦେଶ ଯଥା : ମ୍ୟାମାର (୨୬୬ କି.ଗ୍ରା.), ନେପାଳ (୨୩୭ କି.ଗ୍ରା.), ଚୀନ୍ (୩୨୨ କି.ଗ୍ରା.) ଓ ସାରା ପୃଥିବୀ (୨୭୨ କି.ଗ୍ରା.)ରେ ମିଳୁଥିବା ମୁଣ୍ଡପିଛା ବାର୍ଷିକ ହାରାହାରି ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟଠାରୁ ବହୁତ କମ୍ । ଯଦିଓ ଆମ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ବହୁଗୁଣ ବଢିଛି, ତଥାପି ଏହାର ବୃଦ୍ଧି ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ଆଗେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୯୫୦-୫୧ ମସିହାରେ ମୋଟ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ୫୦ ନିୟୁତ ଟନ୍ (୫୦.୮୧ ନିୟୁତଟନ୍) ଥିଲାବେଳେ ଏହା ୧୯୯୬-୯୭ ବର୍ଷକୁ ବଢି ୧୯୮ ନିୟୁତ ଟନ୍, ୨୦୦୧-୦୨ ବେଳକୁ ୨୧୨ ନିୟୁତଟନ୍ ହୋଇଅଛି । ଆମ ଦେଶରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବର୍ଷକୁ ହାରାହାରି ୧.୭ ପ୍ରତିଶତ ବଢୁଥିବାବେଳେ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିହାର ୧.୫ ପ୍ରତିଶତ ରହିଅଛି । ଏଥିସହ ଦ୍ରୁତ ଶିଳ୍ପାୟନ, ରାସ୍ତାଘାଟ ସଂପ୍ରସାରଣ, ରେଳରାସ୍ତା ସଂପ୍ରସାରଣ, ନୂତନ ନଦୀବନ୍ଧ ଯୋଜନା, ଖଣି ଖାଦାନ ଓ ସହରା□ଳ ବିକାଶ ଆଦିରେ ଅଧିକ ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହେତୁ ଅଣକୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜମିର ବ୍ୟବହାର ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢିଯାଇଛି । ଏହା ୧୯୯୦-୯୧ ମସିହାରେ ସମୁଦାୟ ଜମିର ୬.୯ ପ୍ରତିଶତ ଥିାବବେଳେ ୨୦୦୩-୦୪ ବେଳକୁ ବଢି ୮.୦ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆହୁରି ବଢିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ସମୁଦାୟ ଚାଷଜମି ୧୬୯ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ଥିବାବେଳେ ଏହା ୨୦୨୦ ମସିହା ବେଳକୁ କମି ୧୦୦ ନିୟୁତ ହେକ୍ଟର ହେବ ବୋଲି ଆକଳନ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ମୁଣ୍ଡପିଛା

ହାରାହାରି ୨ ହେକ୍ଟର ଚାଷ ଜମି ୧୯୭୬ ମସିହାରେ ମିଳୁଥିଲାବେଳେ ୧୯୮ ୧ ମସିହା ବେଳକୁ ଏହା ହ୍ରାସ ପାଇଁ ୧.୮ ହେକ୍ଟର, ୨୦୦୦ ମସିହା ବେଳକୁ ୦.୨ ହେକ୍ଟର ଏବଂ ୨୦୧୧ ମସିହା ବେଳକୁ ୦.୧୩ ହେକ୍ଟରରେ ପହ□ିଛି । ଏହା ସହିତ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ, ବୃଷ୍ଟିର ଅନିୟମିତତା, କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଜଳର ଅଭାବ, ଫସଲରେ ନୂତନ ରୋଗ ପୋକର ଆକ୍ରମଣ ଏବଂ ରୋଗପୋକ ଜନିତ କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମକୁ ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ମଧ୍ୟରେ ୨୦୨୫ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ବାର୍ଷିକ ହାରାହାରି ୩୦୦ ନିୟୁତ ଟନ୍ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନହେଲେ ଆମ ଦେଶର ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଉପବାସ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାରଣ ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀ କରିବା ମଧ୍ୟ ସେତେ ସୁବିଧା ହେବନାହିଁ ।

ଫସଲର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ହେତୁ ପୃଥିବୀରେ ବର୍ଷକୁ ହାରାହାରି ୫୦୦ ବିଲିୟନ୍ ଡଲାରର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି । ଏହାମଧ୍ୟରୁ କୀଟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୋଟ ଅମଳର ହାରାହାରି ୧୫.୬ ପ୍ରତିଶତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ପାଖାପାଖି ୯୦.୫ ବିଲିୟନ୍ ଆମେରିକୀୟ ଡଲାର ଅଟେ । ସେହିପରି ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷକୁ ହାରାହାରି ୧୩.୩ ପ୍ରତିଶତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଯାହାର ଆନୁମାନିକ ମୂଲ୍ୟ ୭୭ ବିଲିୟନ୍ ଆମେରିକୀୟ ଡଲାର ଏବଂ ଅନାବନା ଘାସଯୋଗୁଁ ବର୍ଷକୁ ୧୩.୨ ପ୍ରତିଶତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ୭୪.୬ ବିଲିୟନ୍ ଆମେରିକୀୟ ଡଲାର ଅଟେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ମୋଟ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ବର୍ଷକୁ ହାରାହାରି ୧୮ ପ୍ରତିଶତ ଫସଲର ବିଭିନ୍ନ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବାଧିକ ୨୮ ପ୍ରତିଶତ ଅନାବନା ଘାସ ହେତୁ, ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ରୋଗ ହେତୁ, ୨୩ ପ୍ରତିଶତ ପୋକହେତୁ ୧୦ ପ୍ରତିଶତ ସାଇତି ରଖିବା ସମୟରେ, ୮ ପ୍ରତିଶତ ମୂଷାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ୬ ପ୍ରତିଶତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଫସଲର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ବାର୍ଷିକ ହାରାହାରି ୯୦,୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବାର ଏକ ସଂସ୍ଥା ଆକଳନ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯଦି ରୋଗପୋକ ଜନିତ କ୍ଷତିକୁ ବାର୍ଷିକ ହାରାହାରି ୨୦ ପ୍ରତିଶତରେ ହିସାବ କରିବା ତାହେଲେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ବ□ମାନ ମୂଲ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବର୍ଷକୁ ହାରାହାରି ୨.୫ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର କ୍ଷତି ସହୁଛୁ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କର ପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତି ଅନୁସାରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ଯଦି ଫସଲରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାନଯାଏ ତେବେ ୬୯.୮ ପ୍ରତିଶତ କ୍ଷତି ହେବ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଫସଲକୁ ପାରଂପରିକ କୃଷିକର୍ମ ପଦ୍ଧତି, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତି ଓ ଜୈବ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା କରାଯାଏ ତେବେ ଉପରୋକ୍ତ କ୍ଷତିରୁ ୨୭.୬ ପ୍ରତିଶତ ଭରଣା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ଯେ ଆମ ଦେଶ ଭଳି ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏଭଳି କ୍ଷତି ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ସହିପାରିବ କି ? ଏବଂ ଆମ ଦେଶ ଯେତେବେଳେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପ□ା ଓ ପୁଷ୍ଟିହୀନତା ନିରାପ□ା ଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସମାଧାନ କରିବାପାଇଁ ଆଗଭର ହୋଇଛି ସେତେବେଳେ ଏତେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ହାନି ଆମକୁ ଏ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ କେତେଦୂର ସହାୟକ ହେବ ? ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଯଦି ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ଜନିତ କ୍ଷତିକୁ ବିଭିନ୍ନ ଶସ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତିଦ୍ୱାରା କେତେକାଂଶରେ ରୋକି ପାରିବୁ ତାହେଲେ ଆମର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଜନିତ କ୍ଷତି କିଛିମାତ୍ରାରେ ଭରଣା ହୋଇ ମୋଟ ଅମଳ ଅଧିକ ହେବ ଏବଂ ଆମେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପ□ା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଅନେକାଂଶରେ ସମାହିତ କରିପାରିବା ।

୧୯୩୯ ମସିହାରେ ଡିଡିଟିର କୀଟନାଶକ ଗୁଣ ଏବଂ ତାପରେ ବି.ଏଚ୍.ସି. (ଗ୍ରାମାକ୍ସିନ୍)ର କୀଟନାଶକ ଗୁଣ ଜଣାପଡ଼ିବା ପରେ ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ପରିଚାଳନା ଦିଗରେ ଏକ ବୈପ୍ଲବିକ ପରିବ□ନ ଆସିଥିଲା । ୧୯୪୦ ଦଶନ୍ଧିରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଗାନୋକ୍ଲୋରିନ୍ ଓ ଅର୍ଗାନୋଫସ୍ଫେଟ୍ ଜାତୀୟ କୀଟନାଶକ ଏବଂ ୧୯୫୦ ଦଶକରେ ଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ବାମେଟ୍ ଜାତୀୟ ରାସାୟନିକ ବିଷ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏଗୁଡିକର ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣରେ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ଶୀଘ୍ର ଓ ସହଜରେ ଶତ୍ରୁ ରୋଗ ପୋକମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରାଯାଇ ପାରୁଥିଲା । ତେଣୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ବିଚାରରେ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣରେ ରୋଗପୋକ, ଅନାବନା ଘାସ ସାଇତା ଶସ୍ୟର ଶତ୍ରୁ, ଘରମାନଙ୍କରେ ଲାଗୁଥିବା ପୋକ ଦମନ ଏବଂ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ଦିଗରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଏହାର ଖରାପ ଦିଗପ୍ରତି ସତେ ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ଆଖିବୁଜି ଦେଇଥିଲା ।

ଭାରତରେ ୧୯୫୫-୫୬ ମସିହାରେ ୨୩୫୩ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ତାହା ୧୯୯୨-୯୩ ମସିହାବେଳକୁ ବଢ଼ି ୭୦,୭୯୪ ମେଟ୍ରିକ୍

ଟନ୍‌ରେ ପହ□ିଥିଲା । ରାସାୟନିକ ବିଷ ଗୁଡିକର ଅବିଚାରିତ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ଏବେ ପ୍ରାୟ ୨୭୦ ପ୍ରଜାତିର ଅନାବନା ଘାସ (ତୃଣକ)ଠାରେ ତୃଣକମାରୀମାନଙ୍କୁ ସହନଶକ୍ତି ଆସିଗଲାଣି । ଏହାଛଡା ପ୍ରା ୟ ୧୫୦ ପ୍ରକାରର ରୋଗ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ଜୀବାଣୁଙ୍କଠାରେ କବକନାଶୀମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ୬୪୧ ପ୍ରଜାତିର କୀଟପତଙ୍ଗମାନଙ୍କଠାରେ କୀଟନାଶକ ଗୁଡିକୁ ସହନଶକ୍ତି ଆସିଗଲାଣି । ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ମ୍ୟାଡାମ ରାସେଲ କାର୍ସନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବହୁଚର୍ଚ୍ଚିତ ପୁସ୍ତକ ସାଇଲେ□ ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ୍ ପଢିଲାପରେ ବିଶ୍ୱବାସୀରାସାୟନିକ ବିଷ ଗୁଡିକର ଅବିଚାରିତ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ ଜନିତ କ୍ଷତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ଏବଂ ସଚେତନ ହେଲେ । ଏହିପରି ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାରକାରୀ ଏବଂ ଏହାର ନିର୍ମାତା ଉଭୟଙ୍କଠାରେ ଏକ ପ୍ରକାର ସଚେତନତା ଆସିଲା । ଚାଷୀମାନେ ଫସଲରେ ବିଚାରବନ୍ତ ଥିବାରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଧିରେ ଧିରେ ଶିଖିଲେ ଏବଂ ବିଷ ନିର୍ମାତାମାନେ ପୂର୍ବରୁ ତିଆରି କରୁଥିବା ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ବିଷ ତିଆରି ଛାଡି ଏବେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୀଟ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷ ତିଆରି କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ନୂତନ କୀଟନାଶକ ବିଷଗୁଡିକ ଅତି ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଆଶାନୁରୂପ ସଫଳତା ଦେଉଅଛି ଏବଂ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ଉପକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କ ଉପରେ କୁପ୍ରଭାବ କମ୍ ପଡିଥାଏ । ତେଣୁ ଏଗୁଡିକ ସମନ୍ୱିତ ରୋଗପୋକ ପରିଚାଳନାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ । ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ୧୯୯୩-୯୪ ମସିହା ପରଠାରୁ ଭାରତରେ ରାସାୟନିକ ବିଷର ବ୍ୟବହାର କମିବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ଏହା ହ୍ରାସ ପାଇ ୨୦୦୭-୦୮ ମସିହା ବେଳକୁ ୪୩,୬୩୦ ମେଟ୍ରିକ୍‌ଟନ୍‌ରେ ପହ□ିଥିଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଏହା କିଛି ପରିମାଣରେ ପୁଣି ବଢିବାରେ ଦେଖାଯାଉଛି । ଏହା କେବଳ ନୂତନ ରାସାୟନିକ ବିଷ ଉଦ୍ଭାବନ ଯୋଗୁଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଯେଉଁଗୁଡିକ ଅତି କମ୍ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ରୋଗପୋକ ପରିଚାଳନା ଦିଗରେ ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ଦେଉଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଫସଲରେ ଶୋଷକ କୀଟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଡାଇ ମେଥୋଏଟ୍ (ରୋଗର) କିମ୍ବା ମିଥାଇଲ୍-ଓ-ଡିମେଟନ୍ (ମେଟାସି ସଟ୍‌କ୍ସ) ନାମକ କୀଟନାଶକ ସାଧାରଣତଃ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୧ ଲିଟର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାବେଳେ ଏବେ ସେହି କୀଟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ମିଳୁଥିବା ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ (କନ୍‌ଫିଡର) ବିଷ ତାର ପ୍ରାୟ ୧୦ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ଅର୍ଥାତ୍ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୧୨୫-୧୫୦ ମି.ଲି. ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ଏବଂ ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ୟ ଏକ କୀଟନାଶକ କ୍ଲୋଥାୟାନିଡ୍ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ମାତ୍ର ୫୦ ଗ୍ରାମ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଅଛି । ଏଗୁଡିକର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷକରି ଉପକାରୀ ଜୀବମାନେ ଡାଇମେଥୋଏଟ୍ ଭଳି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଉନାହାଁନ୍ତି । ଏକ ଆନୁମାନିକ ଆକଳନରୁ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ଫସଲରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ପରିଚାଳନାରେ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଯଦି ଏକଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ, ତେବେ ତଦ୍‌ଜନିତ ଫସଲର ସଂରକ୍ଷଣ ଉପରୁ ଲାଭ ୫ ଟଙ୍କାର ମିଳିବ । ସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାରର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବ□ମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ପରିଚାଳନାରେ ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଅନୁମେୟ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଅବିଚାରିତ ନ ହୋଇ ବିଚାରବନ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯଦିଓ ଆଜିକାଲି ସର୍ବତ୍ର ସମନ୍ୱିତ ରୋଗ ପୋକ ପରିଚାଳନା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଉଛି ତଥାପି ଚାଷୀଭାଇମାନେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ଦ୍ୱାରା ରୋଗପୋକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ସମନ୍ୱିତ ରୋଗପୋକ ପରିଚାଳନାରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇନାହିଁ । କେବଳ ଏହାର ଅବିଚାରିତ ବ୍ୟବହାର ନିଷେଧ କରାଯାଇ ବିଚାରବନ୍ତ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯାଇଛି ଯେପରିକି ଫସଲ ହାନି କରୁଥିବା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି (ଦେହଳୀ) ସୀମାରେଖା ତଳେ ରହିବ । ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ରାସାନିୟକ ବିଷ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ଅମଳହାନିକୁ ରୋକାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଆମେ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରି ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଜନସମାଜକୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ପାରିବା । ସବୁଜ ବିପ୍ଳବର ଜନକ ଓ ନୋବାଲ ପୁରସ୍କାର ବିଜେତା ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଡଃ ନର୍ମାନ୍ ବୋର୍ଲାଗ୍ ୧୯୭୨ ମସିହାରେ କହିଥିଲେ ଯେ ଆମେ ଯଦି ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅମଳ ପାଖାପାଖି ୫୦ ପ୍ରତିଶତ କମିଯିବ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବୃଦ୍ଧି ୪-୫ ଗୁଣ ହେବ । ସେ ଆଉ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲେ ଯେ ବିଶ୍ୱବାସୀ ସ୍ଥିର କରିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବଢାଇବା ପାଇଁ ବିଚାରବନ୍ତ ଭାବରେ ସଠିକ ରାସାୟନିକ ବିଷୟକୁ ସଠିକ୍ ପରିମାଣରେ ଫସଲର ଶତ୍ରୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନା ଏହା ଆଦୌ ବ୍ୟବହାର ନକରି ଉପବାସ ରହିବେ ? ଭାରତବର୍ଷ ଭଳି ଏକ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ

ବ୍ୟବହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷେଧ କରାଗଲେ ଏହାର କୁପ୍ରଭାବ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନରେ ପଡିବ ଓ ଆମର ଅଧିକ ଲୋକ ଭୋକିଲା ରହିଯିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବାହାର ଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ଆର୍ଥିକ ବୋଝ ପଡିବ । ତେଣୁ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଆମର ପ୍ରଥମ କ□ବ୍ୟ ହେଉଛି ଯେତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅ□ଳକୁ ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଶସ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିବା ଓ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ରାସାୟନିକ ବିଷ ଗୁଡିକର ସଠିକ୍ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଣାଳୀ ଉପରେ ତାଲିମ ଦେବା । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଶସ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସମନ୍ୱିତ ରୋଗପୋକ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସେଥିରେ ରାସାୟନିକ ବିଷର ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବହାରିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଠିକ୍ ଜ୍ଞାନ ଥିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏଣୁ ରାସାୟନିକ ବିଷଗୁଡିକୁ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଆମେ ଚତୁରତାର ସହିତ ଓ ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ ନିମ୍ନମତେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବା ।

(କ) ବିହନ ବିଶୋଧନ : କପା ଏବଂ ପନିପରିବା ବିହନକୁ କିଲୋଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ୫-୭ ଗ୍ରାମ୍ ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ (ଗାଉଚୋ) କିମ୍ବା ଥାୟାମେଥୋକ୍ଜାମ୍ (ଏକତାରା ବା କ୍ରୁଇଜର) ଦ୍ୱାରା ବିଶୋଧିତ କରି ଲଗାଇଲେ ଏହା ମଂଜି ଗଜା ହେବାର ପ୍ରାୟ ଏକମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫସଲକୁ ଶୋଷକ କୀଟ ଯଥା : ପତ୍ରଡିଆଁ, ପତ୍ର ଉକୁଣୀ, ଧଳାମାଛି, ଜଉପୋକ, ପତ୍ର ଖନନକାରୀ ପୋକ ବା ପତ୍ର ସୁଡଙ୍ଗୀ ପୋକ, କାତିପୋକ ଓ ଦହିଆ ଓ ଚୂନିଆ ପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ ଏବଂ ଏଥିସହ ଏହି କୀଟ ଗୁଡିକର ପରଭୋଜୀ ଏବଂ ପରାଶ୍ରୟୀ କୀଟ (ଯେଉଁମାନେ କି ଉପରୋକ୍ତ ଶୋଷକ କୀଟମାନଙ୍କୁ ମାରିଥାନ୍ତି ଓ ଆମ ପାଇଁ ଉପକାରୀ)ମାନଙ୍କୁ ନିରାପଦ ଅଟେ । ଧାନ ବିହନକୁ କିଲୋଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ୨୫ ଗ୍ରାମ୍ ଫିପ୍ରୋନିଲ୍ ୫ ଏଫ୍.ଏସ୍.ରେ ବିଶୋଧନ କରି ଲଗାଇଲେ ତାହା ତଳି କିଆରୀରେ ଏକମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ଦମନରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଗାଲିଗଜା ଦେଇଥିବା ଧାନକୁ ୦.୦୫ ପ୍ରତିଶତ (ପ୍ରତି ଲିଟର ପାଣିରେ ୨.୫ ମି.ଲି.) ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ ୨୦୦ ଏସ୍.ଏଲ୍. (କନ୍ଫିଡର, ଟାଟମିଡା) ଦ୍ରବଣରେ ୩ ଘ□ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିଜାଇ ରଖି ତାପରେ ତାହାକୁ ଛାଣି ଛାଇରେ ଶୁଖାଇ ତଳି ପକାଇଲେ ଏହା ଏକମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧାନ ତଳିକୁ ତଳି କିଆରୀରେ କାହାଳୀଆ ବା ବଙ୍ଗୀପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସେହିପରି କେତେକ ମୃ□କାଦ୍ୱାରା ସଂକ୍ରମିତ କବକ ଜନିତ ରୋଗରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ବିହନକୁ କିଲୋଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ୨-୩ ଗ୍ରାମ୍ କାପ୍ଟାନ୍ କିମ୍ବା ଥିରାମ୍ କିମ୍ବା ଭିଟାଭାକ୍ସ ପାଉଡ୍ରରେ ବିଶୋଧନ କରି ଲଗାଯାଏ । ବୀଜାଣୁ ବା ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆ ଜନିତ ରୋଗ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ବିହନକୁ ୨୨ ପି.ପି.ଏମ୍.ର ପ୍ଲା□ାମାଇସିନ୍ କିମ୍ବା ଷ୍ଟ୍ରେପ୍ଟୋସାଇକ୍ଲିନ୍ ଦ୍ରବଣରେ ଭିଜାଇ ଲଗାଯାଏ । ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର କୃଷି ବିଭାଗ ତାହାର ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଅଧିବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଏବେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ବିହନ ବିଶୋଧନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନେଇଛନ୍ତି । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଅତି ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମେ କେତେକ କ୍ଷତିକାରୀ ରୋଗ ଏବଂ ପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଥାଉ । ପରିଣାମ ସଦୃଶ ଆମ ପରିବେଶରେ ବିଷର ପାରିମାଣିକ ବୋଝ କମିଥାଏ ଏବଂ ଆମକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଫସଲ ସଂରକ୍ଷଣ ମିଳିଥାଏ ।

(ଖ) ତଳି ବିଶୋଧନ : ଧାନ ତଳିକୁ ଉପାଡି ସାରିଲା ପରେ ତଳି ବିଡା ଗୁଡିକୁ ୦.୨ପ୍ରତିଶତ କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍ ଦ୍ରବଣ ((ପ୍ରତି ଲିଟର ପାଣିରେ ୧ ମି.ଲି. କ୍ଲୋରୋପାଇରିଫସ୍ ୨୦ ଇ.ସି. କୀଟନାଶକ)ରେ ଚେର ଗୁଡିକୁ ସାରା ରାତି ବୁଡାଇ ରଖି ତା ପରଦିନ ସକାଳେ ରୋଇଲେ ସେଥିରେ ରୋଇବାର ୧୫ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୋକ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହିପରି ବାଇଗଣ, ବିଲାତି ବାଇଗଣ ଓ ଲଙ୍କାମରିଚ ତଳିର ଚେରକୁ ଦଶ ଲିଟର ପାଣିରେ ୧୫ ଗ୍ରାମ୍ କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ (ବାଭିଷ୍ଟିନ୍) ୧୫ ଗ୍ରାମ୍ ପ୍ଲା□ାମାଇସିନ୍ କିମ୍ବା ୧.୫ ଗ୍ରାମ୍ଷ୍ଟେପ୍ଟୋସାଇକ୍ଲିନ୍ ୧୦ ଗ୍ରାମ୍ କାର୍ବାପୁଅରାନ୍ (ଫ୍ୟୁରାଡାନ) ଦ୍ରବଣରେ ୩ ଘ□ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡାଇ ରଖି ମୁଖ୍ୟ କ୍ଷେତରେ ଲଗାଇଲେ ସେଥିରେ ଝାଉଁଳା ରୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ ।

(ଗ) ଚେର ମୂଳେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ : ଆଜିକାଲି ବିଭିନ୍ନ ସର୍ବାଙ୍ଗଭେଦୀ ରାସାୟନିକ ବିଷକୁ ପଲିମର ପ୍ୟାକ୍ କରି କ୍ୟାପସୁଲ୍ ଆକାରରେ ବଜାରରେ ମିଳିଲାଣି । ଏଗୁଡିକୁ ଗଛର ଚେର ମୂଳେ କିମ୍ବା ଚାରିଗୋଟି ଧାଡି ଲଗା ଗଛର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳ ମାଟିରେ ଚେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗେଞ୍ଜି ଦିଆଯାଏ । ପାଣିରେ ଏହି କ୍ୟାପ୍ସୁଲର ପଲିମର ଆସ୍ତରଣ ମିଳାଇ ଯାଇ ବିଷ ଚେର ପାଖରେ ମିଳେ ଏବଂ ତାହାକୁ ଚେର ଶୀଘ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ତେଣୁ ପ୍ରଦୁଷଣ କମ୍ ହୁଏ । ଏପରି ଧାନ ଓ କପା ଫସଲରେ କଲେ ଧାନ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା, କାହାଳିଆ ବା ବଙ୍ଗୀ, ଆବ□ମାଛି, ପତ୍ରଡିଆଁ ଓ ଗଛଡିଆଁ ପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷାପାଏ ଏବଂ କପାଗଛ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ଓ ଶୋଷକ କୀଟମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଏ । ଏହି

ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ବିଷ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଶସ୍ତା ପଡେ ।

(ଘ) ତଳି କିଆରୀରେ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ : ଧାନ ତଳି ବା ପଲ୍ଲାକୁ ଶସ୍ତାରେ ଓ ଠିକ୍ ଭାବରେ ପୋକ ମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ଏକ ସୁବିଧା ଉପାୟ ହେଲା ତଳି କିଆରୀରେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ । ଏକ ହେକ୍ଟର ଧାନ ରୁଆ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ତଳି କିଆରୀରେ ତଳି ଉପାଡିବାର ୫-୭ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସର୍ବାଙ୍ଗଭେଦୀ ଦାନାଦାର ବିଷ କାର୍ବୋଫୁଅରାନ୍ (ଫ୍ୟୁରାଡାନ୍) ୩ ଜିରୁ ୩.୩ କି.ଗ୍ରା. କିମ୍ବା ଫୋରେଟ୍ (ଥିମେଟ୍, ୟୁମେଟ୍) ୧୦ ଜି. ୫୦୦ ଗ୍ରାମ୍ କିମ୍ବା କାର୍ଟାପ୍ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍ (କାଳୀ, ସାନ୍‌ଭେକ୍ସ) ୪ ଜି. ୨.୫ କି.ଗ୍ରା. କିମ୍ବା ଫିପ୍ରୋନିଲ୍ ୦.୩ ଜି. (ରିଜେ□, ରତ୍ନାଜେ□) ୨.୫ କି.ଗ୍ରା. କିମ୍ବା ରାଇନାକ୍ସିପିର୍ (ଫର୍ତ୍ତେରା) ୪ ଜି ରୁ ୪୦୦ ଗ୍ରାମ୍ ପକାଇଲେ ଏହା ମୁଖ୍ୟ କ୍ଷେତରେ ଧାନ ରୁଆ ପରେ ଧାନ ଫସସଲକୁ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ଏବଂ କାହାଳିଆ ପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ୩-୪ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ ।

(ଙ) ମଂଜ ପତ୍ରଗୁଚ୍ଛରେ ଔଷଧ ପକାଇବା : ମକା ଏବଂ ଜୁଆର ଗଛରେ ଗଛ ଉଠିବାର ୩ ସପ୍ତାହ ଭିତରେ କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା ପୋକ ଲାଗି ବହୁତ କ୍ଷତି କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପୋକ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୩୩ କି.ଗ୍ରା. ଦାନାଦାର କାର୍ବୋଫ୍ୟୁରାନ୍ ବିଷ କ୍ଷେତରେ ପକାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହା ନକରି ସକାଳବେଳା କାକର ଥିବା ସମୟରେ ଏହି ଦାନାଦାର ବିଷକୁ ପ୍ରତି ମକା ବା ଜୁଆର ଗଛର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିବା ମଂଜିପତ୍ର ଗୁଚ୍ଛ ମଧ୍ୟକୁ ଟିକେ ଟିକେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ମାତ୍ର ୫ କି.ଗ୍ରା. ବିଷ ହେକ୍ଟରପ୍ରତି ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହି କୀଟ ସହଜରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ।

(ଚ) ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବିଷ ପକାଇବା : ଗହମ, ଚିନାବାଦାନ ଆଦି କେତେକ ଫସଲରେ ଉଇ ଲାଗି ଅରା ଅରା ଗଛ ମାରି ଦିଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ପୁରା କ୍ଷେତରେ ଔଷଧ ନ ପକାଇ କେବଳ ଉଇ ଲାଗୁଥିବା ଅଂଚଳର ମାଟିକୁ କ୍ଲୋର୍ ପାଇରିଫସ୍ କିମ୍ବା ବାଇଫେନଥ୍ରୀନ୍ କିମ୍ବା ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍ କୀଟନାଶକର ଦ୍ରବଣରେ ଭିଜାଇଦେଲେ ଉଇ ସହଜରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ । ପୁରା କ୍ଷେତରେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଚାଷୀ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବା ସହ ପରିବେଶ ପ୍ରଦୂଷଣ ବଢିଥାଏ ।

(ଛ) ଗୋଟିଏ ଧାଡି ଛାଡି ତାପର ଧାଡିରେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ : କପା ଏବଂ ହରଡ ଭଳି କେତେକ ଫସଲ ଯାହାକି ଧାଡିକୁ ଧାଡି ବହୁତ ବ୍ୟବଧାନରେ ଲଗାଯାଏ ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ଧାଡିରେ କୀଟନାଶକ ପକାଯାଏ ଓ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଧାଡି ଛାଡିଦେଇ ତାପର ଧାଡିରେ ପୁଣି ବିଷ ସି□ନ କରାଯାଏ । ଏପରି କଲେ କୀଟନାଶକ ପଡିଥିବା ଧାଡିରେ ଶତ୍ରୁ ପୋକ ବିନାଶ ହୁଏ ଏବଂ ମିତ୍ରକୀଟମାନେ ଯେଉଁ ଧାଡିରେ ବିଷ ପଡିନାହିଁ, ସେ ଧାଡିକୁ ଆସି ଜମା ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରେ ଥିବା ଶତ୍ରୁକୀଟ ମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ରାସାୟନିକ ବିଷ କମ୍ (ଅଧା) ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବା ସହ ମିତ୍ରକୀଟ ସଂରକ୍ଷଣ ହୋଇଥାଏ ଓ ପରିବେଶ ପ୍ରଦୂଷଣ କମ୍ ହୋଇଥାଏ ।

(ଜ) ହିଡରେ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ : ଧାନ ଫସଲରେ ଲେଡା ପୋକ ଲାଗିଥିଲେ କିମ୍ବା ଆଳୁ ଫସଲରେ କ□ିକ ବା ସୈନିକ ପୋକ ଲାଗିଥିଲେ କ୍ଷେତରେ ଅତି ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଭକ୍ଷ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ ସହିତ ଆକ୍ରାନ୍ତ କ୍ଷେତ ଚାରିପଟେ ଥିବା ହିଡରେ ବହଳ ଭାବରେ କ୍ଲୋରପାଇରଫସ୍ କିମ୍ବା ମାଳାଥିଅନ୍ କିମ୍ବା କାର୍ବୋରିଲ୍ କିମ୍ବା ମିଥାଇଲ୍ ପାରାଥିଅନ୍ ଗୁଣ୍ଡ ବିଛାଇ ଦିଆଯାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପୋକମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ କିଆରୀରୁ ଅନ୍ୟ କିଆରୀକୁ ଦଳଦଳ ହୋଇ ମାଡି ଯାଆନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଏହି ବିଷ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ମରିଯାନ୍ତି ।

(ଝ) ବିଷ ଥୋପି ପ୍ରୟୋଗ : କେତେଗୁଡିଏ ବହୁଭୋଜୀ କୀଟ ଯଥା- କାଳିମୁଣ୍ଡିପୋକ (ସ୍ପୋଡୋପଟେରା), ଫଳମାଛି ଏବଂ ମୂଷା ଆଦି ଫସଲରେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ଦମନ ହୋଇନଥାନ୍ତି । ବିଷ ସି□ନ ପରିବ□ି ଏମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟରେ ବିଷ ମିଶାଇ କ୍ଷେତରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ରଖି ଆକୃଷ୍ଟ କରି ମାରି ଦିଆଯାଏ । ଫଳମାଛି ଦମନ ପାଇଁ କଖାରୁ ଜାତୀୟ ଫସଲରେ ଏକ ଲିଟର ପାଣିରେ ୧୦୦ ଗ୍ରାମ୍ ଗୁଡ ଏବଂ ଦୁଇ ମିଲିଲିଟର ମାଳାଥିଅନ୍ କିମ୍ବା ଡି.ଡି.ଭି.ପି. (ଡାଇକ୍ଲୋରଭସ୍) ବିଷ ମିଶାଇ ଛୋଟ ଛୋଟ ସଢେଇ, ମାଟି ସରା କିମ୍ବା ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଚା କପ୍‌ରେ ସେଥିରୁ ୨୫ ମି.ଲି. କରି ରଖି ପତ୍ର ତଳେ ଏକର ପ୍ରତି ୮୦ ଗୋଟି ସ୍ଥାନରେ ରଖିଦେଲେ ଫଳମାଛି ଗୁଡିକ ଏଥିକୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି ଏବଂ ବିଷପାନ କରିମରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଫସଲରେ ସେହି କୀଟନାଶକ ସି□ନ କଲେ ଏମାନେ ମରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହିପରି ମୁଗ, ବିରି ଏବଂ ଆଳୁ ଫସଲରେ ଧୂଆଁପତ୍ର ସମ୍ବାଳୁଆ ବା କାଳିମୁଣ୍ଡି ପୋକ କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ସି□ନରେ ସହଜରେ ଦମନ ହୁଏନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଏକରପ୍ରତି ୫ କି.ଗ୍ରା. ଚୋକଡ ମିଶା ଅଟାରେ ୫୦୦ ଗ୍ରାମ୍ ଗୁଡ ଓ ୫୦୦ ଗ୍ରାମ୍ କାର୍ବୋରିଲ୍ (ସେଭିନ) କୀଟନାଶକ ମିଶାଇ ଅଳ୍ପ ପାଣି ଦେଇ ଚକଟି ଦିଆଯାଏ । ତାପରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୁଳା କରି ଆକ୍ରାନ୍ତ

କ୍ଷେତସାରା ବିଛାଇ ଦିଆଯାଏ । ଏହି କୀଟର ଶୂକଗୁଡିକ ସେହି ବିଷ ମିଶ୍ରିତ ଗୁଳାକୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସି ଖାଇବା ଦ୍ୱାରା ବିଷ କ୍ରିୟାରେ ସହଜରେ ମରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ପୋକ ଦିନବେଳେ ମାଟିରେ ଥିବା ଫାଟ, ମାଟି ଟେଳା ତଳେ ଓ ଘାସ ତଳେ ଲୁଚି ରହୁଥିବାରୁ କୀଟନାଶକ ସି□ନ କାମକରେ ନାହିଁ । ମୂଷାମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ଶୁଖୁଆ ଗୁଣ୍ଡ କିମ୍ବା ତେଲଭଜା ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷରେ ଦିଆଗଲେ ସେମାନେ ଥୋପକୁ ଖାଇ ମରିଥାନ୍ତି । ଥୋପ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଅଳ୍ପ ବିଷ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ପରିବେଶ ପ୍ରଦୁଷଣ କମ୍ ହେବା ସହ ଅମଳ ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟରେ ବିଷର କିୟଦଂଶ (ସ□ିତ ବିଷ) ନଥାଏ ।

(ଞ) ଉପଯୁକ୍ତ ବିଷ ବ୍ୟବହାର : ୧୯୪୦ ମସିହାପରେ ପରେ ଯେଉଁ ରାସାୟନିକ ବିଷମାନ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିଲା ତାହା ଫସଲର ମୁଖ୍ୟ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାରିବା ସହିତ ଫସଲରେ ଲାଗୁଥିବା ଗୌଣ ଶତ୍ରୁ ଓ ଉପକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିନାଶ କରୁଥିଲା । ତେଣୁ ପରିବଶରେ ସନ୍ତୁଳନ ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ରାସାୟନିକ ବିଷ ବାହାରିଲାଣି ଯାହା କେବଳ ମୁଖ୍ୟ ଶତ୍ରୁକୁ ବିନାଶ କରିବ କିନ୍ତୁ ଗୌଣ ଶତ୍ରୁ (ଯେଉଁମାନେ କି ନାମକୁ ମାତ୍ର କ୍ଷତି କରନ୍ତି ଓ ଯାହା ସହଣୀୟ) ଓ ଉପକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାହାର ପ୍ରଭାବ ପଡେ ନାହିଁ। ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଶ ଅସନ୍ତୁଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହିସବୁ ବିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିଓ ନିକୋଟିନଏଡ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର ଇମିଡାକ୍ଲୋପ୍ରିଡ୍, ଥାୟାମେଥୋକ୍ଜାମ୍ ଏବଂ ଏସିଟାମିପ୍ରିଡ୍ ଆଦି ଫସଲର ଶୋଷକ କୀଟ ଯଥା - ଉକୁଣିଆ ପୋକ, ପତ୍ରଡିଆଁ ଓ ଗଛଡିଆଁ ପୋକ, ଜଉ ପୋକ ଓ ଧଳାମାଛି ଆଦିକୁ ସହଜରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରେ । ସେହିପରି ପୋକର କାତି ନିରୋଧକ ଔଷଧ ଯଥା- ଡାଇଫ୍ଲୁବେନଜ୍ୟୁରନ୍, ଟେଫ୍ଲୁବେନ୍ଜ୍ୟୁରନ୍ ଓ ନୋଭାଲ୍ୟୁରନ୍ ଆଦି ଫସଲର ଶୂକ ଜାତୀୟ କୀଟ ଯଥା- କାଣ୍ଡବିନ୍ଧା, ଫଳ ବିନ୍ଧା, ପତ୍ରମୋଡା, ପତ୍ର ସୁଡଙ୍ଗକାରୀ ଆଦି ପୋକଙ୍କୁ ଓ ବୁପ୍ରୋଫେଜିନ୍ ଗଛଡିଆଁ ପୋକ (ମାଟିଆ ଗୁଣ୍ଡପୋକ)ଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିଣ କରିଥାଏ । କେତେଗୁଡିଏ ମାଇଟ୍ ବା ଅଷ୍ଟପଦୀନାଶକ ଯଥା- ଡିକୋଫଲ୍, ପ୍ରୋପାରଜାଇଟ୍ (ଓମାଇଟ୍), ଫେନାଜାକ୍ୱିନ୍, ଫେନ୍ ପାଇରକ୍ସିମେଟ୍, ହେକ୍ସିଥାୟାଜକ୍ସ ଆଦି ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏହା କେବଳ ଫସଲରୁ ଅଷ୍ଟପଦୀ ବା ମାଇଟ୍ମାନଙ୍କୁ ମାରିଥାଏ କିନ୍ତୁ ପୋକ (ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଓ ଉପକାରୀ)ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏଗୁଡିକର କୌଣସି କୁପ୍ରଭାବ ପଡି ନଥାଏ ।

(ଟ) ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ କୀଟନାଶକ ବ୍ୟବହାର : ଫସଲର ପ୍ରକାର, ଶତ୍ରୁ ସଂଖ୍ୟା, ମୃ□ିକା, ଫସଲର ମୂଲ୍ୟ, ପାଣିପାଗ ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ପୋକର ଆର୍ଥିକ ଦେହଳୀ (କ୍ଷତି) ସୀମାରେଖାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଚତୁରତାର ସହିତ ଫସଲରେ ଆମେ ହୁଏତ ଦାନାଦାର କୀଟନାଶକ ଯଥା- କାର୍ବୋଫ୍ୟୁରାନ୍, ଫୋରେଟ୍, କାର୍ଟାପ ହାଇଡ୍ରୋକ୍ଲୋରାଇଡ୍, ଫପ୍ରୋନିଲ୍, ଆଇସାଜୋଫସ୍, କ୍ଲୋରପାଇରିଫସ୍, କାର୍ବାସଲ୍ଫାନ୍ କିମ୍ବା ରାଇନାକ୍ସିପର୍ ଅନୁମୋଦିତ ହାରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କିମ୍ବା ଫସଲକୁ ସେମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କେବଳ ଶତ୍ରୁ ବିନାଶକାରୀ କୀଟନାଶକ ଯଥା- ନିଓନିକୋଟିନଏଡ୍, ନେରିସ୍ଟକ୍ସିନ୍, ଫିନାଇଲ୍ ପାଇରାଜୋଲ୍ କିମ୍ବା କାତି ନିରୋଧକରୁ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ଆବଶ୍ୟକ ତାହାକୁ ଫସଲରେ ସି□ନ କରିବା । ପୂର୍ବକାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଅର୍ଗାନୋକ୍ଲୋରିନ୍ ଅର୍ଗାନୋଫସ୍ଫେଟ୍, କାର୍ବାମେଟ୍ ଓ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ପାଇରେଥ୍ରଏଡ୍ ଗୋଷ୍ଠୀର କୀଟନାଶକ ଯଦିଓ ଫସଲ ରେ ସି□ନ କଲେ ଫଳପ୍ରଦ କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡିକର ଗୌଣକୀଟ ଓ ଉପକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କ ଉପରେ କୁପ୍ରଭାବ ଅଛି । ତେଣୁ ଉପଯୁକ୍ତ କୀଟନାଶକ ଚୟନ ଓ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ବିଚାରବନ୍ତ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ରାସାୟନିକ ବିଷର କୁପ୍ରଭାବ ଗୁଡିକୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ସହଜରେ କମାଇ ପାରିବ ।

ଫସଲର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ସଫଳତାର ସହିତ ଓ ଶୀଘ୍ର ବିନାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଷୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ରାସାୟନିକ ବିଷ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ବିଶେଷକରି ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ରୋଗ ପୋକ ମଡକ ବା ଅତି ପ୍ରବଳ ମାତ୍ରାରେ ଦେଖାଦିଏ ସେତେବେଳେ ଚାଷୀମାନେ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ରାସାୟନିକ ବିଷକୁ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଛାଇ ନଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭଲ ଫଳ ପାଇବାପାଇଁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିବା କଥା ଯେ ଯେଉଁ ରୋଗ ପୋକଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାପାଇଁ ଠିକ୍ ବିଷ ଚୟନ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଯଦି ଠିକ୍ ବିଷ ଚୟନ କରିଛନ୍ତି, ତାହାର ଠିକ୍ ପ୍ରକାର (ଯଥା-ଦାନାଦାର, ଗୁଣ୍ଡ. ତେଲ, ସର୍ବାଙ୍ଗଭେଦୀ, ଧୂମକ) ଚୟନ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ? ଏହାଛଡା ଔଷଧ ପକାଇବାର ପ୍ରଣାଳୀ, ସମୟ, ମାତ୍ରା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ନିର୍ଭର କରେ । ଯେଉଁ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୪ ପୃଷ୍ଠାରେ

ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା

• *ଡାକ୍ତର ଦୀନବନ୍ଧୁ ମହାରଣା*

ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାକୁ ଏକ ରସାୟନ ଗୁଣଯୁକ୍ତ ବନୌଷଧି ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ରସାୟନ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଶରୀରର ସପ୍ତଧାତୁ-ରସ, ରକ୍ତ, ମେଦ, ମାଂସ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା ଓ ଶୁକ୍ର ତିଆରିରେ ସହାୟକ ହୋଇ ଶରୀରକୁ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ସ୍ନାୟୁବିକ ଦୁର୍ବଳତା ଦୂରକରି ଶରୀରରେ ନବଶକ୍ତି ସଂଚାର କରେ, ଯୌନ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରି ଜରାବସ୍ଥା ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଲକ୍ଷଣକୁ ଦୂର କରେ ।

ଜିନିସେଙ୍ଗ୍ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତରେ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏକ ଶକ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ ବନୌଷଧି ଦ୍ରବ୍ୟ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଶାରୀରିକ-ମାନସିକ ଶକ୍ତି-ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ଏହାକୁ ଏଲୋପାଥିକ ଚିକିତ୍ସାରେ ଔଷଧ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ବନୌଷଧି ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଇଣ୍ଡିଆନ ଜିନ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । କାରଣ ଏହି ଭାରତୀୟ ବନୌଷଧିର ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ-ପ୍ରଭାବ ଓ ଉପଯୋଗୀତା ଜିନ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ନୁହେଁ ।

ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଏକ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାରତୀୟ ବନୌଷଧି ଭାବରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସଂବର୍ଦ୍ଧନ ପାଇଁ ତଥା ଏକାଧିକ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ଆସୁଛି । ଭାରତୀୟ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ତଥା ପୃଥିବୀର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଭାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ୟୁନାନୀ ଚିକିତ୍ସାରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାର ବହୁଳ ଉପଯୋଗ ଏହାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।

ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ୯୦ ସେ.ମି.ରୁ ୧୨୦ ସେ.ମି. ଉଚ୍ଚତା ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଶାଖାବହୁଳ ଗୁଳ୍ମ ଉଦ୍ଭିଦ ଅଟେ । ଏହି ଗୁଳ୍ମଟି ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ବାଇଗଣ ଗଛ ଭଳି । ଏହାର ପତ୍ରଗୁଡିକୁ ହାତରେ ମକଚିଲେ ସେଥିରୁ ଅଶ୍ୱମୂତ୍ର ଭଳି ଗନ୍ଧ ଆସେ । ସେଥିପାଇଁ ଏହି ଗୁଳ୍ମଟିର ନାମ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଉଦ୍ଭିଦ ବିଜ୍ଞାନରେ ଏହା ୱିଥାନିୟା ସୋମ୍ନିଫେରା ନାମରେ ପରିଚିତ । ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଏହାର ମୂଳ ବା ଚେରକୁ ହିଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଏହାର ଚେର ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଉପକାରୀ ରାସାୟନିକ ତତ୍ତ୍ୱରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ ।

ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଗୁଳ୍ମ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଅଂଚଳରେ ବିଶେଷତଃ ଶୁଷ୍କ ପ୍ରଦେଶୀୟ ଜଳବାୟୁରେ ଭଲ ବଢିଥାଏ । କ୍ରମାଗତ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଚାହିଦା ଯୋଗୁଁ ସଂପ୍ରତି ଭାରତର ଅନେକ ରାଜ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟିକ ଭିତ୍ତିରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଚାଷ କରାଯାଉଛି । ତେବେ ବାର୍ଷିକ

ମୂଳ ଉତ୍ପାଦନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଚାଷ ଓ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଣୀ ରାଜ୍ୟ ଭାବରେ ମାନ୍ୟତା ପାଇଛନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଚାଷର ପ୍ରସାର ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟର ଚାହିଦାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଏହି ମୂଲ୍ୟବାନ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ମୂଳକୁ ଆମଦାନୀ କରାଯାଉଛି। ବଜାରରେ ଏହାର ଶୁଷ୍କ ମୂଳ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ। ଯାହାକି ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାକୁ ଏକ ରସାୟନ ଗୁଣଯୁକ୍ତ ବନୌଷଧି ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ରସାୟନ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ଶରୀରର ସପ୍ତଧାତୁ- ରସ, ରକ୍ତ, ମେଦ, ମାଂସ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା ଓ ଶୁକ୍ର ତିଆରିରେ ସହାୟକ ହୋଇ ଶରୀରକୁ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ସ୍ନାୟୁବିକ ଦୁର୍ବଳତା ଦୂରକରି ଶରୀରରେ ନବଶକ୍ତି ସଂଚାର କରେ, ଯୌନ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରି ଜରାବସ୍ଥା ବା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଲକ୍ଷଣକୁ ଦୂର କରେ । ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ମୂଳର ଏହିସବୁ ଗୁଣ-ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ସଦୃଶ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବନୌଷଧି ସମକକ୍ଷ ନୁହେଁ । ଆୟୁର୍ବେଦ ମତରେ ଏହା ତ୍ରିଦୋଷ (କଫ-ବାତ-ପି□) ନାଶକ, ଧାତୁ (ଶୁକ୍ରଧାତୁ) ବର୍ଦ୍ଧକ, ପ୍ରଶମକ ବା ଟ୍ରାନକ୍ୟୁଲାଇଜର (ମାନସିକ ଉ□େଜନା ପ୍ରଶମକ), ଶକ୍ତି ଓ ସ୍ଫୂ□ୀ ଦାୟକ, ପୁଷ୍ଟିଦାୟକ ବନୌଷଧି ଓ ଦୁର୍ବଳତା ନାଶକ, ଅନିଦ୍ରା ଓ ମସ୍ତିଷ୍କ ଦୁର୍ବଳତା ନାଶକ ଗୁଣରେ ସମୃଦ୍ଧ । ତେଣୁ ଏହି ମୂଳକୁ ନିଦ୍ରାହୀନତା, ଉଚ୍ଚରକ୍ତଚାପ, ନିମ୍ନ ରକ୍ତଚାପ, ସାଧାରଣ ଦୁର୍ବଳତା, ଯୌନ ଅକ୍ଷମତା, ଶୋଥ ବା ଫୁଲରୋଗ, ଭ୍ରମ୍ ବା ମୁଣ୍ଡବୁଲା ରୋଗ, କୃମି, ଉଦରବିକାର, ଯକ୍ଷ୍ମା ଆଦି ଅନେକ ପ୍ରକାର ରୋଗର ଚିକିତ୍ସାରେ ସେବନ କରାଯାଏ । ଆଧୁନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ମୂଳର ରାସାୟନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣରୁ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ଏହି ମୂଳରେ କ୍ୟୁସେହାଇଗ୍ରିନ୍, ଆନାହାଇଗ୍ରିନ୍, ଟ୍ରୋପାଇନ୍, ଆନୋଫେରିନ୍ ୱିଥନିଓଲ ଆଦି ତେର ପ୍ରକାରର ଆଲ୍‌କାଲଏଡ୍ ଏବଂ କେତେକ ଆମିନୋଏସିଡ୍, ଷ୍ଟାର୍ଚ୍ଚ, ଗ୍ଲାଇକୋସାଇଡ୍ ତଥା ଶର୍କରା ଆଦି ଔଷଧୀୟ ଉପାଦାନ ରହିଛି । ଏହାଛଡା ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ମୂଳର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଏହାର କ୍ୟାନସର ପ୍ରତିରୋଧ ଗୁଣ, ଯୌନ ଶକ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ ଗୁଣ, ରୋଗ ନିରୋଧକ ଶକ୍ତି, ମାନସିକ ଚାପ ଓ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ପ୍ରଶମକ ଗୁଣର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି । ଏହାଛଡା ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାର ସେବନ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ନଥିବା ବିଷୟରେ ଆଧୁନିକ ଉଭିଦ ବିଜ୍ଞାନୀ ଓ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ପ୍ରମାଣ ପାଇସାରିଛନ୍ତି ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସାରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଏକ ସର୍ବକାଳୀନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବନୌଷଧି ଭାବରେ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆୟୁର୍ବେଦର ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା ଗ୍ରନ୍ଥ ଚରକ ସଂହିତା ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତା, ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗହୃଦୟ ସଂହିତା, ଇତ୍ୟାଦି ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଔଷଧ ବିଷୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ବନୌଷଧି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ନିଘ□ୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାର ବହୁମୁଖୀ ଔଷଧୀୟ ଗୁଣ ଓ ଉପଯୋଗୀତାକୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରାଯାଇଛି । ଆୟୁର୍ବେଦର ଅନେକ ଔଷଧ ମଧ୍ୟରୁ ବୃହତ୍ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ମୋଦକ, ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ରସାୟନ, ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାଦିଚୂର୍ଣ୍ଣ, ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାବଲେହ ଓ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧାରିଷ୍ଟ ଆଦି ଔଷଧ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଟେ । ଏହିସବୁ ଔଷଧ ଗୁଡିକ ଆମ ଦେଶ ତଥା ଦେଶ ବାହାରେ ବହୁଳ ଭାବରେ ଆଦୃତ ହେଉଛି । ଏହିସବୁ ଔଷଧଗୁଡିକ ସେବନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଭିଜ୍ଞ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ବାସ୍ତବରେ ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଏହାର ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଜିନ୍‌ସେଙ୍ଗ୍ ନାମକରଣର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛି । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ■■

ଏଫ୍ ଏଫ୍-୩୩, ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ମାର୍କେଟ ଆଇ.ଆର.ସି ଭିଲେଜ, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପୃଷ୍ଠା୫୨ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ପରିବେଶରେ ଫସଲଟି ଚାଷ ହୋଇଅଛି ସେ ଫସଲ ଏବଂ ତାର ଆଖପାଖରେ ଥିବା ପରିବେଶ ଉପରେ ଆମେ ପକାଉଥିବା ରାସାୟନିକ ବିଷର କୁପ୍ରଭାବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଚାରକରି ଔଷଧ ପକାଇବା ଉଚିତ୍ । ଏହିସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନକୁ ଚାହିଦା ମୁତାବକ ବଢାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବର୍ଷସାରା ଆବଶ୍ୟକ ମୁତାବକ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇଦେବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ରାସାୟନିକ ବିଷକୁ ବୁଦ୍ଧିମତାର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କରି ଫସଲରେ ଶତ୍ରୁଜନିତ କ୍ଷତିକୁ କମ୍ କରିପାରିଲେ ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇପାରିବ । ■■

** କୀଟତ□ ବିଭାଗ, କୃଷି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡିଶା*